

له پیناو گه لیکي
خاوم پر یاردا

90

سالی هه شتەم

کانونی یه گه می ۲۰۱۵

www.iqra.ahlamontada.com

به کمین گۆفاری کارگێری و گه شه پینداس
مرویس له کوردستاندا

مانگانه یهکی تایه ته به کارگێری و گه شه پینداس مرویس

تۆیه که مین به!

له که ل باراندا تۆش وه ره!

به پێوه بهر، کاتی خۆی چۆن به سه ر ده بات؟

چیرۆکی سه ر که وتن

بریار له حه ره وه بوسه داوسما

هه رگیز مه ترسه و
سل له هیچ مه ترسییه ک مه که ره وه،
ئه وهی خودا نه یه ویت،
هه رگیز دو چارت نابیت!

شیخانی

دیداری هه رفته

هه موو رۆژانی شه ممه کاتر میتر ۲:۳۰ پاش نیوهرۆ
له دیداریکی کراوه دا له گه ل
د. عادل شیخانی دا
له خزمه نتان داین... هاتن بو هه موانه

شون: هوئی ریکخراوی ژیار، ته لاری جه مالی حاجی
عه لی، (سامسونگ) نزیك په رود دهی رۆژناوا

ده توان به SMS په یوه ندی به م ژماره یه وه بکه ن

۰۷۵۰۱۹۸۹۸۷۲

No:

90

کانونی یه که می

2015

به ریو بهری نووسین

به رزان نه بویه کر

ده سته کی نووسه ران

نه سکه ندهر ره حیم

بیگه رد فارس

زاهیر زانا

گولان همه نه مین

مهمه د میگره یی

مهمه د هاشم

وهاب حه سیب

یه حیا مهمه د

خاوه نی ئیمتیار

نه ندازیار:

مه سعوود تاهیر رۆژبه یانی

سهر نووسهر

د. عادل مهمه د شیخانی

sarnosar@yahoo.com

راویژکاری یاسایی

پاریزه ر: نازاد محیدین

به شتی هونه رکی دیزاین

پشتیوان عبدالرحمن

جمال دهرویش

ناونیشانی گوشار

سلیمانی: شه قامی سالم -

ته لاری جه مالی حاجی عه لی- نهومی چواره م- نزیك پردی خه سره و خال

۰۷۴۸۰۱۱۲۷۸۷ - ۰۷۷۰۲۱۷۸۶۸۲

هه ولیر: ۰۷۵۰۵۲۵۳۰۳۵ - ۰۷۵۰۴۴۶۳۲۳۰

تایپ

که لسوم جه لال

bryarmagazine

bryarmagazin@gmail.com

نرخ: 2500 دینار

دابەشکردن: بەیک / 07708649210

چاپ: بیرهمیرد

Заріар

манганієві тайпете бе каргїрїу ґешепїданї мрўїї

сальї ґештєм - ژмарє 90 - канўнї ґєкєм 2015

каргїрїу ґазарпєсарї

لە چرىپەوە بۆ سەداو سىما

ئەوينو ژيان قىرى كىرىم كارگىرى بە چىرۆكە يەكە بە يەكە
مىروارى گەوھەرەكانى پرېار سورمەپىر بىكەين.

دەمانەوئىت پىرۆژە پرېار فراوانتېرىتو ھەموو خۆپنەرانو
خۆشەوئىستانى، بىتوانن رۆلى خۇيان بىيىن؛ بۆئەو زۆرتىن
كەس لە ھەموو پارچەكانى كوردستانى گەورە، بە پرېار ئاشنا بىن!
بۆ ئەم مەبەستەش، رۆژى ۲۰۱۵/۱۱/۲۰ لە سلىمانى دىدارى
دووەممان سازکردو كۆمەلىك لە ھەوادارانى ئەدەبىو ھونەر
ئامادەبوونو پرېارى پەخشىردىن پرېار درا لە شىوۋە كۆرتە
فلىمەو دەنگو رەنگدا، وپراى كۆمەلىك پىرۆژە دى تايىبەت بە
مىندالو خىزان.

دەرگاش والايە بۆ ھەموو دىلسۆزانى پرېار، لە ھەر بوارىكىدا
كە بىيانەوئىت خىزمەت بىكەن، پرېار ھى ئىوۋىيەو بۆ ئىوۋىيەو ھەموو
خۆپنەرىكى پرېارو ھەموو كوردىكى كوردپەرورەو دىلسۆز خاۋىنى پرېارە.
دەبا ھەموومان بەيەك دىل بەيەك دەست كارىكەين بۆ
سەركەوتىنى گەورەرتىن پىرۆژە نىشتىمانىو كە تەنھا ئامانچى
رەزامەندىيى خۇداى گەورەو پاشان خىزمەتكرەنە بە مەۋشەو
مەۋشەتەي!!!

ھەرشادو سەركەوتوو بىن!!!

پرېار ئەو ناوە جوانەيە، كە لە دىلى ھەمووماندا، جىگايەكى
تايىبەتى ھەيەو ھەموومان لەگەل پرېاردا، جىھانلىك لە يادو
يادەوۋىيى خۆشمان ھەن!

ئەو پۆزانەى لەگەل پرېارمان بەسەرىردوون، لە خۆشتىن
ساتەكانى ژيانمان.

لەو پۆژەو بە پرېار ئاشنا بوو، ئىدى ژيان تامىكى دى
ھەيەو بە جۆشخورۋىش دىلىكى پىرھىواو خۆزگەو ھاتىنەو ناو
گۆرەپانى ژيان!

وشەكانى پرېار، چىرپەى رۆحو شەوچراى دىل خەندەى
لىوو مەرھەمى بىرىن بوون، ھەموو مانگىك، پرېار بە وتەى
جوانو چىرۆكى پىرمانا پەندو خىكمەتى بەرز، بە زمانى گۆل
دەيدواندىن ئىمەش وەكو ھوتابىەكى ژىر، ئاۋىتەى وتە جوانو
بەرزەكانى بىوئىن!

بەلام ھەر بەمەندە ئۆخۇزنى دىلمان نايەو رۆحمان تىنۋىتى
ناشكى، دەمانەوئىت پرېار بىتە قىسەو سەداو زايەلەى دەنگى
پىرپىرۆز خۆشەوئىستىو مېھرو ئەۋىنى لە ھەموو لايەكى لەم
نىشتامەندا دەنگ بىداتەو!

دەمانەوئىت جاۋمان بە دىدارى نامەنوورپىنەكانىو مەملەكەتى

کارگیری به گوشتار

ئەو كەسەى خۆى لە شتێك هەلبقورتىنیت، كە پەيوەندى
بەووە نىيە، شتێك دەبىستىت كە پتێ رازى نىيە.
"پەندىكى عەرەبى"

خراپەكاران هەميشە شوین خراپەى خەلكى دەكەون، واز لە
چاكەكانیان دەهێنن، واتە: خراپەكان دەبینن و چاكەكان فەرامۆش
دەكەن، هەروەك چۆن گورگەكان دەگەرێن بە شوین جىگەى پىسدا.
"يەحيا مەحمود واسىتى"

لە دتێ هەموو زستانىكدا، بەهاریك هەيە سەر دەردەهێنیت،
لە پشت هەموو شهویكى تارەو، بەيانییەك هەيە،
زەردەخەنە دەكات! "جوبران خەئیل جوبران"

كىسە ئەكان زیاتر لە كەرویشكەكان، شارەزای ڕێگەن..
"جوبران خەئیل"

هەموو ڕۆژێك لە خۆت بپرسە: دواى سەد سالى
دیکە، تۆ لە كۆى دەبیت؟ ئیدی لەسەر ئەو بنەمايە،
هەلسوكەوت بكە.
"نەزانراو"

تۆيەكەمىن بە!

لەم چىرۇكەۋە فىردەبىن:

۱. مەرج نىيە بە يەكجىر ھەموو كىشەكانى جىھان چارەسەرىكەين، با سەرەتا ئەۋەكەين كە لە تۈنەماندايە!
۲. تاكەي دابىنىشىن تەماشى رۈوداۋەكان بىكەين؟ ھەلگىشەنى ھەناسە سارد چارەسەرى ھىچ كىشەيەك ناكات.
۳. زۆر سەرەتاى بچوك كارى زۆر گەرەي لى دروست دەبىتو چارەسەرى كىشەي زۆر گەرە دەكات.
۴. كاتىك ناتۈنەين كارى زۆر گەرە ئەنجام بەدەين، نابىت ئەۋ كەرە بچوكو ئاسانانە فەرامۇش بىكەين، كە كارىگەرى خۇي ھەيە، يارمەتيدانى ھەزارىك، دەستگىرۈيى بى نەۋايەك، تىركردنى بىرسىيەك داپۇشىنى رۈوتو رەجائىك، بەخشىنى خەندەيەك ئەمانە ھەموو كۆمەللىك كارى زۆر گەرەن بە بچوك دىنە پىش چاۋ!
۵. چى دەبىت ھەفتانە چەند كاتىمىرلىك تەرخان بىكەي بۇ كارى خىرخۈاۋى جالاكى خۇبەخش؟ دىنبايە مايەي بەختەۋەرىت دەبىت لە دىناۋ ناخىرەتدا!
۶. چىدى چاۋەرى مەكە، دەستپىشخەربە، با تۆيەكەمىن بىت، دىنبايە سوپايەك لە مەۋقۇ چاڭخۈاۋو خىرخۈاۋ لە دۈتەۋەن.

"تريفور فىرل" تەنھا مىنداللىكى ئاسايى بوو، تەمەنى (۱۱)

سال بوو، تەماشى TV دىمىرد كاتىك چاۋى بە راپۇرتىك گەۋت سەبارەت بەۋ كەسانەي گە ۋىراي سەرمەيەكى سەخت شەۋانە لەسەر شەھامەكان دەخەۋن، چۈنكە ھىچ مال ۋ لائەيەكەيەن نىيە پەنەي بۇ بەرن!

تريفور بەۋ شەۋە قەنەتەي بە دايكو باۋكى كىرد بچن لەسەر رۈۋبارى "فىلادلفيا" ۋ پەتۈۋ لىقەكەي خۇي پىشكەش بە كابىرەك كىرد كە لەسەر پارچە چىنكۆيەك نۈستىۋو! شەۋى دوۋەم لەگەل دايكو باۋكىدا بە ژمارەيەكى زىاتىر لە لىقەۋ پەتۈۋ ۋ قاۋەي گەرمەۋە گەراپەۋە! ھەربەۋەشەۋە نەۋەستا، بەلگە كۆمەللىك پۇستەرى بە دىۋارى شاردەكەدا ھەلۋاسى بۇ كۆكردنەۋەي جىلۋبەرگى پىخەفى زىستانە بۇ ئاۋارە لائەۋازەكان! خەللى "فىلادلفيا" ش بەخىرايى باخچەكەي ماي "تريفور" يان پىركىد لە جىلۋبەرگى پىداۋىستى جۇراۋچۇر، خەللى شاردەكە ھەر خۇشيان ئۆتۈمبىلىيان بە كرى گىرت بۇ گۈاستنەۋەي شتۈمەكەكان ۋ بە پارەۋ كاتى خۇشيان ھاۋكارىيان كىرد!

تەنھا

بۇ

سەركردەكان

هەموو ئەندامەكانى جەستە پىگەو لىگىراون، بۇ ئەوئى بەردەوام بىن ئە ژيان. نىزوب

مىرقى ئە خۇبىيى ھاوشىوئى ئەو گە ئە شىرەيە كە بىروى وايە، كە هەموو پۇژىك خۆر
هەلدەيت، بۇئەوئى چىژ بىيىنەيت ئە تواناى خويندنى ئە بەرەبەياندا! پەندىكى ئىتالى

نەرمو نىان بە، ئە گە ئە گە ئە كەت، خۇشيان دەوئىت، خۇبەكە مزانبە ئە گە ئياندا، پلەو پايەت
بەرزەكە نەو، دەستيان بۇ والا بگە و پىيان بىەخشە، گۆپرايە ئىت دەكەن! عىماد ئە صەهان

دەكرىت مىرقى بىيە پائەوان، بىيەوئى زەوئى وئىران بگات. بوالو

گە بىشتن بە دەسەلات ئاسانە، بەلام بە دادپەرورەرى حوكمكردن گرانه! سالازار

بەرپۆمبەر، كاتى خۇى چۇن بەسەر دەبات؟

سەرگىشىۋ بۆيرى نواندىن بە سەلامەتىۋ بۆيۈمى كارمەندىن - چ درىنگ بېت، چ زوو- ھەم بۇ زىانە راستەۋخۇۋ يەكسەرىيەكان لە بەرھەمەنئاندا سەر دەگىشىت، ھەم بۇ زىانە ناراستەۋخۇۋ ئەسپايەكانىش. ئەۋەش بەھۇى لەدەستەنى خۇشەۋىستىۋ بىشتىۋانى كارمەندەكانەۋەيە.

ھانىيان بدە بۇ كارى بە كۆمەل:

لەپىگەى ھاۋكارىۋ دەستبارگرتن، ئەك لە پىگەى زۇرىۋ تۆبىزىكرن، كارى بە كۆمەلۋ ھەرمەزى بەدى دىت. لەبەرئەۋە دەبىت لەگەل كۆمەلەكەت، لەگەل بەرپۆمبەرەكەتۋ لەگەل سەرۇك بەشەكانى دىكە، ھاۋكارى بەكەيت.

ھەندىچار بەرپۆمبەرەكان، لە پەخشرو بلاۋكرنەۋەى گىانى يەكخىزانى لەناۋ ژىردەستەكانىاندا، سەرگەۋتوۋ دەبن.. بەلام لە ھاۋكارىكرنى دەستە كارگىرىيەكانى دىكەى ناۋ دەزگاگە، يان كۆمپانىياگە، شىكست دەخۇن. ئىدى بەم جۇرە، كۆمەللىكى بىچكۆلە، بۇ خۇى دەبىت بە دەستەۋدايىرەيەك، كە لە پىرى شەقاۋەۋە رىگرەكان دەچىت. بەرپۆمبەرىش دەبىت بە سەردەستەۋ ئەۋەى لە دەستەۋدايىرەۋ پىرۋپەيەرەۋى خۇى نەبىت، چاۋى لە ئاستىدا ھەلئايەتۋ دلىشى بەرايى نادات، وپراى ئەمە، دەرھەتەكان بۇ پلەبەرزىۋونەۋە، لەناۋ كۆمپانىيادا، رۋو لە كەمىۋ كزى دەنيت. لە لايەكى دىكەۋە، رەنگە بەرپۆمبەر، زۇربەى خەمۋ پەرۋشى خۇى، لە پەيۋەندىيە دەرەككىيەكاندا، خەستۋ چر بىكانەۋەۋە كۆمەلەكەشى بىخاتەۋە لاۋە. ئەمە ۋا دەكات، دابەزىنلىكى بەرچاۋ، رۋو لە برى بەرھەمەنئانى ئەۋ دەستەيەى بەرپۆمبەرى دەبات، بىكات. چا ئەۋ دابەزىنەش، چ لە چۆنلىتى، چ لە چەندىتى، يان ھەردوۋكىان بېت.

كانتىكى زۇرمان لە باسكرىۋ تاۋۋتۋىكرنى بەرپۆمبەرۋ رەفتارۋ ئاكارە نمۋونەيەكەى بەسەر برى، ئىستە دەپرسىن: بەرپۆمبەر، بەدرىزىۋى رۇز، چ كارىك دەكات؟

بىۋ دوۋدىلى، دەكەم بەرپرسىارىتتى بەرپۆمبەر، راپىكرىۋ راپەراندنى كارە، لەپى كەسانى دىكەۋەۋ ھەر لەۋەشدا پوخت دەبىتەۋە. ئەمە دروۋستكرنى بەرھەمەكانۋ پىچانەۋەۋ باركرىۋ فرۇشتىيان دەگەيەنيت، يان ۋاتە، پىشكەشكرنى باشترىن خزمەتگۈزارى، بە ھەمىشەكرىارەكانۋ رازىكرىۋىيان، يان ئەمە بە نوۋسىنى نامەۋ چاپكرنى، يان گەياندنى مافە خاۋو سەرەكىيەكان بۇ كارگەى كۆمپانىيا لە كاتى گونجاۋدا، بە كەمترىن تىچوۋونۋ پىچوۋون لىك دەدرىتەۋە.

كانتىك تۇ، بە بارىكى نالەبارۋ دۇۋارى دەرۋونىدا تىپەر دەبىت، يان ھەرزاربارى بانك دەبىت، يان ھەندىك مىندالت، ئەخۇشى سۋورىژە، يان ھەر دەرلىكى دىكەيان ھەيە؛ ئەۋا لات رۋون بېت، بەرپۆمبەرەكەت زۇر بىباكەۋ مىشى مىۋان نىيە. لەبەرئەۋەى گشت بايەخو خەمى، ھەروەھا ھەموۋ ھەۋلۋ ھەلپەى خۇى چر كرىۋەۋەتەۋە؛ تا زۇر بەۋردىۋ لە كاتى گونجاۋدا، كاروبار راپى بىكات.

لىردا ئەم پىرسىارە دەكەين، ۋەك بەرپۆمبەرلىك، چۇن بە تىرۋتۋختىرىن شىۋە، ئەركەكەت ئەنجام دەدەيت؟

مەترسىيەكان، لە كارمەندەكانت دوۋر بىخەردەۋە:

بۇ راپەراندنى كاروبارەكان، رىگە بۆۋەىۋ سەلامەتەكان، كورتترىن رىگەن، ۋەختىكىش زىيانۋ بەركەۋتەكانى كار بەرز دەبىتەۋە، بى سىۋ دوۋ، تىچوۋونى بەرھەم دەچىتە سەر. جىلى دوۋدىلى نىيە، كە قومارباز، لە كۆتايىدا، ھەر دەدۇرپىتۋ رەنچەرۋ دەبىت، بىردنەۋەۋە قازانچىش - بلىيتۋ نەللىت- لە ئاكامدا، ھەر بۇ قومارخانە دەبىت.

كارى كەم و ئەنجامى مەزن ۵. ئامۇزگارنى بۇ دەسلەپكى گەرە...

۱۰- ۋازىيەتە لەۋەى بەكەك ناپەت..

مرۇف پىشەنگو بوپەرە شەكەن تاقى دەكەتەرە، ئەۋانەى پىش دەكەن و گۇرانكارى دەكەن بەشپىۋازى خۇيان، رەنگە رېگەى قورسو دۇۋارىان گرتىپتە بەر، رېگەكەن راسە دەكەنەۋەى ئەۋەى بەكەك ناپەتۋازى لىدەھىن، لە گۇرانكارى ھەلپۇردەنەنەرەن، تۇ دەپتەۋاز بەپىنەت لەۋ كىرەۋانەى بى كەكەن، لە بىرە بۇچۈنە لەكارەكەۋتەۋەكەن دەست ھەلگەر، باۋەرتۋاپىت تۇ ناتۋانەت، خۇشەۋىست نەت، ئازۋەگىر، يان بى بەرەھەمەت، ھەمۇ ئەمانە باۋەرە قەنەۋەتى ھەلەن لەبارەى خۇدى خۇتەرە، تۋانەى مرۇف سۋەردەر دەكەن و لە ناخەۋە دەپروخىن، ۋازى لى بەپىنە رېگەى نۆى ئەزەمۇن بەكە.

۱۱- راسپاردەن..

لە گىرەگىرەن رېگەكەنى ۋەبەرەھىنەنى كات راسپاردەن، بىرەپىيە لە پىدانى كار بەكەسەكى تر، لە جىياتى تۇ ئەنجامى بدات، ئەگەر كەسەكى تر دەتۋانەت كارەكەت بۇ ئەنجام بدات، دەتۋانەت كارەكەى پى بىسپىرەت، ئەگەرەنەپىتۋانەى ئەۋا خۇت ئەنجامى بدە، لە سۋەدەكەنى راسپاردەن ۋەبەرەھىنەنى كاتو بەفەرۋەنەدانى تۋانەكەن، ھەرۋە ئەنجامدانى كارە بەبەشتىرەن شىۋە، رەنگە ئەۋ كەسەى كارەكەى پى دەسپىرەت لەخۇت بەشتەر ئەنجامى بدات، گىرەت ناپەت ئەگەر كەسەى كارەكەت بدات، مەن كاتەك دەنۋەسەم ھەلەچىنى ۋەتەرەكەن دەدەم بەدەپكەن نوسىنەۋەى بە بەرەكەم، ئەۋان دەستى يارەمەتەت بۇ دىرۇ دەكەن و تۇش دەستە دەكرەتەرەۋە بۇ كارى زىاتەر، زۇرەكەس ھەن ئارەۋو دەكەن يارەمەتەت بدەن و دەستى يارەمەتەت بۇ دىرۇ بەكەن، لەكۇتەپىدا كاتى زۇرت دەست دەكەۋەت بۇ بەرەھەمى زىاتەر.

۱۲- ئامۇزگارنى خەلگى بەكە، ئەۋەى فېرى بوۋىت فېرىان بەكە.

كاتەك زانبارەك بەكەسەكى دەلەتەت، ئەۋا تۇ جارىكى تر لەمەشكى خۇتەدا رېكى دەخەپتەرەۋە، ھەۋ دەدەتەت ئەنجامى بەدەپتەرەۋە، جۋان نىيە شەتەت پى بىلەۋ خۇم ئەنجامى ئەدەم.

ھەرۋە لە مەشكەتە جىگەر دەپتە ھەتە ماۋىت، خەلگى خۇشى دەپىنەن لە دانەشتەن لەگەلەتەرە سۋەت لى دەپىنەن، گۋەپان لەشتى نۆى دەپتەۋازى زىانبارە بۇ بەشتەر دەگۇرەت، ئەم كارە زەكەتى زانەستەۋ ستايشى خۇدەپە بۇ ئەۋەى كە فېرى بوۋىت. ئەم سەردەمە سەردەمى زانەستەۋ خىراپىۋ زانبارە نۆپە، كاتەك بىرۋەچۈنەكەن دەگەپەنەت، ھەۋكارى دەكەپتە بۇ ئەۋەى زەۋى بەپتە شۋەنەكى بەشتەر بۇ زىان.

۱۳- كاتى زىاتەر بەسەر بەكە لەگەل خۇشەۋىستاندا..

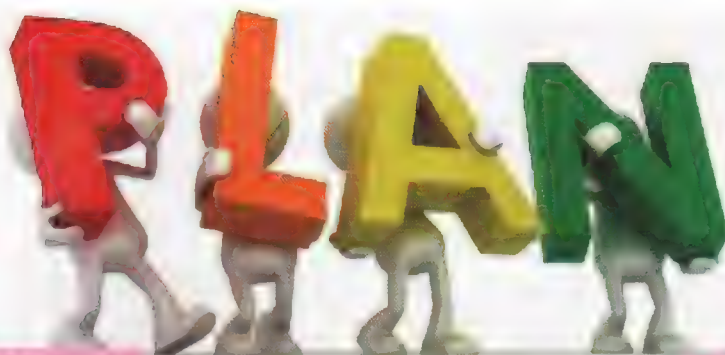
ئەۋ كەسەنەى خۇشت دەۋىنە ئەۋانەى كاتەكى خۇشەپان لەگەل بەسەر دەپەت، بەدانەشتەن لەگەلەن دىلخۇش دەپتە، لە قەسەى يەكەرى بىزار ناپەن، لەرەستەدا ئەۋانە ھىزى پالەنەرە بۇ تۇ، پالەشتەن بۇ ئامانچە سەركەۋتەكەنەت، ئەۋانەى خۇشت ناپەن بەدانەشتەن لەگەلەنەت تۋانەۋ كاتى خۇت بەفەرۋە دەپتە، كارەكە بۇ يارەمەتى دانەپان، بەلام ھەمۇ كاتەكەنەت بەسەرەمەبە لەگەلەنەت، رۇچەكەن سەربازى ئامادەن، ھەرەكەسەكەن بىنەسەن لەگەلەتەرە تىكەلەۋ دەپنە ھەرەكەسەكەن نەنەسەن دۇپەتە دەكەن، دانەشتەن لەگەل ئەۋ كەسەى خۇشت دەۋىت دەپتە پالەنەرە بۇ سەركەۋتەۋە ماۋەپەكەت پى دەدا بۇ ئارامى بىرەكەنەۋە، لەبەرەۋە كارەكەرى خۇتەپان لەسەرە دانەن، نەرمۇ نەپان بە لەگەلەنەتەۋە بەبەرەۋەمى دىبارەپان پى بىبەخە.

۱۴- ھەرەكەتە ناتۋانەت ئەنجامى بەدەت، دۋەى بەخە..

كاتەك ھەست بە گىزىۋ ئالۋىۋ زۇرى كارەكەن بەرەپىسپارىتە دەكەتە، دەتۋانەت ھەندەك لە بىرەۋ بۇ چۈۋەكەنەت، يان پىرۇۋە كارەكەنەت دۋەپەتە، بەم كارە بارى سەرشانەت سۋەك دەپتەۋ تۋى شەرمەزەرى ناپەت، ھەست بە ئازادىۋ ئارامى دەكەتە. ئەۋ كارەنەى كە تەۋاۋ نەپۋەن زۇرتەن تۋانەى مرۇف لەناۋ دەپەن، دەپتە ئەنجامى بەدەتەۋ تەۋاۋى بەكەتەت تاكۇتەپى، يان دۋەى بەخە، يان بەتەۋاۋى ۋازى لى بەپىنە، يان دەپتە بەكەسەكى تىرە بىسپىرەت.

نۆۋىيەنى: عبدەللە العثمان
ۋ: جەلال عەبدۇللا ھاجى

پلان

كۆدى خىزانى و كۆدى تايىت

دوو ژمارى سىيەم، ھەر ئاۋىندو قىزايەكمان كىرد، بەچەند بەشەۋە ھى بەشەكمان، دوو ژمارى چوارەم كۆتايى ھى گەرەكەكمان، پان گونەكمان، واتە: ھەشت ژمارەكە، ھى شوپىنى نىشتەجىبوۋىنى ھەر خىزانىكە، لەدۋاي كۆدى ھەشت ژمارىيى كۆدى خىزانەكمان دەست پىن دەكات لەو ئاۋچانەدا، تاكو چەند خىزان لەو ئاۋچەي نىشتەجىبوۋىنەدا، بوۋىيان ھەپىت ژمارە ۋەردەگىرت.

دىيارە خىشتە زانستىيەكە، بەم شىۋازە نىيە، بەلكو بەجۆرىكى تر رىكخستىنى بۇ دەكرىت، ئەمە تەنھا بۇ روۋنكرىنەۋەيە.

خىزانى تازە: گەر ۋاي داپىتېين، مىندالى يەكەمى خىزانى يەكەم، لەگەل مىندالى يەكەمى خىزانى دوۋەم، ھاۋسەرگىرى دەكەن، ئەو كات خىشتەكە بەم شىۋازەي لى دىت:

كۆد	پارىزگا
+	۱ - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ خىزانى يەكەمى گەرەكى پزگارى ئاۋىندى سىيەمى
-	۱ (۰) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ ھاۋسەرى سەرۋك خىزانى ژمارە يەك كە جىگىرى پىۋەكەيەتى
-	۱ (۲) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ مىندالى دوۋەمى خىزانى ژمارە يەك
+	۲ - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ خىزانى دوۋەمى گەرەكى پزگارى ئاۋىندى سىيەمى
-	۲ (۰) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ ھاۋسەرى سەرۋكخىزانى ژمارە دوو كە جىگىرى پىۋەكەيەتى
-	۲ (۲) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ مىندالى دوۋەمى خىزانى ژمارە دوو
+	۳ - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۳ سەرۋكخىزانى سىيەم كە لەخىزانى يەكەم دوۋەمەۋە دروۋست بوو
-	۲ (۰) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ ھاۋسەرى سەرۋك خىزانى سىيەم

سى تىيىنى گىرنگ:

چەند كەس لە كۆبوۋىنى خۇراكىكا ئاۋيان ھەبوو، بەخىزانىك حساب دەكرىن، ئەۋانەي كە دەچنە ژيانى ھاۋسەرىيەۋە، كە كۆبوۋىيان دەرگىر، ئىنجا حسابى خىزانى جىيايان بۇ دەكرىت، واتە: تاكو كۆبوۋىنى خۇراكى جىياي ئەپىت، حسابى خىزانى تازەي بۇ ناكىرت، ھەر ناسنامەي كۆنى دىپىت. ئەگەر كۆبوۋىنى جىياي ھەبوو، لەگەل مالى باۋكىشىدا پىت، ھەر حسابى خىزانى جىياي بۇ دەكرىت.

كۆدى خىزانى: بەم كۆدە دەۋىرتىت كە سەرۋكخىزان خاۋىنىيەتى كۆدى تايىت بەخۇشەيتى، بۇ ھەيە سەرۋك خىزان ناھىرت پىت لەكاتى ئەمانى پىۋەكەيدا، پان كۆرى گەرەك پىت، لەكاتى ئەمانى باۋكو داپكىدا، پان كچ پىت لەكاتى ئەبوۋىنى برا گەرەدا، واتە: كەسى يەكەمى خىزان بەپىنى رىزىبەندى.

كۆدى تايىمەتى: بەم كۆدە دەۋىرتىت كە سەرۋكخىزان دەكرىتەۋە لەگەل ئەندامانى خىزاندا، بەلام جىياۋازى لەگەل كۆدى خىزاندا ئەۋەيە كە كۆدى تايىت ھەمەۋ ئەندامانى خىزان دەكرىتەۋە بەپىنى رىزىبەندى، بەلام كۆدى خىزانى، تەنھا سەرۋكى خىزان دەكرىتەۋە تايىتە بەم.

نەۋىنە: ۋەك پىشتر ئاۋەمان پىدا بۇ روۋنكرىنەۋە گەرەكى پزگارى ئاۋ شارى سىيەمىمان كىرد، بە ژمارە يەك واتە: لەسنوۋرى گەرەكى پزگارىدا چەند خىزان ھەبوو، بۇ سەر كۆدى ھەشت ژمارىيەكە زىاد دەپىت، ۋەك لەم خىشتەيى خوارەمەدا مەبەستەكەمان زىاتر روۋن دەكەينەۋە:

كۆد	پارىزگا
+	۱ - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ خىزانى يەكەمى گەرەكى پزگارى ئاۋىندى سىيەمى
-	۱ (۰) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ ھاۋسەرى سەرۋك خىزانى ژمارە يەك كە جىگىرى پىۋەكەيەتى
-	۱ (۱) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ مىندالى يەكەمى خىزانى ژمارە يەك (كۆر)
-	۱ (۲) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۱ مىندالى دوۋەمى خىزانى ژمارە يەك
+	۲ - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ خىزانى دوۋەمى گەرەكى پزگارى ئاۋىندى سىيەمى
-	۲ (۰) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ ھاۋسەرى سەرۋك خىزانى ژمارە دوو كە جىگىرى پىۋەكەيەتى
-	۲ (۱) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ مىندالى يەكەمى خىزانى ژمارە دوو (كچ)
-	۲ (۲) - ۱۰۱۰۱۰۱ - ۲ مىندالى دوۋەمى خىزانى ژمارە دوو

كۆدى پارىزگا: واتە: كۆدە ھەشت ژمارىيەكە، دوو ژمارى يەكەمى ھى پارىزگايە، دوو ژمارى دوۋەم، ھى ئاۋىندو قىزايەكمان،

ئەم كۆدە نەگۈرە، تەنھا كاتلىك ھاۋالاتىيەك ژيانى ھاۋسەرى پىك دەھىنەت، يان گەر ژنو پياۋىك جيا بىنمەۋە لەيەكتىرى، ئەۋكات دەگەرپىنمەۋە بۇ خىزانى پىشۋوپان كە لىۋەى ھاتبۋون، يان خىزانىك شوۋىنى نىشتەجىبۋونى ھەمىشەى خۇى كۆرى، لە شوۋىنكەۋە بۇ شوۋىنكى تر. واتە، تەنھا لەم سىج ھالەتەدا كۆدەكە دىگۈپت.

گەر سەرۋىك خىزان لە ژنىك زىاتىرى ھەبۋو، ئەۋكات ژمارەى خىزانەكە ئەم گۆرانە ۋەردەگىرەت، ژنى يەكەم (۰)، ژنى دوۋەم (۰۰)، ژنى سىيەم (۰۰۰) ھەر ژنىك زىادى كىرد سىفرىك زىاد دەكات، مىندالەكانىش بەم شىۋازەى لى دېت، مىندالى ژنى يەكەم (۱)، مىندالى يەكەمى ژنى دوۋەم (۰۱)، مىندالى يەكەمى ژنى سىيەم (۰۰۱)، بۇيە بەم مىكانىزمە جى بەجىي دەكەين؛ بۇنەۋەى ھىج ھەلەيەك ۋو نەدات. بەم شىۋازە تۇ تەنھا ئاگانارى ئامارى زۆر بوۋو كەمبۋونەكان دەبىت، لەبەرئەۋەى شوۋىنى نىشتەجىبۋون جىگىرە، ئەۋەى دىگۈپت، تەنھا زىادىبوۋو كەمبۋونى خىزانەكانە، ھەرۋەا كە ئەم پلانە بەتەۋاۋى جىيەجى كرا كۆدەكانىش جىگىر دەبىت.

ئەۋەى تاكو ئىستا باسما كىرد، تەنھا كۆدى خىزانو كۆدى تابەت بوۋ، ئىستا دەگەرپىنمەۋە بۇ خىشتەى سەرەكى كە پىشتىر باسما كىرد:

	ژمارە	كۆد	ناو
+			

ناو: باسى ژمارەو كۆدما كىرد، ئىنجا باسى ناو دەكەين، ناۋىش يەككىكە لەبەشە گىرگەكان بۇ خىشتەكەمان، بۇيە بەدۋاۋى ژمارەو كۆددا راستەۋخۇ ناو دېت، كە بە دوو شىۋاز دىتۋانىن داخلىان بىكەين:

شىۋازى يەكەم: ناۋى جۋارى، واتە: ناۋى جۋارى دىنۋوسىنو لەتەنىشتى، نازناۋەكەى دىنۋوسىن گەر ھەبۋو.

شىۋازى دوۋەم: ھەر ناۋى جۋارىيە، بەلام يەك يەك ناۋەكان دىنۋوسىن. ھەردوۋ شىۋازەكە راستە، بەلام شىۋازى دوۋەم، تارادىيەكى زۆر زانستىترە؛ لەبەرئەۋەى كاتلىك بمانەۋىت كىردارى پالاۋتن بۇ ناۋىك بىكەين، دىتۋانىن يەك بە يەكى ناۋەكان، كىردارى پالاۋتنى بۇ بىكەين، واتە: گەر بۇ كەسلىك بىگەرپىن ناۋى سىيەم جۋارەمى بىرىتى بېت لە (أحمد محمد) ئەۋكات لە شىۋازى دوۋەمدا زۆر ئاسان دىدۇزىرپتەۋە، بەلام لەشىۋازى يەكەمدا ناتۋانىن بىدۇزىنەۋە؛ لەبەرئەۋەى ناۋەكەمان بەسەرپەكەۋە داخلى كىردوۋە. شىۋازى يەكەمىش ھىج كىشەيەكى نىيە، بەلام بۇ كىردارى گەرپان بەدۋاۋى ناۋى سىيەم جۋارەمى كەسلىك، ئەستەمە بىتۋانىن بەم شىۋازە بىدۇزىنەۋە.

مەبەستى سەرەكى لەم بىشەدا، ئەۋەى لە رىگەى ئەم پلانەۋە دىتۋانىن ناۋى دوۋبارە نەھىلەين، كە ئىستا لە ھەرىمى كوردستاندا بوۋونى ھەيە، بۇيە بە كىردارى پالاۋتن، ھەمۋو ناۋە دوۋبارەكان ناھىلەين، مەبەستمان ئەۋ ناۋەى كە يەك ھاۋالاتى دۋجار ناۋى ھەيە، ئەك ئەۋ ھاۋالاتىيەنى كە ناۋىان لەيەك دەجىت.

قۇرمى سەرەكى:

	رۆزى لەدايك بوۋون	ئىستا	تەمەن بەسال

رۆزى لەدايكبوۋون: ئەۋ بەرۋارى لەدايكبوۋونەى كە لەسەر ناسنامەى ھەمۋو ھاۋالاتىيەك نوۋسراۋە بۇ زانىنى تەمەنى ھەر ھاۋالاتىيەك، كە دۋاتىر ۋوئىرەنەۋەى لەسەر دەمەين.

ئىستا: مەبەستمان پىي رۆزى ئىستا، كە بەشىۋەيەكى ئۆتۈماتىك رۆزانە كۆمىۋوتەر خۇى دەپنۋوسىت، گىرگى لەۋەدەپە كاتلىك لە خانەى رۆزى لەدايكبوۋونى دەردەكەين، تەمەنى ھەر ھاۋالاتىيەك پى دەلەت، بەشىۋەى رۆزۋ مانگو سال.

تەمەن بە سال: ۋەك ۋەتەن كاتلىك (رۆزى لەدايكبوۋون) لە (ئىستا) دەردەكەين تەمەنى ھەر ھاۋالاتىيەك پى دەلەت بەپىي ئەۋ رۆزە بەشىۋازى (رۆز، مانگ، سال) ئەم كىردارەش يەككىكە لەكىردارە گىرگەكان.

بەۋ سىج بەشەى كە باسما كىرد، (رۆزى لەدايكبوۋون + ئىستا + تەمەن بەسال) گىرگىيەكى زۆرى دەبىت بۇ زانىنى تەمەنى ياساىي ھەر تاكىكى كۆمەلگا، كە لەم رىگەيەۋە زۆرىك كىردارى پالاۋتنى پى دەكرىت لەۋانە:

يەكەم: دەزانىن بۇ نەۋونە چەند ھاۋالاتى، دىتۋانىت دەنگى بىدات؟ واتە: چەند ھاۋالاتى ناۋى دەبىت لە لىستى دىگەندە، كە ھىشتا نەتۋانراۋە ئەم كىشەيە چارەسەر بىكرىت ئەمەش چۈن دەكرىت بەۋەى كە رۆزى دىگەندە دىيارىكرارە، چ كاتلىكە لە تەمەنى ياساىي ھەر ھاۋالاتىيەكى دەردەكەين، كە تەمەنى ياساىي بىرىتيە لە ۸ سال، بەكىردارى پالاۋتن، ئىنجا تەمەنى ئەۋكەسانەمان بۇ دەردەجىت كە بەشىۋەيەكى ياساىي بۇيان دەبىت دەنگ بىدەن واتە: دەزانىن رىژەى دانىشتۋوانى دىگەندە لەچاۋ دانىشتۋوانى گىشتى چەندە؟ چەند ھاۋالاتى مافى دىگەندە ھەيە؟ ئەك ھەر ئەمەش بەلكو ھەر ھاۋالاتىيەك بەپىي شوۋىنى نىشتەجىبۋونى خۇى ناۋى بۇ دىگەندە دېتەۋە، كە تانىستا ئەم كىشەيە چارەسەر نەكرارە.

دوۋەم: ئاستى تەمەنى كۆمەلگاى بە ھەمۋو شىۋەكان پى دىيارى دەكرىت، بەۋەى كە بەم رىگەيە دەزانىن تەمەنەكان چۈن دابەشىۋون، واتە: دەزانىن رىژەى تەمەنى (۱ سال بۇ ۵ سال) چەندە؟ (۵ سال بۇ ۱۲ سال) چەندە؟ (۱۲ سال بۇ ۸ سال) چەندە؟ واتە: ھەر رىژەى تەمەنىك بۋىت دىيارى دەكەيت رىژەكە بەپىي دانىشتۋوانى گىشتى چەندە؟ كە ئەمە زۆر بەسۋودە؛ بۇنەۋەى لە رىگەيەۋە كار بۇ تەمەنەكانى كۆمەلگا بىكرىت.

سىيەم: لە ھەمۋو ۋوۋەكانى پەرومردەۋە، سوۋدى لى دەبىنەين، چۈن؟ بەۋەى بەم رىگەيە لەسەرەتۋاى لەدايكبوۋونەۋە تەمەنەكان دىيارى دەكەينو كارى لەسەر دەكەين، واتە: بۇ ھەمۋو تەمەنەكان چەند كەسمان ھەيە چۈن مامالەى لەگەل دەكەين، ئەم پلانە كار ئاسانىمان بۇدەكات بۇ نەۋونە سالى پىنچەم، كە سالى چۈنە خۋىندىنگاى ھەر مىندالىكە دەبىت رىژەى ئەۋ خۋىندىكارانە بزانەين، كە دەجەنە خۋىندىنگە، لە سەرەتۋەۋە رىگە نەتۋانىن، بەسەر ئەم كىشەيەدا زال بىن، بۇيە پىنچ سالىكەمان دەۋىت؛ بۇنەۋەى بزانەين سالانە چەند خۋىندىكارمان دەبىت؛ تاكو رىژەيەكى لى ۋەربىگرىنو بۇ سالەكانى ئاپىندە، كىشەى ئەم ھالەتەى پى چارەسەر بىكەين، كە يەككىكە لەھالەتە چارەسەرەكرارەكان لەۋۋى پەرومردەۋە.

جۋارەم: دىتۋانىن لەم رىگەيەۋە سوۋد لەم پلانەۋەۋەربىگرىن لەۋۋى مىندال بوۋنەۋە، لەم رىگەيەۋە دەزانىن چەند مىندالى تازە لەدايك بوۋ ھاتۋە دىياۋە، لەداھاتۋودا گەر بارى دارايى ۋلات باش بوۋ ھەر خىزانىك مەسەرى مىندالى لەكۆل بىكرىتەۋە بەپىي تەمەنى مىندالەكە كە لەم رىگەيەۋە دىتۋانىت كارى لەسەر بىكرىت. دىيارە مەبەستمان ئەۋ خىزانانەيە كەشاپستەى ئەم ھاۋارىيە دەبىن ئەك ئەۋانەى كە بارى دارايان باشە؛ بۇنەۋەى كار لەسەر باش بوۋونى بارى دارايى خىزانە ھەزارەكان بىكرىت.

چىرۆكى سەر كەوتى

زىيان بۇخۇى چىرۆكىگە، ھەركەس دىتوانىت بەشىئومىيەك بۇ كەسنى دىكەى بگىرپتەۋەدە سەرنجىيان رايكىشىت، من لەم چەند دېردە دەمەۋىت ھەستە ھۆشى خوينەرانى بېرىار لەسەر چىرۆكى سەركەۋىتى كەسنىك رايگىر، كە لە بوارى بازار سايىدا سەركەۋىتۈنۈ ناوبانگىيان گىشت لايەكى داگىر كىردۈۋە؛ چۈنكە ئىمە ئەگەر داھىنەر نەبىن، دىتوانىن جاۋلىكەرىكى باشىن، ۋەك وتراۋە، دىستېكى ھەزاران مىل بە ھەنگاۋىكە، بە ھىۋاى گەشىتن بە مەنزى داھىنان..

پاش تەمەنى شەستۈپىنچ سالى، ناوبانگىى بىلە بوۋەدە.

خوينەرى نازىز، باۋەر دىكەيت كاتىك كۆلۈنل (ساندىز) بىرۆكەى مېرىشكى بىرۋاى كىتاكى بە مىشكىدا ھات، تەمەنى شەستۈپىنچ سالان بوو، لەم كاتەدا تەنھا جەكىك بە بىرى سەدۈپىنچ دۇلار لە گىرغاندا بوو، ئەۋىش لە دىستەبەرى كۆمەلەپەتى ۋەرى گىرتىۋە؛ چۈنكە پىشتر لە كارمەيدا زەمرى كىردو جى ھەبۈو بە پىگى فرۇشتىنى ئاشكرا فرۇشتىۋو چۈۋ لە مالمەۋە دانىشت، بەلام (ساندىز) بېرىارى دىبۈو كۆلنەداتو دانەنىشت.

سەرگۈزشتەى ئەم پىاۋە، كەسكە پۇزگارى زۇرسەخت بىرەنگارى بوۋەدەۋە دىستى لە بىنى ناۋە، بەلام زۇر باۋەرى بە خۇى ھەبۈۋە، ۋەبەرز بوۋە، نەۋىنەى كەسكە كە لە پىگى ئىرادەۋە ۋىستە خۇراگىيەۋە، تۈنىۋىتى دىرەكەۋىت، پىشكەۋىتەۋە نەۋى گەركەپتى بەدى بېتىت.

ئەۋ پىاۋە، لە سالى (۱۸۹۰) لەم دىنيا پانۋ بەرىنەدا جاۋى كىردەۋە. كاتىك تەمەنى بوو بە شەش سالان، بابى دۈكۈچى كىرد، لەتەك پىداگىرى داپكى لە پەيدا كىردى بۇرۇى خانەۋادەكەيدا، ناچار بوو بۇ بۇرۇى ئەۋان كار بىكات؛ چۈنكە لەم كاتەدا داپكى شۈۋى دۈۋەمى كىردەۋە. دىبۈو گىنگى بىدات بە برا سى سالنەكەىۋو خۈشكە شىرەخۇرەكەى، ھاۋكات بە گۈپرى پىنماپىيەكانى داپكى پىۋىست بوو خۋاردن بۇ خانەۋادەكەى نامادە بىكات.

لە ۋەھا بارودۇخىكدا (ساندىز) ناچار بوو لە چەند پىشەپەكدا كار بىكات، بەكەمىيان كار كىردن بوو لە كىلگەپەكدا بىرانىمەر بە (2 دۇلار) پۇزانە. دۋاى ئەۋەى تەمەنى بوو بە شازدە سالان، لە سوپاى ئەمىرىكاۋ لە كوبادا (۶) مانگ خىزمەتى سەروازى كىرد. دۋاى تەۋاۋىۋىنى خىزمەتى سەربازى لە پىگى (مىراسلە) ۋە ياساى خويند؛ چۈنكە لە دۋاى كۈچى باۋكىيەۋە خويندىنى ھەرامۇش كىردىۋو. دۋاتر بۇ ماۋەپەك كارى پارىزەرى كىرد. بەلام لەم كارەپىدا پارمەكى ئەۋتۈى دىستەكەۋەت، ئەۋ پىاۋە (ھارلند داھىد ساندىز) كە ۋىنەى لە زۇرىك لە دۈكانەكانى مېرىشك فرۇشتىدا ھەلۋاسراۋە. كاتىك تەمەنى گەشىت بە چل سالان، كۈشتى مېرىشكى سوور دىكەردەۋە بە پىۋارانى ھىلى ئاسىنىنى دىفرۇشت، بە ھۋى ئەۋ كارمەۋە ھىۋاش ھىۋاش ناوبانگىى دىكەردو ناۋى لە نىۋو خەلكىدا بىلەۋ دىبۈۋەۋە، بەشىۋەپەك تۈانى لە گەۋرە ئۈتۈلۈكى نىزىك بە ھىلى ئاسن لە بوارى كارەكەيدا بېتە سەركار. لە تەمەنى چىرۋىنچ سالىدا، پارىزگارى (كىتاكى) نازناۋى (كۆلۈنل) پى بەخىشى.

(ساندىز) بە پىشت بەستىن بە تىكەلگەردىن يازدە جۇر لە بۇنۋە بىرامە (تۈابىل)، تۈانى لە كارمەيدا ۋەدەكارى بىكاتو تامى مېرىشكە بىرۋاۋەكە خۇشتر بىكات، ۋەك ئەۋەى ئەۋرۈ لە چىشتەخانەكانى (كىتاكى) دا دىمىپىرت. ساندىز زۇر ھەزى بە سوور كىردەۋەى مېرىشك دىكەرد، ئەۋ پىۋى ۋابۈو شىۋە كلاسكىكە تامىكى ئەۋتۈ نادات بە خۋاردەكە.

لەسالى (۱۸۹۹) تۈانى بى بەكار ھىنانى پۇنۋ لە پىگى ھەلۋەۋە بەشىۋەپەكى ھىۋاش، بە (۱۰) خۈلەك مېرىشكە سوور بىكاتەۋەۋە تامۋ بىرامەپەكى خۇششى ھەپىت.

تەنھا خەۋشى ساندىز لە كارمەيدا چاۋمىۋانى كىپارمەكانى بوو بۇ ماۋەى سى خۈلەك لە بەدەستەپىنانى ژەمىكى كىتاكىدا، پەرچە كىردارى ئەۋ كارمەش سەركەۋىتى پىكەپەران بوو بەسەر

باشترین بهرگدروو

له شهقامیکدا چوار بهرگدروو هه بوون، که ههمیشه کیپرکیتی یه کتیریان دهکرد.

پۆژیکیان، بهرگدرووی یه کهم تابلوییهکی لهسهر دوکانه که یه لهواسی و لیی نووسی:

“باشترین بهرگدرووی شار”

بهرگدرووی دووهم، لهسهر تابلوی دوکانه که یه نووسی:

“باشترین بهرگدرووی ولات”

بهرگدرووی سییهم، لهسهر تابلوی دوکانه که یه نووسی:

“باشترین بهرگدرووی دونیا”

بهرگدرووی چوارهم، کاتیک لهم بابمه تیگهشت. به خهتیکی ناسایی لهسهر پارچه کاغذیکی بچووک ون بیین:

“باشترین بهرگدرووی ئه م شهقامه”

به ئی...

قهرار نییه دونیامان گهوره بکهین، که تییدا ون بیین.

له ههمان ئه و دونیایه که ههین، دهکریت مروفیکی گهورمبین!!!

(ساندرز) دا، ئهوانیش خا رنگهکانی پۆژئاوا بوون، توانییان بهسهر کهموکورییهکانیدا سهر بکهون، دهبوو (ساندرز) بهسهر ئه م گرفتهدا زال بیت، بهوهی فیربیتو وردمکاری بکات له کارمکهیدا، له چونییتی مامهلهکردن له تهک ئه و دهفرانهی خواردنهکانیان تییدا سوور دمکاتهوه، واته: بهشیویهک تامی خواردنه که تیکهچیتو کیشی جاوروانی کرپارمکان چارهمسهر بکات، (ساندرز) دواتر توانی چارهمسهری ناریشه که بکات.

ئه و تیکهلاوکردنه نهینییه که کهسانیکی کهم که ژمارمیان له بهمنجهکانی دمست تینابه ریت بهی پی دهبن، ئه ویش تیکهلاوکردنی یازده جۆر بۆن و بهرامه و گزوغییه که له سورکردنه وهی خواردنه کهدا بهکار دههینریت. له و بهواردا ساندرز دهلیت: له م ئیشهدا کلۆدیا خیزانم دهسته راستم بووه. تا پۆژگاری ئه وپۆش پاریزگاری له م نهینییه کراوه.

له سالی (۱۹۶۳) ژماره ی خا رنگهکانی کهیشتیبووه شمش سمد دوکان، کارمکه زیاتر بوو له توانای کۆلۆنیل و کلۆدیا و پاورانی که سهدو شهستو جهوت کهس بوون.

پیکای گشتی هیل ناسن، که به شارۆچکه که یه ئه ودا درپۆز دهبووه، له بهختی که یه (ساندرز) ئاراسته که یه گۆرا، پاشان ناچاربوو له فروشتنیکی ناشکرادا، جی هه بوو بیفرۆشیتو خۆی خانه نشین بکات، به پاره ی حکومهت ژبان به ریت بکات.

له کاتیکیا ته مهنی جهفتاو جهوت سال بوو به پاریدا جی هه به بیفرۆشیت، ههرواشی کرد، سهرمایه که یه فروشت به (۲) ملیون دۆلار. له تهک مانه وهی له کارمکهیدا وهک گوته بیژی کۆمپانیاکه و دمرکوتنی به پۆشاک سببییه وه وهک بانگه شه کاریک بۆ ماوه ی دمییه که له بهاری خا رنو ئاشخانهکانی کهنتاکییدا کاری کرد. بهرانه به مووجهیهکی مانگانه که (\$۷۵۰۰۰) بوو.

له وکاتهدا له نووسینه وهی کتایه که یه بووه که ناوینیانی Life as Have known it has been finger lickin good هه لگرتبوو.

سالی (۱۹۶۱) له بۆرسهکاندا “بازاری ئالوگۆری دراو” بوو به کۆمپانیای خاومن پشک، له سالی (۱۹۷۱) پشهکانی به دووسهدو جهفتاو پینج ملیون دۆلار فروشرا یه وه، بهر له وهی نهخۆشیی لۆکیما جهسته ی هاندرز شهکمت بکات، زیاتر له دووسهدو په نجا ههزار میلی بری؛ بۆنه وهی به شهکانی کنتاکی بهسهر بکاته وه. دواچار کۆلۆنیل ساندرز له سالی (۱۹۸۰) کۆچی دوا ی کرد.

کنتاکی به ردموام بوو لهسهرکهوتن.. سالی (۱۹۸۶) کۆمپانیای (Pepsi) به بری ههشت سهدو چلو پینج ملیون دۆلار به شهکانی کنتاکی کرپه وه. له سالی (۱۹۸۷) یه کهم خا رنگه ی کنتاکی له ولاتی (چین) کرایه وه.

سالی (۱۹۹۱) به فهرمی ناوی کۆمپانیاکه له سێ پیتی (K.P.C) دا کورت کرایه وه. له سالی (۱۹۹۵) ژماره ی خواردنگهکانی کنتاکی کهیشتن به نۆههزار خا رنگه.

ئه وه نمونهیه که بۆ خۆپاگری و وردبه رزی، ههرگیز لۆمه ی پۆژگارو هه مهنی نه دهکرد، سهرباری نهخۆشی و بهسالاچوونی هه میشه به دوا ی ده لاقیه کهدا دهگهرا، خه ونهکانی تییدا پشانی کهسانی دیکه بدات. له کۆتاییدا توانی باومر به جیهان بهینیت که ئه و جیاکاره.

له پۆژگاری ئه وپۆدا وهسفه ی کۆلۆنیل، یهکیه که له به ناوبانگترین نهینییه بازراگانییهکان که پاریزگاری لیکراوه.

سهرچاوه: حکایات کفاح/ د. کفاح فیاض

نەيتىيە كانى سەركەوتىن لە بازار سازى رايەلەدا

(نيتۆرك ماركىتىنگ)

سەركەوتىن، يان شىكست لە ۹۰ رۆژدا

بەشى دوومە

شېۋازى كارى NM

ھەر بېموشىۋىيەى گە بېشتر باس گرا، NM رېكارىكە بۇ دابەشكردىنى كالۋ خزمەتگوزارپىمەكان بە كۆتا كېپار، ئەم شېۋازە لە جەمكى ھەلگشان، يان فراۋانبوون بېمەرە ومردەگرېت. دوو نمونەى خوارومە، وزەى دەرمامەتى بېمەيزى NM بېماشى نىشان دەدەن،

نمونەى:

سەنتىك ھەلگرنو بېخەنە لاۋە. لە رۆژانى دواترداۋ رۆژانە ژمارەى ئەم سەنتانەى كە دېمانخەنە لاۋە دوو بېرەبەر بىكەن.

رۆژ سەنت	
۱	يەكەم
۲	دوومە
۴	سەنپەم
۸	چوارەم
۱۶	پېنجەم
۲۲	شەشەم
۲۴	جەمەتەم
۸۱ دۆلارو ۹۲ سەنت	چواردەمەم
۱۰۰۰۰ دۆلار	بېستو يەكەم
۵۰۰۰۰۰ دۆلار	سىيەم

سىو يەكەم

۱۰/۰۰۰۰۰۰ دۆلار

ئىستە لە بىرى ھەر سەنتىك كېپارىكى چالاك دابىتىنو لە بىرى ھەر رۆژىك، يەك ھەفتە، يان مانگىك دابىتىن. بېم شىۋەىيە تۋانەى نابوورى NM تا رادەمەك رېوون دەيتەمە.

نمونەى:

لە مانگى يەكەمدا، ۲ لە دۆستەكانتان دەيتىنە ناۋ رايەلەكەمە.

پاشان ھەريەكەك لەم ۲ دۆستە ۲ كەس لە دۆستەكانيان دەيتىنە ناۋومە، دواترىش ھەريەكەك لەۋانە ۲ كەس لە ھاورپىكانى خۇيانو..... رەۋتەكە ھەريەم شىۋەىيە بېمردەوام دەيتىت، دلىنام ئىستا دەتۋانەيت تارادەمەك لە نەمىلى بېتۋانەى "گەشەى ھەلگشان" تىج بگەيت. لە مانگى پېنجەم، رېژەى ۳۱۶ كەسو لە پايانى مانگى دەپەمدا ۸۸۵۷۳ كەست لە كۆمەلەكەتدا دەيتىت.

ج. پاۋل گىتى لە جىگايەكدا وتوپەتى: "بېم باشە بە سودومرگرتن لە ۱ لەمىدى ھەۋلى ۱۰۰ كەس دەرمامەت بېدەست بېيىنم، ھەتا بە ۱۰۰ لە سەدى ھەۋلى خۇم".

پاۋل گىتى نيتۆرك ماركىتەر نەبوو، بەلام بە گومانى من يەكەك لە دەۋلەمەندىترىن كەسانى دونيا لە دەۋرانى خۇيداۋ ھەروەھا بېناۋنىشانى كەسىكى سەركەوتوو بېنەزمونە، پەندەكانى بېنەرزىش. جەمكى «بەرزكەرەمە» لە نيتۆركى ماركىتىنگىشدا ھەر ئەمەيە.

لە NM ھىچ سىنۋوردارىيەك لە ژمارەى دەرمامەتەكاندا نىيە، ژمارەگەلى ئىچكار زۆر لە مەۋداى سىنۋوردارى زەمەنىدا ھابىلى دەست پېراگەيشتىن. باشتر وايە ئەم بابەتە پەيۋەند بىكەن بە بېرەمەى ھىزىشەۋە. فۇرمولى پەيۋەندىدار بېم شىۋەىيە:

$$SR = (1 + P) - P^2$$

$$\left. \begin{aligned} P &= \text{ژمارەى كەسەكانى گرووپ} \\ SR &= \text{بېرەمەى ھىزى ئەۋان} \end{aligned} \right\} \text{كە تيايدا:}$$

نمونە:

ژمارەى كەسەكانى گرووپ=۲۰

$$SR = (1 + 20) - (20 \times 20) = 21$$

$$F = 1 - 21 = -20$$

بېيەننە بىرچاۋتان كە تەنھا ۲۰ كەستان لە گروپپەكەى خۇتاندا ھەيە. ژمارەى بىرھەم لە گروپپەكەتاندا ۲۹۰ دەپت. بەگوزارشى سەندىكەى فرۇشى راستەوخۇ Direct Selling Association رېزبەندى پىكەتەى ئەو بىرھەمانەى كە لەرېگەى NM يان فرۇشى راستەوخۇو دەفرۇشرېن، بەم شىۋەپەيە:

۱-بىرھەمە تاپبەتەپەگان (تەندرووستى، رازاندەو، چاۋدېرى- پىداۋىستى ئاراشى، زېرو نامېر، جۇرگەلى كرىمى پىستو شتى تر ۲۸/۸ لە سەد.

۲-پىداۋىستىپەگانى مال -بىرھەمە پاككەرمەگان، پىداۋىستى لىنان، كەۋچىك ۋەتالو شتى تر ۲۴/۴ لە سەد.

۳-خزمەتگوزارپەگان، -پەيۋەندى رېگەى دوور، فېربوۋنى پىشەسازى، ھونەرو شتى تر ۱۰/۲ لە سەد.

۴-بىرھەمەتاپبەتەپەگانى تەندرووستى -دەرمەنەگانى دابەزاندى كىش، فېتامىنە جۇراۋجۇرەگانو شتى تر ۹/۲ لە سەد.

۵-پارىۋ بىرھەمى فەرھەنگى پەروەردىمى گەشت، كەلۋپەلى پارىكردن شتى تر ۷/۲ لە سەد.

ھەرۋەھا بە گوزارشى DSA، لە سالى ۹۹۲، تەنھا ۶ لەسەدى ئەو كەسانەى كە خەرىكىۋون بە ئىن ئىم زىاد لە ۴۰ كاتزىمىر لە ھەفتەپەگدا چالاكىيان ھەبوو. لە كۆى ئەمانە، كەمتر لە ۵۰ لە سەدىان سالانە زىاد لە ۵۰ھەزار دۆلار دەرامەتەيان ھەبوو. ۱۰ لەسەدى تر ئەوان لە ھەرسالىكدا ۱۰۰ھەزار دۆلار دەرامەتەيان ھەبوو، بەم شىۋەپە ئىن ئىم گۆرى بە يەككە لە پىداھاتتەين كارمەگانى دۇنيا.

بلاۋكراۋى Upline news letter لە توۋزىنەۋەپەگدا لەبارەى كېيەرانى چالاكى ئىن ئىم بەم ئەنجامە گەشت كە زۆرتەين دەرامەتە بە دەستەتەۋەگانى سالانە لە ئىن ئىم بەشىۋەپەكى مامناۋەندى لە نىۋان ۱۲۵۰۰۰دۆلار ھەتا چەند مىليۇن دۆلارپەگداپە. كۆى ژمارەى ئەم پىداھاتتەين كەسانە، بەستراۋ بە كارگەى پەيۋەندىدەرۋە، جىۋاۋز بوو. بەم شىۋەپە، يەككە لە گىرەنگەين كارگە نىۋ دەۋەتەپە چالاكەگان لە ئىن ئىم بەشىۋەپەكى فەرمى پىشتراستى كىردەۋە كە نىزىكەى ۴۰۰ كەس لە ھەلگەۋتەۋە پىشەنگەگانى ئەم كارگەپە بەشىۋەپەكى مامناۋەند سالانە ۷۸۷۰۰۰ دۆلار دەرامەتەيان ھەيە.

رېكارمەگانى دابەشكردن

بازرگانی كۆن	نېتۇرك ماركتېنىگ
بىرھەمەپەنەر	بىرھەمەپەنەر
گواستەۋە	گواستەۋە
جۈملەفرۇشى	نېتۇركەگان
كۆگەى دابەشكردن	دەست پىۋەگى لە خەرجىەكاندا
تاكفرۇشى	
بەكارھىنەر	بەكارھىنەر

ھەر بەو شىۋەپەى كە لە نمونەكەى سەرۋە دەپپىنن، ھەموو دەست پىۋەگىرە ئەنجامدراۋەگان لە خەرجىەپەگاندا لەلەپەن كۆمپانىيەى چالاك لە ئىن ئىم لە كۆتاپىدا لە قالبى لە سەدى، پىشەنپارەگەرى ھاندان، يان زىادەگانى تر لە ئىختىيارى نېتۇركەگان، يان ھەمپەسان ئەو كېرەپە چالاكانەدا دەپت.ئەم بابەتە بە پىچەۋەنەى بېرگىردنەۋى زۆرىنەى خەلگەۋەپە كە بەھەلە گومان دەكەن، بىرھەمى كارگە چالاكەگانى ئىن ئىم

(لەبەرئەۋەى سوۋدىكى زۆر زىاد لە كېيەركەگانى ۋەردەگىرەت) گرانترە لە بىرھەمى كارگەگانى ترئەم جۇرە پاداشتو سەرپىشكەپە لە لاپەنى دەستپىۋەگىرە لە خەرجەگانى كارگەۋە دابىن دەكرېن، نەك لە رېگەى گرانكرەنى نرخی بىرھەمەگان يان خزمەتگوزارپەگانى كارگەۋە.

نەخشەى ھەرەمى چىپە؟

بەپراى زۆرىنەى ئەو كەسانەى كە زانپارىيان لەبارەى چەمكى ئىن ئىم نىپە، ئىن ئىم ھەمان ئەو ھەرەمەپە (پىرامىد) ھۆگارى سەرمكى ئەم بۇچۈنە ھەلەپە، پىكەتەى «ھەرەمى» شىۋەى نېتۇرك، يان شەپكەپە لە ئىن ئىم. لەبەر ئەۋە، ھۆگارى باسكراۋ روون نىپە؛ چۈنكە ھەمۇ پىكەتە دامەزراۋىرو كۆمەلەپەگان، شىۋە ھەرەمەين. ئەۋەى كە پىشەنگىۋونى كۆمەلەپەك، يان دامەزراۋەپەك دىپارى دەكات، شىۋەى ئەو نىپە، بەلكو شىۋازى گاردانەۋەپەتى. دىكتۇر دېن بلاك (Dean Black) لە كىتەپكەپدا بە ناۋنىشانى رېنەمى ئاسان تېگەشتن بۇ سەركەۋتەن لە بازارپاسازى چەند لاپەنى (MLM)، بەم شىۋەپە پىناسەى ھەرەم دەكات: «لە رۋانگەپەكەۋە، ھەر جۇرە دامەزراۋە، يان كۆمەلەپەك كە كالا يان خزمەتگوزارى دابەش بىكات، لە كۆتاپىدا پىكەتەپەكى شىۋە ھەرەمى دەپت، ھەرەمىك بە ژمارەپەك لای زۆرۋە كە ھەتا بەرۋە خوارتر بېرۇن، لاپەگانى گەۋرەتر دەپن. دەۋەتەى نېمەش پىكەتەپەكى ھەرەمى چەند لاپەى ھەيە. قوتابخانەۋ كلىساگانىشمان بە ھەمان شىۋە ھەموو بازىرگانىپە سەركەۋتەۋەگان، لە بەرئەۋەى كە خەرىكى دابەشكردن بىرھەمۇ خزمەتگوزارپەگان، لە كۆتاپىدا شىۋەپەكى ھەرەمى ۋەردەگىرە»

لە پىكەتەپەكى ھەرەمەپدا، ھەموو يان ھەندىك لە تاپبەتەمەندىپەگانى خوارۋە بىرچاۋ دەكەۋن:

۱- ھىچ جۇرە بەرھەمىك، يان خزمەتگوزارپەپەكى ياساىي لەلەپەن كارگەۋە نىشان نادىت. كارگە چالاكەگان لە ئىن ئىم، لەماۋەپەكى دورودىژدا، مافەگان، سەرپىشكىۋ پاداشتەگانى كېرەپە چالاكەگان لە رېگەى سوۋدى بەدەستەتەۋە لە فرۇشى كالاۋ خزمەتگوزارپەپەگانىيان دەدەنەۋە. ئىستا ئەگەر پى ھىچ جۇرە فرۇشكى كالا، يان خزمەت گوزارپەپەگانى لە ناۋدا نەپىت (لە بەرئەۋەى لە پىكەتەى ھەرەمەپدا بەم شىۋەپەپە) ئەو كات سەرپىشكىۋ پاداشتەگان بە ناچارپەپەۋە لە كۆى پارەگانى بەشداربوان ئامادە دەكرېت.

۲- كالاگان، يان خزمەتگوزارپەپەگان زۆر گرانتر لە رادەى ئاساىي دەخىرنە روو؛ بۇنەۋەى سەر پىشكىۋ پاداشتەگەلى نىشان دراۋ بە بەشداربوان قەربىو بىكاتەۋە.

۳- "ورىاىىۋى پارى پارە"، لە تاپبەتەمەندىپە دىپارمەگانى ئەۋن. بەم ماناىپە كە بەشداربوان لە ھەرەمەكەدا تەنھا لە رېگەى ئەندامىتەپەنەۋە بە دەرامەت دەكەن، چۈنكە ھىچ جۇرە فرۇشكى كالا، يان خزمەتگوزارپەپەگان ۋجۋدى نىپە. لەكاتىكدا كە لە نېتۇركى ماركتېنىگدا كېرەپە چالاكەگان لە راستىدا دابەشكەرىكى سەرپەخۇن كە دەرامەتەيان تەنھا لە رېگەى سوۋدى بەدەستەتەۋە لە فرۇشى زىاترى كۆمپانىياكانەۋە دابىن دەپت.

۴-بۇ بەشداربوان ناگونجىت كە لە رۋانگەى بارودۇخو دەرامەتەۋە لە سەرتەمەگانى خۇيان پىش بگىر. بەلام لە نېتۇركى ماركتېنىگ خوارپەگان لەتۋاناياندا ھەپە لە رۋى بارودۇخو دەرامەتەۋە لە سەرتەمەگانى خۇيان پىشتر بىكەۋن.

يەككەرتىن ھېزە!

دوور كەۋەرمەۋە لىم، دايە ھەھ... خوشكەكانم، براكانم قىيام كەون!!

دايىكى مېروولەكە ھەستى كىرد دىنگىك لە دوورمەۋە دىت، كاتىك سەپرى بېچوۋەكانى كىرد، زانى يەك لە بېچوۋەكانى رۇيشتۇتە دىردەۋە، لەپەر ئەۋە ھەموۋانى ھەلساندۇ بېكەۋە بەرمەۋە دىنگەكە رۇيشتىن..

كاتىك بېنيان ۋا خوشكەكەيان بە دەست جالجالۆكەيەكەۋەيە، ھەموۋان ھېرشىيان كىردە سەرو خوشكەكەيان لە دەست دىرھىناۋ رىزگار يان كىرد، دواتر بېكەۋە گەپنەۋە بۇ مالىكەيە خۇيان.

مېروولەكە رەۋى كىردە دايىكى خوشكە براكانىۋ داۋى لىبوردنى لىكىردىن پىيى ۋتن، ئىدى ھەرگىز بە تەنھا ناپۇمە دىردەۋە، ئىستا مانا بېكەۋە رۇيشتەن دىردەۋە دىزانم! ئىستا دىزانم بېكەۋە بوۋنمان ۋاتە پاراستىنى ژيانمان، ئىدى دىزانم ئىۋە بۇ مەن چەندە گىرنگىن! دىزانم گەر ھەموۋان بېكەۋە بىن، دوزمىن ناتوانىت زىانمان پى بگەيەنىت!

چونكە ئىمە گەر بە تەنھا بىن، تواناۋى رەۋبەرۋوبوۋنەۋە دوزمىن نىيە!

مىندالە خۇشەۋىستەكان.. ژيانى مەۋقەكانىش ھاۋشەۋەۋە ژيانى مېروولەكانە، ئىمە ناتوانىن بە تەنھا ژيان بگوزمىننىن، بېكەۋە بونمان ماناۋ جۋانتىر بە ژيان دىبەخشىۋ لە زىانۋ ترسى ناخەزان بەدوۋر دىمىن. ئەمەش بىزان شەقام كۆلەنەكان كەسانى ناخەزو ناتەندىروستى لىيە، باشترە بى پىرسى باۋكۈ دايىكان لەمال دوۋر نەكەۋىنەۋە، چونكە تۆۋ مىندال ھىشتا ناتوانىت رەۋبەرۋەۋى گىرشتو ناپەھەتىۋ ئەۋ بەرىستەنە بېيىتەۋە كە دېنە رېت، كەۋاتە زۆر پىۋىستە تۆۋ مىندال بەرپىسىارنە مامەلە بىكەيتو نىرخى بېكەۋە بوۋنۋ ژيانى خىزانىتان بىزانىت.. دىلئىيە ھىچ كەس بە ۋېنەۋ دايىكۋ باۋكت دىسۆزو دۆستى تۆ نىن! تۆش رىزىيان لى بگەرە ھەرگىز لەۋان دوۋر مەكەۋەمەۋە.

مېروولەيەكى بېچكۆلەنە لەگەل خىزانەكەيدا بە بەختەۋەۋە ژيانى دىگوزمىراند، رۇزان ھاتو چوۋ، مېروولەبېچكۆلەكە بە بىرى دا ھات كە ئىدى گەۋرە بوۋمەۋە پىۋىستە بىروات بۇ دارستانۋ لە شۋىنىكى ئارام بە تەنھا ژيان بگوزمىننىت، چونكە قەربالغىۋ ژاۋمژاۋى ئەندامانى خىزانەكەي ئەۋيان بىزار كىردىۋو.

لەپەرئەۋە ھەزى دىمكىرد دوۋر لە ژاۋمژاۋو قەربالغى، بە تەنھاۋ لە شۋىنىكى ئارام ژيان بگوزمىننىت، بۇ ئەم مەبەستە بىرپارى دا لە مال بىرواتە دىرو بەرمەۋە دارستان رېگە بگىرتە بەرو بە دىۋى مالىكى ئارامدا بگەپت، ئەۋ پىيى ۋابوۋ نەگەر بە تەنھا ژيان بگوزمىننىت زۆر باشترۋ ناسوۋدەترە، ۋەك لەۋەۋى لە نىۋ قەربالغى ئەندامانى خىزانەكەيدا بىت.

شەۋىكىان كاتىك بىنى دايىكى خوشكۋ براكانى نوۋستوۋن، بە ئەسپايى ھەلساۋ مالىكەيە جىيەشت، لە كاتىكدا نەرىتى مېروولەكان ۋەھا بوۋ كە بۇ ھەر كۆۋ بىرۇيشتىنەيە بېكەۋە بە كۆمەل دىرۇيشتىن!

لەپەر خۇيەۋە دىمگوت، ئەگەر مەن بە تەنھا لە مال دىرېچەۋ بە تەنھا بىزىم، ئەۋا باشتر جىز لە ژيان دىمىنۋ ناسوۋدەتر ژيان دىگوزمىننىم، دىۋاجار لە مال چوۋە دىر، بەلەۋى راسىتو چەپى خۇيدا دىمىروانى، ھىچ كەسۋ شىتىكى بەدى نەكىرد، كەشۋ ھەۋا ئارام ھىمىن بوۋ.

كاتىك لە دارستان نىزىك بوۋمەۋە كۆۋى لە دىنگىك بوۋ، تا دىھات دىنگەكە نىزىكتىر دىبوۋمەۋە، لە ناكاۋ ھاجەكانى ئالا لە داۋى جالجالۆكەيەكەۋە، ھەرچەند ھەۋلى دا نەپىتۋانى خۇۋ رىزگار بىكات.

بە خۇۋى گوت، ئەمە چى بوۋ، تۆ بلىۋى كەۋتېمە نىۋ داۋى جالجالۆكەۋە، لەۋ ساتەدا جالجالۆكەۋە ۋەدىمىرگەۋتو بە بېكەنەۋە، ۋتى: خۋاردنى ئەم شەۋم دىستەكەۋت، ئەمەشۋ بە بىرسىتى نامىنەۋە.

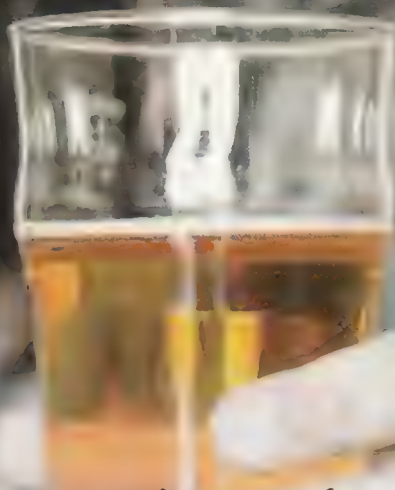
مېروولەكەش قىزاندى گوتى: نەخىر، نەخىر

گاہِ شاہ پیدان

سەنئەتچىسى: سەئىد ئىبراھىم

خواردنەۋە كھولېيەكان ۲۱۲

ن: د. حسان شىمسى پاشا

و: يەحيا محەممەد عەلى

۴. زىيانە جەستەيەكانى خواردنەۋە:

خواردنەۋە كۆمەلىك كارىگەرلىكى خراپى لەسەر بەشە جىيا جىياكانى لەش ھەيە، لەۋانە:

ا. كۆنەندامى ھەرس: خواردنەۋە پېژدە پرودانى ئەمانە زياتر دەكات: ھەوگرەنى دەمە سورىنچك، خويندەربوون شىرپەنچە سورىنچك، برىن (فرحة) گەدە دوانزەگى، شىرپەنچە گەدە، ھەوگرەنى پەنكرىاسو جگەر، بە مۇمبوونو شىرپەنچە جگەر. ب. كۆنەندامى سوپى خويندە: خواردنەۋە پرودانى ئەمانە زىاد دەكات، بەرزبوونەۋە قىشارى خويندە، جەلدە دەماخ، سىستېمىنى دىل، تىكچوونى لىدانى دىل بەرزبوونەۋە تىراگىلىسەرايد (جەۋرەيەكى خويندە).

ج. كۆنەندامى ھەناسە: دەپتە ھۆ پرودانى جەندىن ھەوگرەنى مەترسىدارى كۆنەندامى ھەناسە سىيەكانو شىرپەنچە قورگ.

د. شىرپەنچە: گەر كەسكە بۇ ماۋىيەكى زۇر، بەردەوام بىت لەسەر خواردنەۋە: ئەۋا سەردەكشيت بۇ شىرپەنچە، لەبەرەۋە كھول ماددەكە شىرپەنچە درووست دەكات (Carcinogen)، بەتايىت دەپتە ھۆ شىرپەنچەكانى دەم، گەرۋو، قورگ، كۆلۈن، گەدە، جگەر، پەنكرىاسو شىرپەنچە مەمك لە ئافرىتاندا، گەر كەسكە جگەرەخۇرىش بىت لەگەلىدا، ئەۋا ئەگەرى شىرپەنچە (۱۸) ئەۋەندە زىاد دەكات، بەتايىت شىرپەنچەكانى سەرۋىل.

۵. ئافرىتە خواردنەۋە كھولېيەكان:

جەستە ئافرىتە تواناى بەرگەگرتى نىۋە ئەۋى بېرى نىيە كە پىۋاۋىك بەرگە دەگرتى دەپتە ھۆ تىكچوونى سوۋرى مانگانە، لەبارچوونى مىندال، پان لەدايكېوونى مىندال ناتەۋا. يەككىك لەۋ بارانەكى كە زۇر باۋە، پرودانى لەۋ ئافرىتانە دەخۇنەۋە لەكاتى دوۋگىيانىدا، ئەخۇشپىيەكە لە مىندالەكەپاندا پرو دەدات، پىي دەۋترىت: (Alcohol fetal syndrome) ئەخۇشپى مىندال كھولېي: مىندالەكە دەناسىتەۋە بە بچوۋىكى دەماخو جەناگە، دواكەۋتى كەشە مىشك جەستە، چاۋەكانى بچوۋىك دەپنە دلى ناتەۋا دەپت.

۶. لەكۆتايىدا... چار جىيە؟

كىشە خواردنەۋە ماددە كھولېيەكان بەلەيەكى جىيەنەيە، چارەسەرى نىيە، تەنھا لاى ئىسلام نەپىت، لەبەرەۋە مېژوۋىۋىسى جىيەنى ئەرنۇلۇد تۆپىنى لە كىتەبى (Civilization on trial - داداگىردىنى شارسىتەنەت) دا دەلىت: (ئەۋە رۇجە

ئىسلام، شوپىنكەۋتوۋانى خۆى لەسەر بەرۋەردە دەكات، دەۋانەت مەۋفەيەتسى لەۋ تەۋقە رەزگار بىكات، كە خواردنەۋە كھولېيەكان مەۋفەيەت پىن كەردوۋەتە دىل، ئەۋىش لە پىسى ئىمانو باۋەرىكى تۆكەۋە.. ئەۋى ئىسلام تەۋنەيەتسى بەدەستى بەپىتەت لەم لاپەنەۋە، گشت مەۋفەيەتسى بە ھەۋو ئەۋ رىگا جىياۋانەى گەرتوۋىيەتە بەر، نەپانەۋە بەدەستى بەپىنە ئىسلام تەۋانى مەۋفەيەتسى لەم دەردە خراپە بېپارىتەت كە ۋەلاتانى رۇژناۋا بەجىيەندا بىلۋى كەردوۋەتەۋە). پەردەردەگارىش راستى ھەرموۋە:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا الْفَحْرُ وَالْيَمِينُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ بِحَسْبٍ مِنَ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوا لَهُمْ لَعْنَتَهُمْ تَقْلِحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْفَحْرِ وَالْيَمِينِ وَيُصْطَنِمَ عَنْ دِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الْاَلْمَلَكَةِ فَعَلَّكُمْ شَيْئُونَ﴾

۷. واتە: بىگومان بىن كە خواردنەۋە قۇمارو كۆشتى مالاى سەربىرو بۇ غەبرى خۇدا لەۋ شوپىنەكى كە خەللك بە پەرزى دەزان، ھەرومە بورجەكانو ھەۋدان بۇ زانىنى ناپىندە بەۋى ھەلەلى زارو ھالچىتەيەۋە، ھەۋو ئەۋانە كارى پىسو بۇخلو نەشپاۋن بۇ نىمانداران، كارى شەپتانو شەپتانىسەفەتانن، ھەتا دەۋان خۇتانى لى بەدوۋر بگرن؛ بۇنەۋە سەرفرازى ھەردوۋ جىيەن بىن. دىلپان شەپتان خىرو چاكەى بۇ نىۋە ناۋىت، بەلگو دەپەۋىت لەرگەى خواردنەۋە قۇماروۋە دۇمناپەتەۋى كىنە لە نىۋانەندا بچىتەۋى بەرپەست لەدەروۋنەندا درووست بىكات تا پادى خۇا نەكەن بەلای نۇپۇزدا نەچن، جا كەۋاتە: نىتر نىۋە ئامادە نىن كۆل بىدەن دەست ھەلگرن؟

۸. ئاگاداربىن... ئاگاداربىن ئەۋ دەردە رۇژناۋا بە ھىلاك بىردوۋە لە نىۋە نىمەشدا بىلۋە نەپتەۋە" قىلەۋ گۇفارە نەشپاۋەكانى ئەمروۋ بانگەۋازى خەللكى دەكەن بۇ خواردنەۋە، لەرپى دەرخستى ھونەرەمەندانو ئەكتەرەكان، كاتىك كوپىك خواردنەۋەمىان بەدەستەۋە، پان لەرپى بانگەشەۋە باپەتەكانىيەۋە".

۹. گەر خواردنەۋە كھولېيەكان ئەۋەندە مەترسىدار نەۋەۋە، مامۇستەي مەۋفەيەتسى (دروۋى خۇداى لى بىت) پىگىرى نەدەكرد لەدانىشتەن لە شوپىنك، پان لەسەر مېزىك كە خواردنەۋە لىپىت، پا ئەۋ كەسە نەشى خواتەۋە؛ چۈنكە رىنگە قۇمىك تاقى بىكاتەۋە بۇ ھەمىشە ئەۋىش بىپىتە دىلى ئەم خۇۋە مەترسىدارە. زۇر گرنگە ھەۋەۋەمان ھەركەسەۋە لە بىۋارو رىنگەى خۇيەۋە رىنگە لەم دەردە كۆشندەيە بگىرن، كە خەرىكە جىيەن ۋىران دەكات!

ئا: بېگەرد فارس

گوپز سوودەكانى

كە لە ۱۱ تشرىنى يەكەمى ۲۰۰۶ دا راپۇرتىكى تىدا بلاوكرامتەو، بەپىي ئەو راپۇرتە تۆزىنەومكان جەخت لەو دەكەنەو خواردنى گوپزى پىنەگەشتو لەگەل ئەو ژەمە خۇراكيانەى رېژەى جەورپە تىرەكان بەرزە، رېگە لە جەورپە زيانبەخشەكان دەگرت، كە تواناى تىكشكانى بۇرپەكانى خوينان ھەبە.

سنيەم: سوودى گوپز بۇ مېشك:

كاكەى گوپز لە شىووى مېشك داىە، زۆرپەسوودە بۇ باشكردى كارى مېشك، پەردەخانەكانى مېشك لە جۆرەى جەورى پىكەتوون، بەرپرسن لە چوونە ناوەووى توخمەخۇراكيە گرنگەكانو ھىنانە دەرمەوى ئەو ماددانەى كە پىوېست نىن، ترشەكانى ئۆمىگا ۲ رۆلى سەرمەكان لەو كرادەدا گرنگەدا ھەبە، لەبەرنەو گوپز بە جارەسەرىكى باش دادەرنەى بۇ ئەو كەسانەى تووشى خەمۆكى دەبن، لىكۆلىنەومكان جەخت لەو دەكەنەو، ئەوانەى خەمۆكيان ھەبە، رېژەى ترشەكانى ئۆمىگا ۲ تىپاندا كەمە، بۆيە نامۆزگارى دەكرىن كە رۆژانە بەبەردەوامى گوپز بۇخۇن؛ بۇ ھەرمەووى كەمىي رېژەكى لەلەشدا.

ھەروەھا گوپز ماددەى مىلاتۆنىنى بەرپرس لە رېكخستنى خەوى تىدايە، دەتوانرەت گوپز لە ئىواراندا بخورەت، پارمەتەت دەدات بۇ خەوىكى ئارام، ماددەى مىلاتۆنىن بە چوونە ناو تەمەنەو، رېژەكى كەم دەكات، گوپز دەتوانرەت جىگەى ئەو كەمبەونەو بەگرتەو، ھەروەھا گوپز رېگەرە لە تووشىبوون بە نەخۆشپەكانى زەھابەرو بارگەنسۆن كرزبوونى ماسولكە.

چوارەم: كىش دابەزاندىن:

خواردنى گوپز ماوەمەكى كەم پىش خواردنى ژەمەخۇراكى رۆژانە، يارمەتى دابەزاندىنى كىشى زىادە دەدات؛ چونكە ئارەزووى خواردن كەم دەكاتەو، لە ھەمان كاتىشدا توخمە خۇراكيە گرنگەكانى وەك پىوېتىن مەگنەسىيۆم كالىسيۆم پۇتاسيۆم فېتامىن (A-B1-B2-B3-B5-B6-B12-C-D-E-K) بە لەش دەبەخشەت، ھەموو ئەمانە لە پىكەنىانى لەشكى تەندرووستو چالاكدا زۆرگرنگ.

پىنچەم: توكلى گوپز بۇ بەرھەمەنىانى وزەى كارمە

شارمەزبانى ئوسترالى سەرجاوەمەكى نوپيان بۇ بەرھەم ھىنانى وزەى كارمە دۇزبوتەو لە توكلى سەوزى گوپزەو، درووستكردى كارگەمەكى بەرھەمەنىانى وزەى كارمەبان راگەياندا كە بە توكلى گوپز كاردەكاتو ۹۰۵ مىگاوات كارمە لە كاژىرىكا بەرھەم دەمەنىتو وزەى زىاتەر لە ۱۲۰۰ مالى يەكەك لە ناوچەكانى ئوسترالىا دابىن دەكات.

www.benefitsar.com - www.lebarmy.gov.lb

گوپز، يەكەكە لە باشترىن جۆرى جەرسەت، كە بەھای خۇراكى زۆر باشو بەسوودى وەك فېتامىن ماددە جەورپەكانو پىوېتىن خوى كانزايەكانو سەرجاوەى ئۆمىگا ۲ دادەرنەت. گرنگەكى زۆرى ھەبە لە دەرمانو خواردنو پىشەسازىدا، تەننەت سوود لە توكلى گەلەكى بۇ بەكارھىنانى پزىشكى وەردەگىرەت، لەبەرنەووى دارو رەگەكەشى زۆر پەموو بەھىزە، بەرگەى نەخۆشىو ئەو مېرووانەى كە تووشى بەرھەمى كشتوكالىيەكان دەبن دەگرت، ھەروەھا دارى گوپز لە بواردەكانى مۆبىلياتو درووستكردى دەركو زۆر شتى تری بەسوودا، بەكار دىت. گوپز بە مېووى مېشك ناو دەبىرەت، لەبەرنەووى مېشك چالاكو بەھىز دەكاتو زېرەكى دەكات. ھەموو ۱۰۰ گم لە گوپز ۷ گم پىوېتىن، ۶۵ گم جەورى، ۷ گم پىشالى خۇراكى تىدايە، پىوېتىن چەندىن جۆرى ترشى ئەمىنى تىدايە، بۇ تەندرووستى لەش زۆر پىوېست.

سوودەكانى گوپز

يەكەم: جارەسەرى شىرپەنچە:

گوپز مەترسىي تووشىبوون بە شىرپەنچەى پىوېستاتو شىرپەنچەى مەمەك كەم دەكاتەو، لە تۆزىنەوئەكەدا كە لەسەر كۆمەلەك مەشك كراو، بەخواردنى بىرەك گوپز كە نەزىكەى ھەمان بىرە كە مەرووف دەخوات بۇ ماووى ۸ ھەفتە، گرەى شىرپەنچەىيەكانى پىوېستات گەشەيان كەم بووئەو بەراورد بە كۆمەلە مەشكىكى تر بە ھەمان بىرى ئەو جۆرە جەورپەى كە مەشكەكانى تر لە سەرجاوەى تەرمە بەكاربان ھىناو.

دووەم: تەندرووستى دل:

گوپز ئەو ترشە ئەمىنىيەى تىدايە، كە سوود بە بۇرپەكانى خوينى ئەو كەسانەى نەخۆشى دىيان ھەبە ئەوانەش كە مەترسىي تووشىبوون بە نەخۆشپەكانى دىيان ھەبە دەگەمەنەت، ھەروەھا بوونى ئۆمىگا ۲ تىدا، رى ئە ھەوكرەن دەگرتەو پاشانىش لە خوينەمەپىن رىزگارى دەبىت، بەپىي تۆزىنەومكان ئەو كەسانەى زۆرتىن بىر دەخۇن، كەمترىن ھەلى تووشىبوونيان بە نەخۆشپەكانى دل ھەبەو لە ۵۰٪ رىزگارىان دەبىت لە مەردنى كۆپەر بەھوى دلەو. گوپز دۇە ئۆكسىتەرى دەگەمەن بەھىزى تىدايە، يارمەتەردە لەزالبوونو كۆنترۆلكردى رەگە نازادەكان (رەگى نازاد بىرەتەبە لە گەردىلە، يان گەردىك كە ئەلىكترۆنى چالاكى ھەبىتو تواناى كارلىكى كىمىيەى دەبىت، واتە؛ چالاكە) كە ھۆكارى تىكچوونى پەمەندىدارن بەھوى چوونە تەمەنەو، سەرمەى ئەووى گوپز يارمەتى نەمەندەوى قشارى خوين دەداتو ناستى كۆلىستروولى زيانبەخشى ناوخوين دادەمەزىنەت، كۆفارى (Science daily) لە يەكەك لە ژمارەكانىدا

چەند مەندووبىن، ئەوئەندە فىردەبن!

لەنھاتوۋىسى خۇيىندىكار زىياد دىمكەت؛ چۈنكى ھانى ئىدىت بىر بىكەتەمە
بەدۋى ۋەلەمدا بىگەرەت.

۶. قىرى نوۋسىنى بىنەماكانى تۈيۈنەمە بىن، خۇتان ئاشىنى
ھەنەرى نوۋسىن بىكەن؛ چۈنكى لە بىنچىنەدا خۇيىندىكار تۈيۈنەمە بىن،
بىجوۋگە. لەۋانەمە نوۋسىنى تۈيۈنەمە بىكەن ئاسابى، پان بابەتلىك
يا كۈرتە چىرۋىكلىك، خۇيىندىكار بەرەمە دۇنيانى بىشەگەرى بىات لە
نوۋسىن ۋە كىتەبەنەنەدا، كە ئەۋەش خۇي بۇخۇي يارمەتە بىيە دىمەت لە
ئاشىناۋىن بە خۇدى خۇيى تىگەشتەن لە تۈنە تايەبەتەمە بىكەن.

۷. قىرى خۇيىندەنەمە خۇيە چىرە بىن كە بەۋەنەمە ئەۋەپەرى
سۈۋە لە پەرتۈك ۋەردەگەن.

۸. ھەمىشە ھەۋل بىدەن تىگەشتەن ئەۋە بىبەتەنە ھەۋەن بىكەن كە
لە خۇيىندەنەمە زىكۈكەن دىيەرى كراۋەن، بە گەپەنەمە بۇ ئەۋە سەرجاۋەنەمە
بىنچاۋەنەمە مېزۋى ئەۋە زانىستەنەمە دىيەنەن، ئەمە خالە زۇر
گەنكە؛ چۈنكى ئاتۋەنەن بىيەنە بىيۈست لە ھىچ زانىستىك بىكەن، تا
لە مېزۋەمە تىنەمە بىن.

۹. ئەمە سەردەمە چەرخە، سەردەمە پىسپۇرى كارامەتە لە شە
ۋەردەكاندا، يا ھەرىكە لە ئەۋە ھەۋل بىدەن پىسپۇرى لە لىكەن لە لىكەن
زانىستەنەمە بىيەنە بىيۈست؛ بۇنەمە لە دۈۋەزدا بىيەنە بە سەرجاۋە
راۋىزكار لەۋە بۈۋەدا، ئەمە ئامانچەش ئەستەم نىيە ئەگەر ۋىستە
سۈرۈۋەن ۋەردەمەزى لەگەنە بىت.

۱۰. ۋەك ئاشىكارە، كە بەۋەداۋەنە سەرىكەن زانىستە
زانىيە، زۇر بەردەستە ئاسان بۈۋە، ئەۋە بەرەنەگەرىۋەنەمە ئەمەز
پۈۋەپەۋەنەمە دىيەنەمە، پۇلەكانمە لە چۈنەنەنە خىستەگەرى ئەۋە
زانىستەنەمە زانىيەمە، لە پىناۋ جاكىركەنەنە جۈرى زىيەنە جاكىركەنەنە
پەۋەشەنە بارۋەخە كۆمەلەپەتەكان، شەنەشەنە ۋەپەرىھەنەنە لە پۈۋە
كەردارى بەرەمەنەنەدا، ئەمەش بىيۈستە بە ۋەپەرىھەنەنە ۋەپەرىھەنەنە
پەھىنانە ھەمە.

۱۱. ھەمىشە ھەۋل بىدەن لەگەنە خەللى خاۋەن بىرۈ زانىستە
چاكەكاردا دىيەنەنەنە لە كانگە زانىستەمە بىنەنەنە، سۈۋە لە
تەپىكەنەنەمەكانىيەنە بىيەنەنە، ھەۋەدا دىخۇش بىنەنە بىرۈكە تازە
بەسۈۋەدەنە، ۋەك چۈن خەللى دىيەنە بە گەپەنەمە پۇلەكانمە خۇش
دىيەنە لە سەفەرىكى دۈۋە.

لەۋەنەمە بىلەن، جىيەجىكەنەنە ئەمە پەسپەردەنە ئاسان نىيە، ئەۋە
پەستە، بەلەم كەن گۈتەمەنە كە رېگە شۇمەنەنە سەركەمەنە بىلەنەكان،
ھەمىشە بە گۈل پۇشراۋە؟ ھاۋكات لەۋەش دىنەنە بىن، كە ئەۋە نازارە
دەۋەنەنەمە خۇيىندىكارىكى تەمەلەۋە خۇيىندىكارىكى كات بەمەپەۋەدە،
ھەستە بىن دىمكەن، زۇر لەۋە نازارە جەستەپەنەنە زىيەرە، كە خۇيىندىكارىكى
كۆلەندەۋە كۆشكەمە دىيەنەنە.

خۇيە گەۋە پەشتە پەنەنە ھەمەۋەن بىت.

نەمە سەردەمە ئىيە، دەرەستە ۋەۋەكەرى ۋەۋە، ھەۋەمە
بەرەنەگەرىۋەنەمە ۋەۋە، دىمكەنەنە ۋەۋە شى تىيەنەمە دەست
بىكەۋەت، بەلەم ھىچ لەۋە دىمكەنەنە بەخۇپەۋە بىيەرامەنەنە،
ھىلاكى ۋەرەكەنەنە كۆلەندەنە، ئەۋە نەرخە بەرامەنەمە، كە دىيەنە
بىرەنە لەلەپەن ئەۋە كەسەنە، كە دىيەنەۋەت بە خالەكى ۋەۋەۋە
سەمەرەزىيەمە بىيەنە. پۇلەكانمە، كاتى خۇيە لاپەن ۋەۋە، ھەمە زىيەرە
زانىيەرەنەمە بىت، زىيەرە دىمكەنەنە سۈۋە بەخەللى بىكەنەنەنە، لەمە
نەمە ھۇيە، زۇرەنەنەنە شىۋە كەرى خۇيىندىكار، گۈيەنەنە ۋەۋەۋەكەنەنەمە
چەمەنەنەنە زانىيە ۋەنە لەمەركەۋەكان بۈۋە، بەلەم ئەمەز بارۋە
دۇخەكە گۈۋە. ئاشىكارە كە ھەرىكە لە ئەۋە لە ۋەۋەنەنە بىيەنە
نەۋەنەنەدا، ئەركى سەرشانىيەنە، كە بەمەنە تۈنە چەندەنەنەنە
قورنەنە بىرۋەۋە ۋەمەۋەكانى بەمەمە (دەۋەدى خۇيە لاپەن) لەمە
بىكەن، ھەۋەمە لەمەركەنەنە چەندەنە ۋەۋەۋەك، لە زىيەنە خۇشەۋەستەنە،
مېزۋە ئىسلاۋ چەندەنەمە كە شىيەر، پەخشان، ۋەنە داناۋە
پەندە پىشەنە... ھەندە؛ چۈنكى ئەمەنە دىيەنە گەنەنەمەكى زانىيە،
كە مەۋە لە سەرشانىيە زىيەرە، سۈۋە لىۋەردەگەنە.

لەمە ئەمە ۋەۋەكەنەنە پۇلەكانمە، دىيەنە لە ھەمە ۋەۋەۋەكانى
خۇيىندەنە، ئاگادەرى ۋەۋە شىۋە تازەكانى ۋەۋەكەنەنە بىن، ھەمە
ئەۋە شىۋەزەنەنە، بىنەنە لەمە يەك بىنەمە، كە ئەۋەش ئەۋە: "ھەمە
خۇيىندىكار ئەركىكى زىيەرە بىيەنەنە لە ۋەۋەۋەنە، زانىيە زىيەرە
دەست دىمكەۋەنە مەۋەمەكى زىيەرە لە يادەۋەرىدا دىيەنەنەمە"، ھەمە لەم
پەۋەنەمەشەۋە، ئەمە چەندەنە خالەتەن بىر دىخەمەۋە.

۱. زۇر ۋەپە ئەۋە ۋەۋەكەنەنە بىن، كە مەۋەۋەكانى بۇ ۋەۋەپە
شى دىمكەنەنە، ھەمە ۋەۋە بىرۋەكە سۈۋە باشەكان ۋەۋەپە گەنەكان
تۈمە بىكەن، كە لە زارى ئەۋەنەمە دەردەنە.

۲. يا ھەرىكە لە ئەۋە ھەۋل بىدەن لە شۈنەنە كەرىگەرى پۇلەكانمە
دەنەنەنە؛ بۇنەمە ئەۋەمەرى كەرىكە بىكەنەنە ۋەۋەۋەكەدا.

۳. ۋەۋەۋەۋە كەرىكە، پەۋەۋەدە ھەمە كەرىكە، خۇيىندىكارىش
بە رادە ئەۋە كەرىكەمە لەگەنە خۇيىندەنەمە دىيەنە، ۋەۋەدەنە.
سەمەتە ئەۋە كەرىكەش، بە گەنەكەنەنە بە ۋەكانى مەۋەۋەكان
دەست بىن دىمكەن، پاشان ھەۋەنەنە بۇ تىگەشتەن لاپەنە پەسپەركەنە
لەمەرى ئەۋە شەنەنە كە ۋەۋە نىيە، ۋەۋەدەنەمە ئەۋە پەسپەرىنەنە كە
مەۋەۋەكان نەۋەستە دىمكەن.

۴. بىنچاۋەنەمە ۋەۋەكان بەرەمە لەۋە بىيەنە بۇ ۋەۋەۋەكانە
تىگەشتەن لاپەن بەمەنە تۈنە، پاشان ھىلە بىيەنەنە بەزىر ئەۋە
دەستەۋەۋە بىبەتەنەنە كە ۋەۋە نىيە؛ بۇنەمە لە كاتى خۇيە
پەسپەرىيەنە لەمەۋە بىرەنە.

۵. نوۋەسەنەمە ئەۋەكەنەنە شىكەرى رەۋەنەنەكان بە خالەكانمە
ۋەۋەمەكى بەرەۋە، سۈۋە بەجىيەنەنە ئەۋە ئەركەنە لەمەۋەدە، كە

گۆرانگارىيەك نىيە، سەرگەشىيەك نابىنىت پالايان پىۋە بىتت...! ۈك زىادەيەك، يان سەربارىك بۇ دۇنيانى وتەكەم دەلەم (نوسەر): سەرگەشى مەبەستەم لە ھەلجۈۋىكى شىتائە نىيە، بەلگە مەبەستەم ھەنگاۋى ژىرانەيە، بەلام ئەو ھەنگاۋە ژىرانە بىۋىستى بەۋىۋى، ئازايەتى ھاتنە پىشەۋە ھەيە. لە دەۋرانى ژياندا چەندىنچا بېرىرى چارەۋوس سارت داۋە، بەشىۋەيەك لەو پۇڭارەۋە، تا نەۋرۇ ئەو بېرىارە، ھۇكار بۈۋىت لە گۆرىنى پېرەۋى ژياندا.

(مارك تۈين) نوسەرى ئەمىرىكى لەم بۈارەدا وتەيەكى ھەيە لەۋپەرى گىنگىدايە؛ چۈنكە لە ھۈۋلايى تافىكرەنەۋى كانى ژيانەۋە سەرچاۋى گىرتۈۋە، ئەو دەلەت: دۋى بىست سال ھەست بەتىكشانەن بىۋىۋى دىكەم بەرانبەر ئەو شتائەى لە ژياندا نەمكردۈۋە، زىاتر بەرانبەر ئەو كارانەى ئەنجام داۋە.

دواتر بەداخىۋىت، رەنگە پەشىمانىش بىت؛ چۈن بۈىر نەۋىۋىت؛ تا لە بۈارىكدا بېرىرىك بىدەت، بەۋە رازىۋىت دەست بە لىۋارى ئاسايش دۇنيابىيەۋە بگىرىت.

پاشگەز مەبە لە گۆشەكەنت، لەو ھەلەنەى لە دىۋىۋىۋىۋى كارەكاندا ھاتۈۋەتە رېگات، بەنەندازەى پەشىمانىت لە پاراۋى ترسو لە ھەۋلەن بۇ ئەو كارانەى ئەنجام نەداۋە.

ھەركەس لە ئىمە بىرىتە لە گۆمەلىك ھەلەۋىۋە، ھەۋلەۋىۋەكەنتەكانى مەردەمىش بە ئەندازەى تۈۋانگانىتى، تۈۋانگانى مەن و تۆ تەنھا ئەو بېرىارەيە لە ژياندا دىدەمەن، ئەو كىرەۋانەيە كە جىيەجىيان دىكەن.

كەۋاتە: گىرگە بە شىۋەيەكى ئاشكراۋ دىار تەماشى گىشت ئەو بېرىارە بىكەن، كە ژيان دەپخاتە بەردەستەم، بە جەكى بۈىرى ئازايەتتەۋە، ئاۋچە نادىارو ترسانەكانى ژيان گەمارۇ بىدەن.

پۇختە: سەرگەشى گەۋرە ئەۋەيە، ژيان سەرگەشى تىدا نەبىت ترسى گەۋرە ئەۋەيە، ژيان بگۈزەرىنىت بەبى ترس، شىكى راسەقىنە، ۋەستانە لە ترسى سەرنەكەۋەن.

پازدە سالە ئەجمەدى ھاپىم ھەمان شت دوۋبارە دىكاتەۋە!! لە ھەمان كۆمپانىدا كار دىكاتە ھەمان شىۋازى گىتوگۇۋ بىرگىرەنەۋە، تا ئىستاش گەلى لە ھۇكارەكانى ھاتۈۋچۇ، كەمى موۋچە دۇراندەن بەردەۋامى تىيە ۋەزىيەتەكى دىكاتە. ھەفالىكەم پازدە سالە لە ھاپىندا قەرز دىكاتە، تا خۇۋى خانەۋادەكەى، ھاپىن لە پىشۋودا بەرى بىكەن، زىستانىش تەۋاۋ دىكاتە لە دانەۋى ھەرزەكانىدا، پازدە سالە بىشەۋى گۆرانگارىيەك رۈۋى دابىت!

پازدە سالە ئەجمەد باۋىرى ۋاپە سەرگەۋەن لەگەل ئارامىدايە، بەخت پۇڭىك ھەر لە دەرگى دىكاتە!!

كاتىك تەماشى ژيانى ئەجمەد دىكەم، وتەيەكى ئەنىشتانەم ۋەبىر دىتەۋە، ئەو دەلەت: شىتتى ئەۋەيە كە كارەكان لە ژياندا دوۋبارە بىكەنەۋە چاۋىۋىۋى ئەنجامى جىۋازىن!

دۇۋانەيى ئەۋەيە بە دۋى دۇنيانى ھەسانەۋەدا بگەرىۋى لە ژياندا خۇبارىۋىن لە سەرگەشى، سىۋەردەكان نەبىرىۋە دەرگەكان نەگۈتىن، پاشان سەرسۈرمانى خۇمان لە دابەشكەرنى پۇۋى لەلەيەن پەروەردىگەرە دەرېرىن، كەمتەرخەمىيەن لەۋى كە خۇدا لە گەردۈۋەدا ياساۋ رېسايەكى ھەيە، نە پىشكىرى باۋىۋەدى بى دىكاتە نە بىۋىۋەپىشى بى دىۋەۋىۋىۋىۋە!

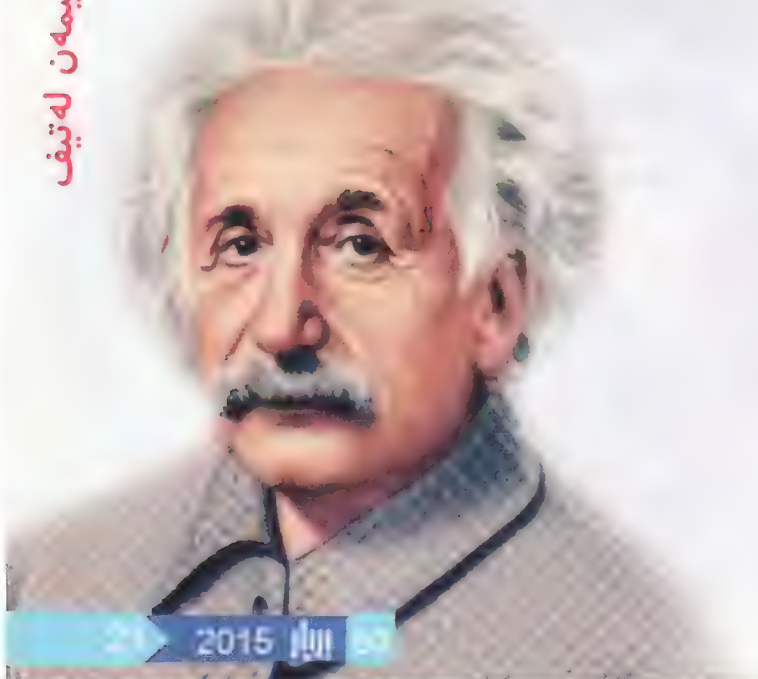
سۈننەتى پەروەردىگار لە گەروۋەندا بىۋەلەنە، ئاسۋودە ئەۋ كەسەيە كە پەردەكانى ژيانى بە تىفكىرەنەۋە خۇۋىۋەۋەۋەۋە لە تافىكرەنەۋەكانى كەلگى ۋەزىۋە. سەرگەۋەنۋە بالادەستى لە ژياندا، بۇھىچ كەس گارىكى ئەستەم نىيە، بەلام لە بەرانبەردا ئاسانىش نىيە، كەسانىك دىپىكەن ئەۋانە نەبىت كە نىخەكەى دەدەن، نىخى سەرفرازىش ئارەقى تەۋىلە، نەك گەۋگەزەندى تال! ئەجمەدى ھاپىۋە ھەزاران لە ھاپىكانى ئىۋەۋە لە ھەفالىكەنتان ھىچ ناكەن، تەنھا لە چاۋىۋىۋى سەيىدا ژيان بەرى دىكەن!

پۇۋى يەكشەمە دوۋبارەى شەمەيە، مانگى گۈلەن بە ھەمان شىۋەى خاكەلىۋەيە، لە ژيانىندا بەرەنگارىيەك نابىنىت،

ئەنىشتاين

لەبارەى شىتتەۋە

قەسمان بۇ دەكات

۲- حمز دمهکن بهرام بهر سو پاس و پزانیان بو دهر بهریت.
واته: حمز به ستایش کردن دمهکن.

۳- هیزی بهر گه گرتیان دیار یکارو، پشوو دیر ژ نین.

۵- که سایه تی جنگیر نییه، همیشه له گوران دان.

مانگی دوانزه هاوکاته له گهډل و مرزی زستاندا، لمبېرنه وه هر
له م مانگدا سیفته گانی نه و که سانه باس دهکین، که له و مرزی
زستاندا له دایکېون:

۱- بهیځی زوږنیک له توږنځه وګان دمرګه وتوو، نه و ګه سانه ی له و مرزی زستاندا له دایک دېن، منډال ګلنکی سهرګه وتوونو دتوان له خوښن سهرګه وټن به دهست به ټن.

۲- خاومنی وزه توانابه کی جهستهیی بههیزنو خاومن جوولهو چالاکین.

٢- له ږوی تمندرووستییه وه زستانییه کان زیاتر نهگری
تووشیوونیان هییه به هلامهتو سهراو پهتاو نارمکړنه وه.
لکهل نهو شدا هم بارودوخه یان زیاتر یارمهتیا ن دمدات بو
به یزکردنی کڅه ندامی بهرگریان.

۴- زستانییه‌کان به کەسانیکی باش نەژمار دەکێن، توانای باشییان هەمە بۆ بەستنی پەیموندی هاوڕێمەتو فراوانکردنی بازەنی هاوڕێمەتو هاوکات هەولی پاراستن و پارێزگاریکردن لە هاوڕێکانیان دەدەن.

5- هرودها نهو کهسانه‌ی که له زستاندا له‌دایکبوون، توانای تیگه‌بشتنی باشیان همیو کهسانکی زیره‌ک.

6- ھەروەھا تواناي کارگردنيان ھەمە تەدەكۆشن بۆ گەشتن بە ئامانجەکانیان، بەشیوەیک کە خەلکانی دەروربەر ھەول دەدەن وەک ئێوان بۆ جاوبان لێ بکەن.

مانگی ۱۲، كۆتا مانگی سال، هيوادارم توانييتمان له م گۆشهيدا
 ئاشنامان كردېن لهسەر سيفهته نهرينىو نهرينييهكانتان،
 بهو هيوايهى هممووان بتوانين گهسهى زياتر به سيفهته
 نهرينييهكانمان بدميزو له سيفهته نهرينييهكان خومان دابرينو
 له جيگهياندا سيفهتى نهرينىو نوازده برپونين، نامانجان له
 بابت تهنا نوموېووه كه وهك ئاوينهيهك سيفهتهكانى خومان
 سهر بگهين، چۆن ئاوينه جوانىو ناشيرينييهكان پيگهوه
 دمگويزيتهوه، ئيمش به ههمان شيزه نهرينىو نهرينييهكانمان
 روون كردوتهوه..

سیفدته نهرنیه‌گانی نهو که‌سانه‌ی که له مانگی ۱۲ له دایکبوون:

۱. خاوون هیواو ناواتن.

۲. دمتوان کاریگری که وړه له ښځو او د دروست بڼې.
۳. هاوریه تیځان خوښه و بهرامبر چتر د بڼیت له
هاوریه تیځان.

٤. که سانیکی کومه لایه تیزو حهز به تیکه لاوی خه لکی دوکمن.

۵. **حەز دۆكەن سەرنجى بەرامبەرەمگانيان رابگيشن.**

6. **حەزەدەگەن بېنە كەسانىكى خۆشەويىستى كۆمەككە.**

۷. که سانیکی نه مین و باورینکراون.

۸. که سانیکی له خۆبایی نین.

9. كەسانىكى ژېرىيۇن و باۋىرى پتەۋيان بە خۇيان ھەبە.

۱۰. حەز بە گالتەو قسەى خوشو ياريکردن دمهکن.

۱۱. رفیان له لاسایی کردنه و دیه.

سیفہ تہ نہرینییہ گانی نہو کہ سانی کہ لہ مانگی ۱۲ لہ

دایکبوون:

۱- به پهلوه هه له شهمن له کاروباره گانیاندا، که سانیکی نارامگر
نینو توانای نارامگر تنیان که مه.

A large, ornate brass cauldron filled with gold coins, symbolizing wealth and the 'Golden Rule'. The cauldron has two large, curved handles and is set against a plain white background. The coins are stacked high, spilling over the rim of the pot.

ئىستا با بگەرپىنەمە بۇ لاي ھىراسەتو بىرە تىزۈمگە ھەيئەسى خاس.. كابرايەك گۈزەھەكى پەر لە خواردن بە ئەمانەت، لەلەي يەكەك لە ناسايەمەكانى دادەنەيتو دەروەت بۇ گەشتەكى دوورو درىژ، (گۈزەكە تەنھا بەشى سەرەمەي خوارەنە، بەشى ژىرەمەي نالتوونو دەرەمە)، پۇۋان دىنە دەچەن، كابرا ھەر نايەتەمە، سالتەك دووان سەيان، پانزە سال تەدەبەرەيتو خاومەن گۈزە

پروژەى شارى مامۇستايان لە سايە

شارى مامۇستايان..... شارىك بۆ ھەلگە

ئاسودەيى لە كەشكى ھېمندا..... ئارامى لە ماللىكى بۆيۈتەدا

سليمانى - كۆمپانىي رەسەن

ئىكرانى مەشخەلى نور

Rasan Company

سليمانى - ناوچەى قىرگە - نىزىك خەستەخانەى شۆرش

Email: sharymamostayan@yahoo.com

0772 101 9797

وەلامى بەجى

* پياۋىكى ئىسكگران دىمۋات بۇ سەردانى زانايەكى نەخۇش، ماۋىيەكى زۆر لاي دادەنىشىت، پاشان پىي دەلىت، مامۇستايان نامۇزگاريم بىكە؟ زاناي نەخۇشيش بەنارامى پىي دەلىت، كورم ئەگەر چوۋى بۇ لاي نەخۇش، زۆر لاي دامەنىشە!

* ئايا مافى دايكم داۋە؟

پياۋىك كە دايكى بە كۆلىيەۋە بوو، چوۋە خزمەتى پىشەۋا عومەرو لىي پىرسى: خەۋت سالە دايكم بە كۆلمەۋەيە، ناتوانىت ھىچ پىداۋىستىيەكى خۇي جىبەجى بىكات، خۇم سەرجەم پىداۋىستىيەكانى بۇ جىبەجى دەكەم، بۇ ھەر شوۋىنىك بىەۋىت بە كۆل دىيەم، ئايا مافى بەسەرمەۋە ماۋە؟

پىشەۋا لە وەلامدا گوتى: بەلى؛ چونكە ئەو تۆي خزمەت كرد؛ بۇنەۋدى پى بگەيت، بەلام تۆ ئەو خزمەت دەكەيت؛ بۇنەۋدى دونيا جى بەيلىتو مالاۋايى لە زيان بىكات.

* نەزانترىن كەس:

پىشەۋا عەلى لە عامرى زوھرى پىرسى: نەزانترىن كەس كىيە؟

عامر گوتى: ئەو كەسەي وا دىزانىت، لە ھەموو كەس عاقتىرە!

پىشەۋا گوتى: راست دەكەيت، ئەي عاقتىرىن كەس كىيە؟

عامر گوتى: ئەو كەسەي بىدەنگىيەكەي، سەر نەكىشىت بۇ بەرگىرىكردن لە نەزان!

* لە لوقمانى ھەكىميان پىرسى: چۈن فىرى ھىكمەتو دانايى بوۋىت؟

لوقمانى ھەكىم گوتى: لە نەزانەكانەۋە فىربووم، ھەر رەقتارىكى خرايم لى دىتبىن، من خۇم

لى دوور خستۈتەۋە.

نەيتىسى دامايىي ئەۋەيە، كاتى ئەۋەت ھەيىت؛ تا خوت يىگەرەن بگەيت و بىر
بگەيتەۋە لەۋەي كە تۆ بەختەۋەرى، يان نا! بىرناردشۇ "نوسەرو فەيلەسوف"

پارە زۆر شتىكى گىرنگ نىيە بەلاي مەۋە، دەكرىت بتوانى بە پارە خواردنى باشترو جلو بەرگى
باشتر بگەيت! بەلام ۋەكو ھەموو مەۋفىكى ھەزار، نەخۇش دەكەويت، كاتىكىش ئەجەلت دىت،
ۋەكو مەۋفىكى ھەزار تۆش لەنىو گۆرەكەتدا پادەكشىيت!

نويس نەرمسېروىگ "موسىفاردەن"

كاتى زۆر مەكوژە سەبارەت بە سىفاتى پىاۋە گەۋرەكان، تۆ يەكىك لەۋان بە!
نەركوس نەزىلىس كىبىراتورى بۇسارو فەيلەسوف

گىرگەكان گىرگەت نىن، پاهاتىن لەگەلياندا گىرگەت! فېرجىيا سالىر "دەرووناس"

نارەحەتتەكان يارمەتىمان دەدەن؛ بۆتەۋەي پەرە بە تواناكانمان بەدەين.
نۇلغەر ھولسز "ياساناس"

ئەۋەي گىرنگە راي ئەۋان نىيە، سەبارەت بە من، بەلكو راي
منە، سەبارەت بە ئەۋان. فېكتوريا "شاۋنى ئىنگلترا"

گۆرانى بىلى بۆزىيان

10

زىرەكتىرىن

كەسايەتچىلەرنى جىھان 4 كىم ئۆنگ يۆن

زانىستى ئەنجام داۋەدو لە زۆرىيە گۇفارە زانستىيەكاندا نووسىنى
بلاۋكرىدۇتەۋە.

گەرانبەردى بۇ كۆرپا، دواى گەرانبەردى بۇ ۋلاتەكەى كاتىك
تايەتمەندىيەكەى لە بوارى فيزىيا دىگۇرېت بۇ ئەندازىياري
مەدەنى، راگەيانندە كۆرىيەكان ناۋى بلاۋ دىكەنەۋە لە ژىر
ناۋىشانى «بىلىمەتە شىكىستخواردوۋەكە» لەگەل ئەۋەشدا ئەۋ
خۇشحالۋ گەشەينە بە كارەكەى، كە ۋەك كەسىكى ئاسايى كار
دىكاتو رازىيە بەۋ ژيانەى ھەيەتى، كەچى خەلكى لەبارەى ئەۋ
دەلەن گوايە كەسىكى شىكىست خواردوۋە، ۋەك قۇتابىيەكى ئاسايى
خۇى دەرختوۋە، لە كاتىكدا خەلكى پېشېينى ئەۋەپان لى دىكرىد
بېيىت بە سەرگىردەۋ پلەيەكى بالاى لە ھىكۇمەتدا ھەيىت، ياخۇد
لە كۇمپانىيەكى گەۋرەدا كار بىكات، لە ھاپىيەكەۋەتتىك باسى
ھۆكارى گەرانبەردى خۇى گۇرېنى شىۋازى ژيانى دىكاتو دەلەت،
«مەن كەسىكى شىكىستخواردوۋە نېم، بەلكو تەنھا دىمەۋەت ۋەكو
كەسىكى ئاسايى بىزىم». دەلەت ئەگەر مۇۋەق نەۋەۋ بەۋەى لىي
چاۋمىر دىكرىت، ناكىر بە كەسىكى شىكىستخواردوۋە ناۋبېرېت،
گىرنگ ئەۋەپە مۇۋەق لە ناخەۋە ھەست بە ئاسۋودىيى بىكات.
مەن خۇم ۋەك پىۋىكى سەرگەۋتوۋ دىيىنم «لە راستىدا كۇتايى
ھەموۋمان ۋەك ئەۋە نېيە كە چاۋمىرېتى دىكەين، بەلكو زۇرچار
چىۋاۋاتىرە»، سەبەرت بە ھەلبىزاردىنى كۇمپانىيەكى ئاسايىۋ
بەجىيەشتىنى ئاسا، لىيان پىرسى بۇچى ئەمەت كىرد؟ لە ۋەلەمدا
گوتى مەن لە تەمەنى ۸ سالىيەۋە، دىستەم بە كار كىردو بۇ ماۋەى
۱۰ سال لەۋى كارم كىرد، بەلەم تەنھا ۋەك ئامىرىكى كاركرىد خۇم
دىيىنى، بىخۇ، بىنو، كار بىكە. لە راستىدا ئەمەدەزانى چى بىكەم.
زۇر تەنھا بوۋم ھىچ ھاپىيەكەشەم نەبوۋ. ھەريۇيە پىيارم دا
بىگەرىمەۋە كۆرپا، لەگەل ئەۋەشدا مەن ئەۋەشەۋ پىۋىستەم بە
چاۋمىرېتى ھەيە، كىم دواى گەرانبەردى ھىچ پىرونامەيەكى رەسمى
قۇنانغى سەرمەتايىۋ ناۋەندىۋ دىلۇمى نەبوۋ، بۇيە دىۋايە لە

زۇر ئەستەمە مۇۋەق باۋمىر بىكات، مەندالەك لە تەمەنى زۇر
بىچۈۋەكەۋە بىتۋانىت بىنۋىستو بىخۋىيەتەۋە، كىم ئۆنگ كە مەندالەكى
مۇعجىزە ئاساى كۆرىيە لە تەمەنى ۶ مانگى ئەۋ بەھرىيەى تىيا
دەرگەۋتوۋە بەر لە تەمەنى چۋار سالىشدا زەمانەكانى يابانىۋ
كۆرىۋ ئەلمانىۋ ئىنگىلىزى زانىۋە، لە كاتىكدا مەندال لەۋ تەمەنەدا،
تەنھا دىتۋانىت دوۋ زەمان فېر بېيىت، ئاستى زىرەكەيەكەى، بەيىتى
پىۋانەى جىيەنى بۇ زىرەكى، گەيشتۋە (۲۱۰).

گەرانبەردى لە ژيانى: كىم ئەندازىياري شارىستانى كۆرىيە، ناۋى
چوۋەتە ناۋ كىتىيى گىنىس لە ژىر ناۋىشانى «بەزىرتىن ئاستى
زىرەكى» لە ۷ مەرس ۱۹۶۲لە سىنۇل كۆرپاى باشۋور لەداپك بوۋە،
باۋكى سۈسۈن مامۇستا بوۋە، ھۇنراۋەى بە زەمانەكانى كۆرىۋ
چىنى نوۋسىۋە، چەندىن كىتىيى شىيەرو بەخشانى بلاۋكرىدۇتەۋە،
لە تەمەنى چۋار سالىدا، ھەلى خۋىندىنى بۇ رەخساۋە لە لۇس
ئەنجۇس، دواى ئەۋەى لە ۲ نۇۋمىرى ۱۹۶۷ لە شاشەى تەلفىزۋىنى
يابانىدا بەدىيار دىكەۋەتۋە لەبارەى بابەتەكانى بىرگارى «چىكارىۋ
تەۋاۋكارى» دواۋە، جىگە لەۋە تۋانىۋىيەتى ۋەكالىتى ئاسا ۋەمىرگىرېت
لە تەمەنى ۸ سالىدا.

خۋىندىن پىرونامەكانى، لە سەرمەتاۋە ژيانى كىم لەۋۋى
جەستەيىۋ ەقەلى بەرەۋىيەشچوۋنىكى زۇرى بەخۇۋە بىنى،
خىزانەكەى گىرنگى زۇرپان پىچ دىداۋ ۋەۋىيان كىردە ۋەلەيەتە
بەگىرتوۋەكانى ئەمىرىكا، تا كىم لە كۆللىزدا بىخۋىيەت، لە كۆللىزى
ھانىياگدا خۋىندىۋىيەتىۋ پىرونامەى دىكتۇراى لە فىزىيادا لە ۱۹۷۴
ۋەمىرگىرتوۋە پىش تەمەنى ۱۵ سالى لە زانكۇى كۆللىزادۇ، ھەر لەپال
خۋىندىنەكەيدا، لە دىزكاى ئاسا كارى كىردوۋە بەردەۋام بوۋە، تا
ئەۋ كاتەى كە گەرانبەردىۋە بۇ كۆرپا دۋاتىر دىكتۇرايەكە دىكەى
لە زانكۇى چۈنگىۋىكى نىشتەمانى لە بەشى ئەندازىياري تەۋاۋ
كىردو لە ۲۰۰۷ ۋەكو پىرۇفىسۇر لەۋ زانكۇيە دىست بەكار دىيىتو
ناۋابىگىكى زۇر لەۋ بۋارە پەيدا دىكات. نىزىكەى ۹۰ تۋىزىنەۋەى

داوهرى خۆت كەمىك دوا بخە

كچىكى بچووكى جوانكىلە، دوو سىيوى لە ھەردوو دەستەكانىدا بوو. لەم كاتەدا داىكى ھاتە ژورەدوو چاوى كەوت بە دەستەكانى. گوتى: يەككە لە سىوھەكان دەدى بە من؟ كچە بچووكەكە كەمىك سەھرى داىكى كرد، باشان سەھرى ھەردو سىوھەكە دەستى كردو كەمىك بېرى كردەو. دواتر دوو گازى لە ھەردو سىوھەكە گرت. داىكى زەردەخەنەيەكى كردو لە دلى خۇيدا بېرى لە كچەكەى دەكرەدەو، كە چەند زۇرزانە!

كەمىك دواتر، كچەى بچووك پەككە لە سىوھە گاز لىگىراوھەكانى دا بەداىكىو گوتى: بگىرە داىھە گيان، ئەم سىوھەيان شىرىنترە، چون جىگە دەمى كچەكەتى پىوھەو ھەردو سىوھەكەى تاقى كردەو.

داىكى حەمەسا، ئەم چ بېرىكى لە كچەكەى كرىدو پىوھەو ئەویش جى لە خەيالىدا بوو.

ئەگەرچى زۇرىش بەنەزموون بىت، لە ھەر پلەو پەيەكەدا بىت، ھەرچەند خۆت بە زاناو داناش بزانىت، بەلام داوھرىى خۆت كەمىك دوا بخەو لىگەرئ؟ ھەتا لاىھەنى بەرامبەرت دەرفەتى پىوھەستى بۆ روونكرەنەو ھەبىت.

دەربىرىنى خۆشەويستىش، پىوھەستى بە تەمەنى زۆرو ھەلومەرجى زۆر گەورە نىيە...

سەرمەو دەست پى بكا تەو، دواى ئەوھى گەرايەو، ھەلى خۆيەندى لە باشتىر زانكۆكانى كۆريا بۆ رەخسا، بەلام زانكۆيەكى ناوخۆى لە دەرمەوى سىيوى ھەلپەزاردو توانى پروانامەى ئەندازيارى تىدا بەدەست بەيىت.

چىرۆكى سەركەوتنى: ئاشكرائە سەركەوتن شتىك نىيە، خۆدى كەسەكە بىزانىت، بەلكو لە چىرۆكى ژيانى كەسەكەدا بەدپار دەكەوت، كىم چىرۆكىكى زۆر كاريگەرى ھەبوو، ژيانى ھەرچۆنىك بىت، ئەو «بلىمەت» ە ژيانىكى ئاساى ژياو، ھەرچەندە بە زۆر زەحمەتدا تىپەپىو، ھەمىشە باومرى بە سەركەوتن ھەبوو، دەللىت: من ھەرچەندە لە ژيانى مەندالىمەدا، وەك مەنلان نەزىاوم، بەلام ھەمىشە ھەستەم بە سەركەوتن كرىدەو. وئەكەشكى بۆيىنە بوو، راستە راگەياندەكان بە كەسكى شكىستەووردو ناويان ھىناو، بەلام كىم دەللىت: ئاكرئ خەلكى بە شكىستەووردو ناوت بەرن، تەنھا لەبەرئەوھى ئەو شتى ئەوان لەتۆيان چاومرى كرىدەو، ئەھاتۆتە دى، ھەركەسكى لە تاقىكرەنەوى زىرەكەدا ئاستى بەرز بەدەست بەيىت، مەرج نىيە لە ھەموو بواریكىدا بەتوانا بىت، بەلكو دەبىت تەركىز بختە سەر بواریك زياتر لە بواردەكانى تر، كىم وازى لە زۆر شت ھىنا، كە نەپەدەويست ئەنجاميان بدات. دەللىت: «كاتىك لەگەل كورەكەم يارى بە تۆپ دەكەم كاتىكىش لەگەل ھاوپىكانم دادەنىشەم دواى كار.. ئەو كاتە زۆر بەختەووم» حەزى ئەو بەدەستەيىنانى پلەو پايەى بەرز نەبوو، تەنھا ويستى ئەو، ژيانىكى سادەى سرووشتى بوو، دەپتوانى بىيە ھەر شتىك كە دەپەوت، بەلام ئەو تەنھا بەختەوهرى ھەلپەزارد. ئىستە كىم تەمەنى ۵۲ سالەو خەونى ئەو تەنھا ئەوھە بىيە پىرۆفيسۆرىكە نەركى تەواوى خۆى ئەنجام بدات، ئەو ئىستە لە ژيانىكى ئارامدا دەزىت، باوكى دوو كورە، دەللىت: تەنانت ھاوپىكانى لەسەر كار، ھىشتا نازانن كە ئەو لە مەندالىيەو مەجىزئاسا بوو، دوور لە چاوى كامىراو ھۆكارەكانى راگەياندن، خەرىكى پىگەياندنى نەوھەيكى خاومەن ژىرى تەندرووستە، چونكە كاتىك لە كەنالى MBS لە ۸. ى سىيپتەمبەرى ۲۰۱۲ چاوپىكەوتنى لەگەلدا كرا، دەللىت راگەياندەكان زىادەروى زۆر دەكەن، لەبارەى ژيانىيەو.

ئامۆزگارى كىم بۆ كەسانى تر، تا وەك زىرەكەك دەركەون ئامۆزگارەم بۆ ھەموو خەلك ئەوھە، كە تەنھا لە يەك رووھە سەھرى تواناى كۆمەلانى خەلكى نەكەن، ھەموومان ئاستىكى جىاوازان ھەيە بۆ ھىرېوون، بىركرەنەو، بەھردو خەون ھىواكانى پىوھەستە ئىمە رېز لەو بگىرنو دەللىت: ئىمە كۆكىن لەسەر ئەو، وەكو سرووشتى كەسەكە، پىوھەستە بىتوانىن بەھردو تواناى ھەمەجۆر ھېوول بگەين» من خۆم بەختەووم بەو شىوھەى كە خۆم، نازانم خەلكى چ پەيوھەندىيان بە بەختەوومى منو شكىستى مەنەو ھەيە؟!

بەپىي ئەو شارەزايەى خۆم ھەمە، زىرەكىى زۆرو لەرادەبەدەر، زۆرچار دەبىتە مايەى شكىست؛ چونكە ناتوانى تىكەلى كۆمەلگا بىت، ھەمىشە تەنباو بىئاوړى دەبىت، بەلام بە رادەى سەركەوتن مەرفەھەكان دەتوانن بەردەوامى بە ژيانىان بىدەن، كەسانى زۆر زىرەك بەختى خرابيان نابىت لە خۆيەندى، بەلكو بە لاىپانەو زۆر ئاسان دەبىت، ھەروھەا لە پەيداكرەنى كاريشدا، ھىچ كىشەپەكەيان نابىت، تەنانت لەمەركەرتنى پروانامە بالاكانىشدا، زياتر لەكەسانى ئاساى دەتوانن بەرەنگارى شتە ئەستەم مەحەلەكان بىنەو.

گەر بېرسىن چۆن دەتوانىن بىيە كەسكى زۆر زىرەك؟ وەلامەكەى سەختە؛ چونكە ئەستەمە بگەين بە پلەى زۆر زىرەكەكان لەكاتىكىدا زۆر زىرەكى بە تەنھا ماناى سەركەوتن ناگەيەنەت، ھەموو مەرفەھەك دەتوانىت سەركەوتو بىت لە ژيان، جا لە ھەر ئاستو بارودۆخىكىدا بىت.

سپروان سلیمان

دەتەوێت زمانێکی نوێ بە خێرای فیریت؟

٦. هەول بێدە بخوێنیتەموو بنووسیت، پۆژنامەمێکە یان گۆڤاریک بەمەست بخەو هەول بێدە رۆژی وتاریک، یان بابەتێک بخوێنیتەموو. دەمبێت هەول بێدە بنووسیت، ئەگەر بەشیۆمەکی سادەش بێت، وەک لیستی بازاڕکردن، یان ئەنجامدانی کارەکانی رۆژانە.

٧. سەرما ئەلفینی زمانە نوێیەکە فیریت، لەگەڵ ئەزەبەرکردنی وشەکە، ئەوە شیوازی خوێندنەموو نووسیت؛ بۆ ئەوەی شارەزابێت لە وشەکە هەمبێت.

٨. وشە فیریت: سەرما بابەخ بێدە بەمەزەبەرکردن؛ ١٠٠ سەرەکیترین وشە زمانەکە، پاشان ١٠٠٠ وشە، کە ئەمەش تۆ دەتوانیت ٧٪ زمانەکە تێگەیت لە هەرنووسینێک.

٩. لەمەزەبەرکردنی وشەکان بابەخ بەو لاپەنە بێدە کە پەڕیۆندێ پێتەو هەمە (ئەگەر نا، وا باشە زمانی بازاڕگانی فیریت؛ چونکە فیریبوونی کاتو وشت بەفیرۆ نادات لەکاتی سەفەر هەمان نیش بێ دەمبێت.

١٠. فیری ژمارەکان بە.

١١. زۆر دلگران مەبە لەبارە پێژمان، زۆری هەوایاخانەکان کاتیکی زۆر بۆ پێژمان دادەنێن کاتیکی کەم بۆ هەسەردن، ئەگەر دەتەوێت زمانێک بەخێرای فیریت سەرما هەسەردن، پاشان پێژمان بەکار بێت، بێگومان پێژمان زۆر گرنگە؛ چونکە تۆ پێویستیت پێی دەمبێت بۆ شیوازی بەکارهێنانی فرماتی بێهەستی زمانەکە.

١٢. کار لەسەر شیوازی خوێندنەموو دەنگی وشەکانو جۆنیتی دەربەرینی بکە، پێویستە بەدەنگی بەرز وشەکە باییت؛ بۆ ئەوەی پێژمان راست و تۆو یان نا، ئەگەر هەلەت کرد؛ ئەوا بەرامبەر، بۆت راست دەگاتەو.

١٣. لە هەلە مەترسە: کاتیکی زمانێکی نوێ فیریت؛ ئەوا هەلە دەکەیت، بەلام تۆ دەمبێت لەسەر ئەو هەلە تێیکۆشیت؛ بۆ چاکردنی هەلەکە. لەوانە بێتە هۆی شەرمەزاریت، بەلام چەند جۆنە کەسی بەرامبەر، هیشتا تۆ بەنرخ دەزانیت، چونکە دەزانیت تۆ هەولی خۆت دەدەیت رازییە بۆ یارمەتیدانی تۆ، لێرە ئێمە هەلە ناکەینە نامانج، بەلکو چوونە پیش دەکەینە نامانج هەلە فیرت دەکات، چۆن فیریبێت یارمەتی چوونە پێشت دەدات.

دەتەوێت زمانێکی نوێ بەخێرای فیریت، بەمبێتەموو پێویستت بە خوولی تابەت، یان بەرنامەو بۆلی تابەت هەمبێت؟

لە راستیدا دەتوانیت بەمبێت زمانێک بێت بەشیۆمەکی چاک، تۆ تەنها پێویستە خۆت مانوو بکەیت مەترسە لەهەلەکردن.

١. هەول بێدە لەگەڵ کەسیکی ئەو زمانەدا هەسەردن، (چاکترە ئەگەر کەسەکە زمانی رەسمەنەکە بزانێ)، زۆر چارە خەلکی کاتیکی زۆر بەسەر دەبێت لە ئەزەبەرکردنی وشە لەجیاتی ئەوەی پێژمان، هەسەردن لەگەڵ کەسیکی دیکە بکەن؛ چونکە هەسەردن بەرستەموو، یارمەتی تۆ دەدات؛ تا زیاتر هەست بکەیت لەبارە فیریبوونی زمانەکە. هەول بێدە هاوڕێیەک بپۆزموو، یان هاوکارێک، کە ئەمەش هەمان مەبەستی هەمبێت؛ بۆ ئەوەی زیاتر هەسەردن بکەن لەگەڵ یەکێکی دیکە (دەتوانیت سوود لە ئینتەرنێت بپێت، بەلام بەرنامە).

٢. خوێندنێ زمانەکە رۆژانە: خەلکانێک هەن، دەلێن ئەوە بۆماوی ٥ سەلە زمانێکی نوێ دەخوێن، بەلام تانیستا رەوانە نەکردوو؛ چونکە ئەوان زمانەکەیان تەنها لەهەفتەمێک دوو کاتژمێر خوێندوو. ئەگەر دەتەوێت زمانێکی نوێ فیریت لە ماوی چەند هەفتەمێکدا، یان مانگیک؛ ئەوا پێویستە رۆژانە دوو کاتژمێر بخوێنیت.

٣. فیریبوونی زمان لەسەر بێهەستی دووبارەیی: زۆر دووبارەکردنەو وا لە مێشک دەکات تۆ زووتر بپێت بێتەو، بەلام ئەگەر زۆر دابنیشیت، بۆ خوێندنێ زمانەکە؛ ئەوا تۆ زۆر تەبیر دەجیتەو.

دەمبێت دیسان بکەیتەو بخوێنیت، کە ئەمەش کات بەفیرۆدە. ٤. فەرەنگێک هەلێگرە لەهەموو کاتیکی: دەتوانیت فەرەنگێکی بەردەستی، یان مۆبایل دابنیشیت، لەو کاتێکدا بەکار بپێت کە چاوەڕێ کەسیک دەکەیت، یان لەوا پاس دەتوانیت رۆژانە زیاتر لە ٢ تا ٢ وشە لە رۆژێک فیریت بەم رێگایە.

٥. تەماشاکردن، گوێگرتن، خوێندنەموو، نووسین: یەکێک لە باشترین رێگاکان، کە بەشیۆمەکی ئاسان، دەتوانیت بەکار بپێت، لەوانە ئاسانترین شت بۆ ئێمە، بریتی بێت لە تەماشاکردنی تەلفزیۆن یان فێم. هەول بێدە خۆت لەژێر نووس بە دوور بگریت تابتوانی پێشت بەخۆت بپەستی لە کاتی تەماشاکردن بەتەریکێز لەجۆنیتی هەسەردن شیوازی دەربەرینی وشەکە.

خۆت بگەيەنە بەو ئاستەي كە لەوپەرى زانيندا، بروت بە نەزائيني خۆت ھەيت!

نەيە، گەواتە، ئەويش خۆي ناکات بە بارگرنى بىسەرتەو.
پۆيستە بەدى لە دەرگاي زانينو ھەميشە بېيت بە ميون ە
مالەكەي؛ تاوگو دەبیتە ئەندامەك لە زانياران. زانست لە جىگەيى
سەنگينە، بۆيە پۆيستە بچیتە خزمەتى، ئەو لەبەر سەنگينى
خۆي ئەو گرنگيەي كە پەرورەدگار پۆي بەخشىو ھەرگيز بى
ھۆگار نايەتە دەستى تۆ، بەلگو پۆيستە تۆ ھەميشە داواگارى ئەو
بېيت مەبەستت خزمەتو نەزائيني خۆت بېت.

بۆنەوى ژيان بە رووتدا بگرتەو لە مەبەستى بوونى خۆتو
ھاتنت بۆ ئەم دنيا پر نەيەيە تېگەيت؛ بۆنەوى خزمەتى
زانستو مەقايەتى بگەيت؛ بۆنەوى ژيانست بىزانستەو
بىزانست يارمەتيدەرى دۆزىنەوى رىگاي زانستخووان بېت؛
بۆنەوى زانستى نوێ بېيەيتە گايە بە بىنەماي زانيارىيەكانت،
بۆنەوى بۆ جىھانى بىسەلمەيت نە تۆو نە ھەموو ئادەمىزانو
گياندارو بىگيانو تەنانەت گەردىلەيەكى ونبووش لە جاي
مرۆف بېھوودە درووست نەكراو؛ بۆنەوى ھەست بە چىزى
راستىو ئەو دىو بىيەنەكان بگەيت؛ بۆنەوى بە جىھان بىلەيت
مرۆف ھەرگيز ناتوانەيت بگاتە كۆتا پەلەي زانستو ڤىربوون،
بەلگو لەھەر پۆچونەك زياتر ھەست بە نەزائى خۆي دىكت،
بۆنەوى ھەست بە بەردەوامى ڤەرماني (اڤرأ) بگەيت، كە لەگەل
تۆدا دېتە بوونو بەكۆتايى ھاتنى تۆ ئەويش كۆتايى دېت.

ئەگەر خۆتەندو ڤىربوون كۆتايى بە تۆ ھينا ئەو تۆ ھەميشە
زىندوووت، بەلام ئەگەر تۆ كۆتايىت بەو ھينا لە ژيانت ھەر ئەو
ساتەو مردوووت. تەمەنى تۆ ھەر ئەومەندىە كە تىيىدا ڤىر دەيتو
لەگەل ئەوشدا ئارەزووى ئەو بەكەيت كە خەلگىش ڤىر بگەيت،
چونكە ھەميشە دەوترەيت كە (زانست بە بەخشىن زىاد دىكت)
گەواتە، ھەميشە ھەست بە نەزائيني خۆت بگەيت؛ بۆنەوى گروپىنى
ڤىربوون لەناو دەمارەكانت بىزو بچن بۆ ڤىربوون، ئەگەر بىيەست
بكات بڤرەيتا تا لە دنياي زانيندا خۆتو ھەموو زانراو نەزائىمەكى
دنياي پەنھانو ئاشكراش بېنە بەردەست.

زۆرجار ئيمە، لە دواي خۆتەندەومان بۆ بابەتەك ڤىربوون،
كە بە خۆمان بىلەين تەواو ڤىر بووم، پان دەزانەو مەتەنەمان
بە خۆمان ھەيە بۆ روونكرەنەو روخنەو بەلگە بېتەنەك
لەسەرى. ئەگەر ھەندەك كەس وتيان ئێو زىرەكن، پان
بىروانەمى بوارەكەمان ھەيت، پان نووسەرىكى ئەو بوارە بىن،
ئەتر وا دادەيتن كە ئيمە دەزانين. لە راستىدا بەو شىوئە
نەيە، زۆر خاوەن بىروانەمو كەسى پەس بەرزمان ھەيە، كە لە
ناست پەرسىارى مەندەك بىجەستە دەستەوستان بوون، زۆر
وتارەيژمان ھەيە ئەگەر ئامرازەكانى ژىر دەستى لىوئەرىگەيت،
تەنانەت ناتوانەيت وشەيەكەش بلى، زۆر نووسەر ھەن كەتەيى
گەورەو پەروەشەيان چاپ كراو، بەلام خالى بوون لە مەقايەتى
ھەميشە لەناو كۆمەلەك نەزاندا كەسەك، كە لەوان زىرەكتە
لاي ئەوان زانايە. مەندەك ئەگەر دايكو باوكى وشەيەكيان بە
جوار زمان بى گوت، ئەتر ئەويش دەل دايكو باوكم جوار
زمان دەزانن! لە كاتەكدا رەنگە زۆرجار تەنھا ئەو وشەيە بزانن،
بەلام مەشكى مەندەكە بەو شىوئە بىر دەكاتەو. خۆتەندەك
مامۇستاكەي لە خۆي زىرەكتەر، نەخۆش پەيشەكەي لە خۆي
جەمەتەر دادەيت، بەلام لە راستىدا ئەمانە نابە پۆمەر.

زانست واتە، پۆچوون لە شتەك كە ھەندە بە يەكتەر ئاشناينو
تەكەل بە يەكەن كە ھەر ئەومەندىو وئەمەيەكى جوارەدەورت بە
بەشەك لەو زانستە دېتە بەرجاو. زانايەكى بېرگارى ھەموو
جوارەدەورى بە ھىماو ھاوكەشەي بېرگارى دەيستەتەو،
تەنانەت رەنگە مەو تۆش بكات بە ھاوكەشەيەكى بى شىكار،
كاتەك كە لىمان تىناگاتە بە ھەمان شىوئە بۆ ھەموو زانايەكى
تر. پۆيستە تۆش بەم شىوئە بېت، ھەرگيز مەل دەزانم، تۆ
پۆيستە ھەندە ڤىرەيت، كە بىزانەيت لەوپەرى زانيندا بىلەيت
مەن نەزانم! تۆ كاتەك كە دەلەيت ئەو كارە پان ئەو بابەتە
دەزانم چىتر دەرگاي زانين وەك كاردانەوئەك بە رووى تۆدا
دادەخەيت، چونكە دەزانەيت تۆ چىتر پۆيستە بە ڤىربوون

مامۇستا

شىخ محەممەدى خال

۱۹۰۴ - ۱۹۸۹

بەرزەننىڭ بۈيۈكى

زمانى شىرىنى كوردى تەفسىر كىردۈ، بەلام بەداخوۋە مەرگ مەودى ئەداۋ، بۇ تەۋاۋكىردى سىرچەم قورناتى پىرۇز.

* خال يەكەم كەس بوۋە كە قەرەنگى بە زمانى پەسەنى كوردى داناۋ، واتە: لە كوردىيەۋە بۇ كوردى؛ چونكە ۋەك خۇي دەلىت نەگەر قەرەنگە ھەبوۋ، گەل ھەيە، نەگەر قەرەنگە نەبوۋ، گەل نىيە.

شىخى خال نوۋسەرىكى لىھاتوۋ بوۋ، نوۋسەنگەنى بە كوردىيەكى پەسەنۋ ئەدەبى نوۋسراۋ، زمانەكانى عەرەبى ۋە فارىسى زۇر بەباشى زانىۋە، بەرەمەكانى بە زمانى عەرەبى رۇشنىپىرانى عەرەبى سەرسام كىردۈۋ، خەزى بە خۇندەنەۋى ئەدەبى شىعرى لىكۆلەنەۋى ئەدەبى كىردۈۋ.

* بە ھۇي شەرەزەبى لىھاتوۋىۋى قالىۋونەۋى لە سەرجەم زانستە شەرەپپەكاندا، بەشدارى تاقىكىرنەۋەيەك دەكات لە شارى بەغداد كە تاقىكىرنەۋەكە بۇ بوۋن بە قازى بوۋ، شىخ تۋانى لەۋ تاقىكىرنەۋەيەدا بەلەي يەكەم بەدەست بەيئەت، سالى ۱۹۲۹ بە قەرمانى مەلەكى دەپتە يەكەم قازى شارى مۇسلى. شىخ محەممەدى خال، ماۋەي بېستە ھەشت سال لە داداكانى سلىمانىۋ ھەلەبجەۋ كەركۈكۋ جەمچەمال كارى كىردۈۋ، لە ماۋەي كاركىرنىدا زۇر دادەروەرەنە بوۋە، نەۋەش بوۋەتە ھۇي نەۋەي خەلگى زۇر خۇشيان وىستۋە، ناۋبانگى ۋەك قازىيەكى بوۋىرە بىتۋانا دەنگ دەداتەۋە، پاشان بە قەرمانى مەلەكى دەپتە يەكەمىن ئەندامى مەككەمەي تەمىز لە بەغدا.

* لە سەرمەتاي چەكاندا، شىخ محەممەدى خال دەچتە نىۋ دىنپاي رۇزنامەگەرىۋ چەندىن لىكۆلەنەۋى زمانەۋانىۋ ئەدەبىۋى تۋىزىنەۋە لىكەندەۋى بۇ قورنان، لە گۇقارى گەلۋىزدا بىلۋەكەرتەۋە، بە ھۇي بىلىمىۋى تۋانا ھەمەلەپەنەكانىشەيۋە، لە سەرجەم بۋارەكاندا ناۋۋانۋانگى بەننىۋ نىۋەندە رۇشنىپىرەيەكاندا بىلۋەكەرتەۋە، خال لەرقى بەرەمەكانىشەيۋە لە خەزمەتكرىنى زمانو مىزۋو كەلتۈۋو كىتەبخانەي كوردىدا، بوۋە بە پىشەنگۈ رەبەرى رۇشنگەرىۋ رۇلىكى دىارۋ بەرجاۋى ھەبوۋە.

خال دەلىت، ھەر گەلۋ نەتەۋەيەك زمانو قەرەنگى ھەبوۋ مىللەتلىكى زىندۋە، ھەر گەللىكىش زمانى كۆكرۋەي نەبوۋ، بە زىندۋو ھەزمار ناكرىت، لەسەر گىرنگى زمان خۇي بەم شىۋەيە دەدۋىت، زمان بۇ گەلەن لە ھەموۋ قەلەپەكى ناسىنىۋ لە ھەموۋ قوللەپەكى مىسەن باشترۋ چاكرتە؛ چونكە قەلە داكرى دىكرىۋ قوللەش تىك دىشكىرنىت، بەلام زمان لەناۋ ناچىت، لەبەرئەۋە گەلى ژىردەستەي خاۋەن زمان، ۋەك ئەۋ دىلە ۋاپە، كە كىلىلى بەندىخانەكەي لە گىرەفاندا بىت، رۇزىك دىت رەزگارى دەپت.

خال لەۋ بىروايدەپە كە زمانى كوردى سى ھەزمار سال لەمەۋبەر بەھىزترىۋ دۋلەمەندترىن زمان بوۋە، كە دۋارىش بە ھۇي ھەلۋمەرجى سىياسىۋ ناۋۋورىۋ جۇگرافىۋ كۆمەلەپەتتەيۋە، ئەم زمانە بەسەر چەند

زانىۋ پايدەبەرزى كورد، «مامۇستا شىخ محەممەدى خال كۆرى شىخ ەلى كۆرى شىخ نەمىنى خال»، شىخ محەممەدى خال لە سالى ۱۹۰۴ بالەپەك لە زانستە دىرەختى زاراۋەو زمان لە گۆن كانىۋاي كەلتۈۋرى كوردى لە گەرمەكى گۆيۋە لەداپەكبوۋە، بەقەد بالەي گۆيۋە خەزمەتى بە ناپىۋ كەلتۈۋرى گەلى كورد كىردۈۋ، خال ھەر لە تەمەنى مىندالىيەۋە قىرۋازىكى شەيدا بوۋە، لەۋ پىناۋىشدا گەلەك ھەۋلى داۋە، بەخۇشەۋىستىۋ رەستگۆيەۋە لە جىھانى زانستە قوۋل بۆتەۋە، تا گەپشۆتە ئاستىكى بالە، خال سەرمەتاي لەسەر دەستى باۋكى خۇندەنەۋى قورناتى پىرۇز قىزىۋەۋە دۋارىش قەرەنگى ئەمەدى تەۋاۋ كىردۈۋ، ھەر لە تەمەنى مىندالىدا، باۋكى كۆچى دۋابى دەكات، لە پاش كۆچى دۋابى باۋكى، خال لە كارۋانى قىزىۋونو زانستە زانىۋارىۋ سەركەۋەتن بەردەۋام دەپتەۋ لاي باپىرى شىخ نەمىنى خال، زانستەكانى بوستانو گولستانى سەمەدى زانستەكانى نەخوۋ ۋە سەرفىۋ رەۋانپىزىۋ خۇندەۋەۋ زۇر بەۋەردىۋ ۋىراپەيۋە، زانستەكانى قىيەۋ ئۈسۈلۋ مەنتىقۋ زانستەكانى زمانەۋانىۋ عىلمى كەلامى تەۋاۋ كىردۈۋ، خال لە قۇتابخانەي باپىرىدا بەرەستگۆيۋ دەستپاكىۋ خۋاپەرسىۋى رازىۋونو دۋورگەۋەتەۋە لە ھەلەپەي جىھان بەرۋەردە بوۋە. خال لە پىناۋى كۆكرەنەۋى زانستە زانىۋارىۋ گەپشەتن بە پەلەكانى سەركەۋەتن، چەندىن مەزگەۋەتو شارۋ شارۋچەكەۋ گۈند گەراۋە، تا دۋاجار لە سالى ۱۹۲۲ سەرجەم زانستەكانى شەرىۋ تەۋاۋ دەكاتو لەسەر دەستى شىخ عومەرى قەرداغى، كە يەكەك بوۋە لە گەۋرە زانكانى ئەۋ كاتە، بىروانامەۋ نىچازەي مەلەپەتى ۋەردەگرىتە

دۋى ۋەردەگرىتنى مۇلەتتى مەلەپەتى، دەپتە پىشۋىزۋ ۋەتارىپىزى مەزگەۋەتى شىخ نەمىنى خال، لە مەزگەۋەتەكەيدا جگە لە پىشۋىزىۋ ۋەتارىپىزى، دەست دەكات بە ۋەتەۋەي زانستە شەرەپپەكانو چەندىن ھەقىتى زىرەكۋ ۋىرا، لاي شىخ محەممەدى خال ۋانەۋ زانستە شەرەپپەكان دەخۋىتن، ماۋەي جەۋەت سال لە پىگەمەندىنى قەتلىكانى بەردەۋام دەپت، لەۋ ماۋەيەدا خال ۋەك جىراي ئەدەبىۋ زانستە ناپىن، لە مەزگەۋەتى شىخ نەمىنى خال لە سلىمانى دادەگىرسىۋ كىتەبخانەۋ باخچەۋ ئەدەبىۋ كوردى گۈلۋەپىزىۋ پاراۋتر دەكات.

مامۇستاي خال كەسىتتەپەكى كۆمەلەپەتىۋ رەۋشەتچۋانۋ زمانەپاكۋ دىلۋراۋانۋ مەشككراۋەۋ لەسەرۋەۋ بوۋە تارادەي خۋاپەرسىۋى باۋەرى بەرەستگۆيۋ لىۋۋورەنۋ رەزگرتەن لە مافۋ دادەۋەرى ھەبوۋە، خال لەناخى دەروۋنىيەۋە، دۋى ھەموۋ جەۋرۋ سەمەك بوۋ، كە لە نەتەۋەكەي دىكرۋ. * لە سالى ۱۹۲۴ دەستى كىردۈۋ بە نوۋسىنى يەكەم تەفسىرى كوردى، كە لە جۈزىنى عەمەۋە دەستى پىكرەۋ لە سالى ۱۹۲۵ چاپكراۋ. خال لە ماۋەي ژيانىدا نەزىكەي جەۋەت جۈزىنى قورناتى پىرۇزى بە

له ډېر وړو ټيږمانو ټاوازي زمانيشوه، خال به وړدو زانستي، باس له ياساو ټيساکاني ټيږماني کوردي دمکاتو نهو ټاستيه دمه لميټيت، که زماني کوردي زمانيتي ددوله مهنده له وشو زارواوداو به ټيږزه له ناوړو ټو ټوکمو به ټويشه له ټورمدا، خوځي ددليت نه گمر زماني کوردي به ټو نه بوا به بهرگي هم مو نهو ټو ټو گاره دژواو سه خته ي نهم دگرتو هم زوو وه چمدين زماني تر که تياجوون زماني کورديش تيا دهجو، لېبر نهوه تا نه مېرؤش، فهرهنگي خال به گهوره ترين گنجينه ي زارواو کورديه کان دادمريتو نهو فهرهنگه نؤ بهردي فهرهنگي «کوردي — کوردي» به، به سر حرم شپوه زارگانه وه.

تيگشكاندننى بىر مېستەكانى گۆشەگىرى تىگەلاۋى خال، لەگەل سەرچەم چىن تۈزۈرە جياۋازەكانى كۆمەل تىگىشتىن بىر فراۋانى ئەو لە ئايىن دەسلەپتىن، ئەمەش بىر ۋاقىتى كە ئايىن چۈن چىمكىكى رۇخچىيە بىر ۋەقەنى تاك بىر بىروردىگاردە ۋەك دىخات، بىر ھەمان شۈۋە ئايىن چىمكىكى كۆمەلەيتى رۇشنىيىرەش، رۇگۇرەش بىر نىلۇ سەرچەم كايەكانى ژيانى كۆمەلەيتىدا شۇر بۆتەۋە، ھەر لەم سۆنگەيەۋە، خال بىر پىۋىستى زانىۋە كە مامۇستاپان زانا ئايىنىيەكان بىر تىگەشتەۋە ۋەندى ئايىنى ئىسلام بىكەن، خال خۇي ھەر بىر جىۋىرەگى مەلەيتىيەۋە سەرۋاگەيتى لىق سىلەمانى يەكتى ئوۋسەرەنى كوردى كىردەۋە.

کتابخانه‌ی کوردی تا سهرده‌می خال له‌م یوارانده‌ما هه‌زار بووه..

ئەو دەستەنوسانەدا، خال دلیرانە ڕەتی دوکاتەوێ دەلیت؛ ئەمە
سەرۆکتو سامانی کوردو تەناوەت ناتوانم بەک لاپەرەشی بفرۆشم..

* خال لەگەڵ ئامادەکردنی راشەق قورئانی پەرۋوزو يەكەم
فەرھەنگى كوردىو كۆكرىنەوى دىستوووسە گۆنەكان، بىسوود
ومەگرتن لە كىتەبخانە دوولەمەندەكەى، كە كىتەبخانەكەى خال نەيكەى
پانزە ھەزار كىتەبى لەخۆ گرتووہ ڕۆلى گەورەى لە بىزەلى ڕۆژنامەگەرى
كوردیدا گىراوہ، خال لە جەلەكاندا وەك يەكەم مامۇستای ئاينى دەجەتە
بواوى ڕۆژنامەوانىو لە لايمەكوہ كار لەسەر شیعەرى ئەدەبىانى كوردو
كار لەسەر بوژانەوو فەرھەنگى زمانو كەلەپوورو ڤۆلكلورى كوردىو
لەلايەكى ديكەشموہ كار لەسەر راستكردنەوى تێروائينە باوەكانى ئەو
كاتە لەبارەى بىيامو دىھەكانى قورئان دىكات.

* كۆي شاكارمكاني له بـواري رۇژنامەگەریدا له كتيبي نالەي دەرروندا له دوو توپي دوو بەرگدا بلاؤكردۆتەو، بەم بەرهەمەشي خزمەتيكي گەورەي بە زمانى كوردى كردوو، خوڤنەر كاتيگ ئەم بەرهەمە دەخوڤيڤتەو گەورەي و لڤها تووي نووسەري بۆ دەرەمگەوڤت! ھەر ھەم جڤي بابەتو نووسين و دوولەمەندي زمانى كوردى دەگات.

نهمش خدسالتی نووسینه گانی شیخ محمدهدی خال بوو.

نهنگر بهوردی له ژبانی شیخ محممهدی خال پروانین دهینین،

نهم ماموستا بهر تیزه وهکو دهمزگاپهك كاری کردووه:

* یہ کہم کہس بوود کہ راہی قورنانی پیروزی داناوہ.

* په‌کەم کەس بوود که فهره‌م‌نگی زمانی کوردی نووسیوه.

* قازيه‌کي به‌ناوبانگو دادبه‌رومرو به نه‌زمون بووه.

* نووسه‌ریکی لتهاتوو به‌ئه‌زموون بووه.

* پيش نويزو وتاريخو ماموستاي نائني يوهه.

له کۆتایی تهمینیدا بههۆی خوێندنهوهو خاڵ جاوێکی لهدهست داوه، مامۆستاو داسۆزانو کهسوکاری داوی لێدهکهن، که ئیدی نهوئنده نهخوێنیتوه؛ چونکه جاوێکی له خوێندنهوهدا داناهه، له وهلامدا دهلیت، جاوێک له پێناوی خوێندنهوهدا نههات، بۆچی باشه! خاڵ بهردهوام دهبێت له خزمهتو خوێندنهوهو نووسین، تا نهو کاتهی به تهواوی پێناهی له دهست دهدات..

خال رۇۋىك كۆرەكەي بانگ دەكتاۋ دەلىت، مېمە بۇ كىتەپخانىمىم،
كۆرەكەي دەپىيات بۇ كىتەپخانىمەي، خال بە كۆرەكەي دەلىت، دەستىم
بىخىرە سىمىر كىتەپخانىم، ئىشىش دەستى دىگىرىتو دىپخاتە سىمىر
كىتەپخانى، بە قولى ھىناسىم ھىمىك ھىمىكىشىتو لە ناخىمە بۇ
ھاورىيەتسى كىتەپخانى كىتەپخانىمەي گىراۋە.

بىگومان مەرگ مەوداى ھىچ مەۋجۇت ئادات تا سەر لە ژيان
بەيئەتتە، بە دۇنياپەۋە ھەر رۇڭك دەپت مالاۋىي لە ژيانو
خۇشەۋىستانو دۇستانى بىكات، خايش ەك كەلە پىاوانو زانا
پاىەبەرزەكانى پىش خۇي، لە بەرۋارى ۱۹۸۹/۸/۱۵ لە مەلەكەى خۇيدا،
دوچارا چاۋەكانى لىكناۋە بۇ ھەمىشە مالاۋىي لە ژيان دەكاتو كۆچى
دوايى دەكات.

ماموستا شیخ محمدمهدی خال له دوی خوی ۴۰ پورتووی
له‌چاپ‌دراوی به‌جبه‌نشتوو، که زانسته‌کانی «لیک‌دان‌موو زمانه‌وانی،
وېژمې، بانگ‌خوای، میژووی، ...هتد» له خوی ده‌گرت.

<https://www.youtube.com/watch?v=VvYCaMJxHzA>
<http://www.kurdipedia.org>

سەرچاوەکان:

ويكيبيديا، الموسوعة الحرة

ئوتیلی ژینگہ پاریز.

گشتوگوزار وەك گەرمەكانى تری گەشەپێدانی نابوو، كارپەگەری خرابو باشى ھەبە لەسەر ژینگە، ھۆكارىكى باشە بۆ پاراستنى ژینگە، بەمەرجێك بگونجێت لەگەڵ ژینگەى كۆمەڵایەتى، لەرێگەى پلاندانان و بەرپەرەبەردنى درووستە. گشتوگوزار وا دەكات باخچەكان درووست بكەن و پەرمیان پێ بدرێت، پاركى نیشتمانى درووست بكەن، شۆنە مێژووییەكان نۆژەن و خاوەن بكەن، كەلتورى ناوچەكە زیندوو بكەن، ھەروەھا گشتوگوزار كارپەگەرى خرابى ھەبە، دەبێتە ھۆ لەناوچوونى دەرڤەنى ناوچە گەشتیارىيەكان، لە ئەنجامى درووستكردنى بالەخانەو ئەمانى سەوزایی، لەبەرئەوێ خەلكى زۆر ڕوو لەناوچە گەشتیارىيەكان دەكەن، ھاتووچۆ بەكى دەكەوێتو ژینگەى ناوچەكە، جوانى خۆى لەدەست دەدات، بەھۆى گەشتیارى زۆرمەو شۆنە مێژووییەكان تێك دەچن و درزو كەلێنەیان تێدەكەوێت، ئەمە لەبەرى پلانى درێژماوە دەتوانرێت ھاوسەنگى رابگیرێت لەنێوان گشتوگوزارىو ژینگەدا.

سالانە ژمارەىكى زۆر گەشتیار ڕوو لە ھەرمێ كوردستان دەكەن، كەرتى گەشتیارى، دەتوانێت سەرچاویەكى باش بێت بۆ داھات، ئەگەر بەپلانو بەرنامە بەرپەرە بچێت، بەشێوەیەكى گشتى، گەشتیار پێویستى بە جێگەى ھەمانەو چێشتخانەو نەخۆشخانەى نێشتگەر ھەبە، لەگەڵ پاراستنى خاوەنى بەردەوام. خاوەن ئوتیلەكان دەبێت لەبەرى ئەویدا بن، بەج شێوەیەك زۆرترین گەشتیار بۆخۆیان رابگیرن، چونكە گەشتیار پێویستى بەھەمانەو ناھەموارەو ڕۆژە، لە ژینگەى خاوەن تەندرووستدا، ئەو مێوانداریتییە (Hospitality) لە ئوتیلەكاندا پێشكەش دەكرێت، لە شۆنەكانى تری جیا دەكات، سەرما دەبێت ئەو كەسەى كە پێشوازی لە مێوان دەكات، شارمەزانیەت لە مێوانداریتو پێشوازیكردندا، خولى رابھێنانى بێنى بێت، خاوەن كەسپییەكى بەھێزبێت، باوەرى بەو ھەبێت كەپێشكەش گەشتیارى دەكات، دەبێت گوێزێكى باش بێت، ھەروەھا متمانەى ھەبێت بە ئوتیلەكەى خۆى، ئەم بێرگەردنەو ھەبە لە ھەلسۆكەوتیدا ڕەنگ دەدات، دەبێت ڕووخواشەو توانای لەخۆگرتنى گەشتیارى ھەبە، ھەزدەكات بەشانازییەو قەسەیان لەگەڵ بكات؛ چونكە ئەندامى دەستەى ئەم ئوتیلەى.

لەكوردستاندا ژمارەىكى زۆر ئوتیل ھەبە، زۆریان بھووكنو توانیان سنووردەر، لەگەڵ ھەموونى مالى گەشتیارى، بەشى ھەرزۆریان خواردن پێشكەش بە گەشتیاران ناكەن، ھەروەھا بەشێكىیان ھەرزەن،

ئەمە لەھەرزەنگى دیارىكراودا، گەشتیاران ڕوویان تێدەكەن، ناوچەى گەشتیارىمان زۆرە، بەلام بەھۆى ئەبەوونى پلانو چاودێرى درووستەو، بەتەواوى سوودیان لێوەرناگیرێت، بالەخانەكان لەگەڵ سرووشى ناوچەكەدا ناگونجێت، ھەروەھا ڕۆژەى پێسبوون زۆرە، خەزەمتگوزارى لە ناستى پێویستدا نییە، ئەو كەسانەش خەزەمتى تێدا دەكەن بەزۆرى خەلكى دەرەو ھەرمێ، لە كارى مێوانداریتو شارەزانی.

بەكێك لە ئاراستە نوێیەكان لە گەشتوگوزارى ژینگەیدا (ئوتیلی ژینگەى Eco-Hotel)، ئەم جۆرە ئوتیلە سوود لە وزەى خاوەن وەردەگرێت، ھەروەھا ئاو بە وریاییەو بەكاریدەھێنێت، دووبارە سوود وەردەگرێتەو لە ئاوى بەكار ھاتوو، لەگەڵ پابەندبوون بەمەھندىك رێنمايو پێور بۆ دیزاینى بێنى ئوتیلەكان لە ڕووكارى دەرەو ناو، چارەسەرى ئەو خۆل و خاشاكە دەكات، كە درووست دەبێت، لەپێناو پاراستنى دەرەو سەرووشىكانداو رێگرتن لە كارپەگەرییە خرابەكانى كەرتى گەشتیارى ئوتیل، لە ئەنجامدا خەرجییەكان كەم دەبنەو كەشێكى لەبار بۆ گەشتیاران ھەراھەم دەبێت.

بەپێى لێكۆڵینەو ھەبەك لە پێھەرى گەشتیارى لە ولاتانى ھەرمەیدا، دەرەو ھەبە:

- بەك زۆرى ئوتیلەكە سالانە بێ (٦٠-٢٢٠)م' ئاو خەرج دەكات.
- ئوتیلەكە (پنج ئەستێرە)ی ئەوروپى سالانە بێ (سە ھەزار تەن) گازى دووھ ئۆكسیدی كاربۆن CO² بەرھەم دەھێنێت، بەلام ھەمان ئوتیل لە (دووبەى) بێ (شەش ھەزارو نیو تەن)بەرھەم دەھێنێت.
- گەشتیارەك لە بەكێك لە ئوتیلەكانى (زێورخ) لە جۆرى (پنج ئەستێرە) بێ (٤٥٠ لیتر) ئاو بەكار دەھێنێت بۆ مەھەستى جیاواز، لەبەرئەمەدا (٦٥٠-٢٠٠٠ لیتر)ە لە بەكێك لە ئوتیلەكانى دووبەى.
- تێكڕای بەكارھێنانى كارمەى سالانە بۆ مەترىك جوارگۆشە، لە ئوتیلەكەى ئەلمانیدا (١٠٠) كیلۆ واتە، كەجى لەبەرئەمەدا (٢٢٥) كیلۆ واتە، لە دووبەى.

بێ تێچوو كارمەى ئاو لە ئوتیلی ژینگەیدا كەم دەبێتەو بۆ (٥٠٪)، بەمەراورد لەگەڵ ئوتیلی ئاساییدا، ئەو وزەى كارمەى سالانە ئوتیلەكە كۆرە بەكارى دەھێنێت لە ولاتى مێس، بەرەبەرە بەو بێرە كارمەى (٣١٠٠) خێزانى مامناوند بەكارى دەھێن، ھەروەھا ئەو بێرە ئاوى سالانە ئوتیلەكە كۆرە لە ولاتى ئوردن بەكارى دەھێنێت، بەرەبەرە بەو ئاوى (٢٠٠) خێزانى ھەبەرە ئاست مامناوند بەكارى دەھێن.

درووستكردنى ئوتیلی سەوز، پان گۆرپنى ئوتیلە ئاساییەكان بۆ ئوتیلی سەوز، ئاراستەىكى نوێیەو خاوەن ئوتیلەكان ڕوویان تێكردووە، لە ئەنجامى پلاو بوونەو ھۆشیارى ژینگەى لەلای گەشتیارەكان، بەپێى لێكۆڵینەو ھەبەكى بەرھەراوان، كەلەم بارمەو كراوە، لە ئەمریکاو ئۆسترالیاو بەریتانیا، دەرەو (٧٥٪) ئەو گەشتیارەنى لەم لێكۆڵینەو ھەبەدا بەشار بوون، ھەز دەكەن لە ئوتیلەكە بێننەو كە كارمەندەكانى گرنگیەكى زۆر بە ژینگە بەدەن، بە ڕۆژەى (٧٠٪) گەشتیارانى ئەمرىكى ئامادەى خۆیان دەرەرى بۆ پلانى پارەى زیاتر، بە بێ (١٥٠ دۆلار) بۆ مانەو لە ئوتیلەكە، كە گرنگى بەبەرى ژینگە بەدەت.

ئەم جۆرە ئوتیلە لە ھەرمێ كوردستاندا نییە، بۆیە ھەلێكى باشە بۆ خاوەن ئوتیلەكان ڕوو لە ئوتیلی ژینگەى بەدەن و بەرھەنانى تێدا بكەن، دەبێت ئاگادارى ئەو ھەبەن ئەوانەى ڕوو لە ھەرمێ دەكەن، بەشى ھەرزۆریان كوردستانى نین، ئەوان دەیانەوێت كەلتووور مێژووى ئەم ناوچەى بێنن، لە دیو خانەكە كوردەواریدا بەمۆتەو، شتیكى ئوئ بێنن، گوێیان لە ئاوازی كوردی بێتو تامى خواردنى كوردەوارى بكەن، بەداخو ئەو دەبێستین لە شۆنە گەشتیارەكاندا، ئاوازی كوردی نینو ئەگەر خواردنیش پێشكەش بكەن، خواردنى خێرەو ھەرى بەسەر كوردەوارى ھەبە.

پہرہ روزانہ

سەرکەدوتوۋەكەن بى قۇتايخان

(۱۸۹۹ - ۱۹۶۱)

نووسەرۋ ئەدىبى ناودار: ئىرنس ھەمىنگۋاى

نازايەتى: ھىزە لەژىر گۇشاردا. ھەمىنگۋاى

دۋاى سى ھەقتە لە گاركرىن، بەھۋى تەقەنەۋى قۇمبەلەيەك لە شارىكى ئىتالىا سالى ۱۸۹۸، ھەمىنگۋاى پىكرى بىرىندار بوو. ماۋى شىش مانگ ماپەۋە لە نەخۇشخانە، دۋاى ئەۋە ھەموان زانىيان كە يەككە لە ھاورىكانىيان بىرىندار بوۋە لە يەككە لە شەركەندە، بەلام پزگارى بوۋە بە سەلامەتى دۋاى چاكبۈنەۋى دەگەپتەۋە شارۋچكەكەى خۇى شارۋچكەكەى ۋەكو پالەۋان پىشۋازىيان لىكرى، دۋاى گەرانەۋى ھەمىنگۋاى بۇ شارۋچكەكەى، زۇرى نەخاياند بۇ جارى دوۋەم تىكەلۋى ژيانى كۆمەلەيەتى شارۋچكەكەى بوۋە.

دۋاى چەند سالىك باۋكى نەخۇش دەكەۋىت بە كارەساتىكى دلتەزىن گيان لەدەست دەدات.

سالى ۱۹۲۰ ھەمىنگۋاى ھاسەرگىرى لەگەل خاتتو «ھاولى رىچاردسۇن» ئەنجام دا، پاشان گەشتى كرد بۇ پارىس، گوزەرەنى بەھۋى ھەندىك مالو سامان كە ھەبۈۋ بەرپۇۋ دەبرىد لەگەل ۋەرگرتى بىرك پاداشت لەبرى ئەۋ ۋتارانەى كە لە رۇژنامەكاندا دەپنوسىن.

لىرەۋە رېرەۋى ژيانى ھەمىنگۋاى بوۋە دەروازىيەك؛ بۇنەۋى

بە شوپىن خەۋنە گەۋرەكەپدا گەرا، دۋاجار دۇزىيەۋە!

ئىرنست ھەمىنگۋاى لە ۲۰ يۈلىۋ سالى ۱۸۹۹ لە شارۋچكەى ئۆك لە ۋىلايەتى ئىلىنۋا، لە خىزانىكى بورجۋازو رۇشنىبىر لەدايكبۈۋە، داىكى مامۇستاي مۇسقا بوۋە، ھاۋكات خۇشەۋىستىيەكى زۇرى بۇ ئەدەب ھەبۈۋ، باۋكىشى پزىشك بوۋە، ھىۋايەتى راۋوشكار بوۋە لە كاروبارى مالدا ھاۋكارى ھاسەرەكەى كىردۈۋە.

ھەمىنگۋاى دۋاى تەۋاۋكرىنى قۇناغى نامادەپى، دەستى كرد بە گەران بە شوپىن ژيانىكى نوپدا، رەتى كىردەۋە پەيۋەندى بە زانكۆۋە بكات بۇ دىزىمدان بە خويىنن، دۋاجار بوۋ بە پەيامنىرى رۇژنامەۋانى چالاك لە رۇژنامەى (ئەلكاسان ستى ستار).

كاتىك ۋىلايەتە پەكگرتۈۋەكەنى ئەمىرىكا، چۈۋە ناۋ جەنگى جىھانى پەكەمەۋە لە سالى ۱۹۱۷، ناۋاتى ھەمىنگۋاى ئەۋە بوۋ، كە بەشدارى لە جەنگەكەدا بكات، بەلام پشكىنە پزىشكىەكان داۋاكارىيەكەپان رەت كىردەۋە رېگەپان ئەدا پەيۋەندى بە سۈپاۋە بكات؛ بەھۋى ئەۋەى گىرەتلىك لە چاۋەكانىدا ھەبۈۋ، بەلام ئەۋ گىرەتە نەبۈۋە رېگر لەۋەى پەيۋەندى بە كەتتەپى ئۇتۇمبىلى فرىاكەۋتەۋە بكات..

بېيتە نووسمىرىكى ناودارو رۇماننووسىكى بەئەزموون.

ھەمىنگواي بوو نووسمىرىكى بەناوبانگو ناسراو، شارمىزى ئەدەبىي رۇشنىرى بوو، ھاوشىوئى «جى تر دىستىن، شىرومەندە ئەندىرووسى، ئىزرا باوند، سكوت فېتس جىرال، جەندانى دېكە لە ئەدىبانو ھونەرمەندانى ئەمىرىكا كە لە ھەرنىسا نىشتەجى بوون، ھەمىنگواي ئەندىرسون فېتس جىرال زۇر ھاوکارو پىشتىوانو ھاندەرى بوون لەسەر بىلەندىرەنمەي كۆمەلە جىرۇكىك بە ناونىشانى كاتمان سەر ناو دىكەمۇيت، لە ويلايەتە يەكگرتوومەكەنى ئەمىرىكا، سالى ۱۹۲۵. لە سالى ۱۹۲۶ رۇماننى «خۇرىش ھەلدىتەو» ئىدى دوى ئەم بەرھەمانە ھەمىنگواي وەكو يەككىك لە رۇماننووسە ناوازەكان دەرگەوت، بە ھۆى شىواى جانو رازاوم ئەدەبىي شىوئى بەرزى نووسىنەكانى.

ھەمىنگواي دوى ئەم بەرھەمانەش بەردەوام بوو لە بىلەندىرەنمەي نووسىنى كورتەجىرۇك كە زىاتر لە رۇمانەكانى پىشتىوانى ئى كرا. ھۆكارمەشى ئەو بوو كە ھەندىك لە رەخنەگران كارىگەر بوون بە شىوئى دىرشتىنى زۇر پىشكەوتووانەى ناوازەى نووسىنەكانىيەم، ئەمىش لە رېگەى وەسفى راستەخۇو گىفتوگۇى شىرىن بە شىوئەك كە كەمترىن سەرنىچو رەخنەى ئى بىگىرى، ھەرومەش لىكەندەمەي واھىيەكان وەكو خۇى.

سالى ۱۹۲۹ رۇماننى «مالاوا لە جەك»ى نووسى، كە لەو رۇمانەدا راستىيەكانى ژيانى تىكەل بە مەرگە توندوتىزى زىاتر لە ھەمىشەكانى جەنگ لە ژياندا لەخۇ گرتبوو.

ھەمىنگواي دوى سەركەوتىو پىشتىوانى زۇرى خۇيەنەران لە رۇمانەكانى گەشتى كىر بۇ ئىسپانىا وەكو پەيامنىرى جەنگ لە شەرى ناوخۇدا كارى دەرگە، ھەرومەش لە بەرەكانى جەنگى جىھانى دوومەدا، وەكو پەيامنىر بەشدارى كىردو، لە يەك كاتدا جەندىن بابەتى بۇ گۇفارى رۇمانەكان دىنووسى، پاشان دەستى كىر بە بابەتلىكى ئوئ، كە بىرىتى بوو لە ھەولەدان بۇ پاراستىنى توانا لىھاتوويەكانى دۇى ھەمىشەكانى ژيان، وەكو سەركەوتىو مالو سامانو ناوبانگ..

ئەم بابەتەنەش لە سىيەكانى سەدى بىست چاپ كرا، كە بوو گەورەترىن نمونەى رۇمانەكانى بە ناونىشانى «بەفرى كلىمانگرو» لە سالى ۱۹۳۱ چاپ كرا، ھەمان بابەتى ھاوشىو لە رۇماننى «پىرەمىردو دەريا» لە سالى ۱۹۵۲ چاپ كىر، لە گۇفارى (لايىف) بە ھىراوانى بىلەبوو ھەرومەش توانى خەلاتى لولىتەز سالى ۱۹۵۲ بەدەست بېنىتىت.

بەلام خۇشەويستى ھەمىنگواي بۇ ئىسپانىا ھاوشىو لەگەل گوندىنىشەكاندا، ھانى دا تا رۇمانلىك بە ناونىشانى «زەنگەكان بۇ كى ئى دەرئىن؟» كە سالى ۱۹۴۰ بىلەكرامەم، پاشان لە يەككىك لە گەشتەكاندا بە ھۆى كەوتەخوارەمەي فرۇكەكەمەنەمە بىرىندار بوو.. جەند جارىك لە نەخۇشخانە خەمىنراو، دواچار لە بارودۇخى شاراومەدا سالى ۱۹۶۱ مالاواى لە ژيان كىردو.

ھەمىنگواي ناوبانگى بە زىندوويى مابەمە كە بە سەرمەكانى سەدى بىستەمە دەرگەوت تا بە دىرژاى ژيانى تەنەت دوى مەندىشى زۇرىك لە رەخنەگران لىكۆلىنەمەيان لە كارەكانى ھەمىنگواي كىردو.

ھەمىنگواي لە شاكارمەكاندا داھىنانى بىتوئەى كىردو بە تايبەت لە كورتەجىرۇكەكاندا، بەلام رۇمانى «پىرەمىردو دەريا» بە بەناوبانگىترىن كارى ئەدەبىي سەدى بىست ناسراو، ئەم شاكارە، لە بوارى ئەدەبىدو لە سالى ۱۹۵۴، خەلاتى نۆبلى بەدەست ھىنا، كارەكانى ھەمىنگواي لە دىارترىن كارە ئەدەبىيەكانى ئەمىرىكايە لە سەدى بىست.

ھەمىنگواي بە شىواىكى ناوازەمە جىواىز بەرھەمەكانى نووسىو، نووسىنەكانى زۇر رۇونو سادەم ئەدەبىي بوون، دوور لە رازاندەمەمە نەخشانى، ھەرومەش جىرۇكەكانى بە شىوئەكى رۇمانەمەنووسىكى راستەخۇ نووسىو.

ھەمىنگواي لە ناوئىنى ئەزموونى بوو لە يەكەم رۇمانى بىلەندىرەمە، بەلام جەند سالىك زۇر بە وردى دىرشتىكى بەھىزەمە جىتە نىو جىھانى نووسىنەمە، نووسىنەكانى ھىزىكى ئوئ بە ئەدەبىي نووسراو گەپاند لە زمانى ئىنگلىزىدا.

شىوئە شىواى ھەمىنگواي ەفەمەى ئەبوو، بەلكو لە ئەنجامى پەمىرەمەكانى ماومەكى دوورو دىرژ، كارى رۇمانەمەوانى كىردو، بەشىوئەك فېر بوو جۇن لەسەر رۇوداوە تازەكان بىنووسىت، پاشان زانىارى گەللىكى زۇرى لە زىھندا كۆبۇومەمە، لە ئەنجامى خۇيەندەنمەمەكى زۇر لە پەرتوكەكانى ئەدىبو نووسەرانو لىكۆلىنەمە لە شىواى نووسىنە، پاشان پلانى بۇ داناو دەستى بە نووسىن كىردو جەندىن چار ھەولى دا تا گەمىشتوومە ئەمەى نووسىنەكى ناوازە بىنووسىت.

ئەمەى ئىمە دەتوانىن سوود لە ھەمىنگواي بىيىن، ئەمەى كە بىرۇكەى شىوئە شىواى پىشكەوتووى نووسىنەكانىيەتى ھەرومەكە لە يەككىك لە وتارمەكاندا ھاتووە كە لە يەككىك لە گۇفارى ئەمىرىكىيەكاندا بىلەكرامەمە..

ھەمىنگواي دەللىت، زۇرتىن كارەكانم لە زىھندا نامادە كىردو، ھەمگىز دەستم بە نووسىن ئەمەمەمە پىش ئەمەى بىرۇكەكانم رېك بەمە، زۇر چار بابەتمەكانم خۇيەندۇتەمە بە شىوئە سەرمەتەى نووسىن خۇيەندۇتەمە؛ چۈنكە مەن پىروام بەمەى كە گۆپكانم زۇر چاكتەرە چاودىرو دادومە، ھىچ رەستەمەكم نەخسۇتە سەر پەراو، تا بە تەماوى بە جىوانترىن شىوئە دەرەم نەپىرايە بە شىوئەك مانادارو رۇونو ئاشكرا بە شىوئەك كە ھەموو كەس لىتى تە بگات.

بەكورتى ئەمە شىوئە نووسىنى ھەمىنگواي بوو، ئەمە شىوئە شىواى تايبەتى ھەمىنگواي بوو كە لە ئەنجامى ئەزموونو شارمەزى بوارى رۇمانەمەوانى پەيدى كىردو، كە رۇلى گەورەى ھەبوو، لە ئەدەبىي جىرۇكى ئەمىرىكى بەناوبانگىترىن شۇرتى جىھانى سىنوورى كىشومەكانى جىھانى بىرەم.

لە گرنگىترىن كارەكانى:

- خۇرىش ھەلدىتەو ۱۹۲۶

- مالاوا لە جەك ۱۹۲۹

- ئەوانەى ھەپانەمە ئەوانەى نىيانە ۱۹۲۷

- زەنگەكان بۇ كى ئى دەرئىن؟ ۱۹۴۰

- لە لىوارى جەم، لەپال دەرەختەكاندا ۱۹۵۰

- پىرەمىردو دەريا ۱۹۵۰

ھەلۋىزاردنى ھەندەرانو كارىگەرى لەسەر ھەلۋەشاندەنەۋەي خىزان

ئەۋەدى كە مىندالى ئەۋ نەبىن، ئەۋ لە بارىكى ناھەمواردا بەجىي
ھىشتىن، ئەۋ كاتەي كە رۇيشت كورمەكەم تەمەنى تەنھا چەند
مانگىك بوو، سەرەراي ئەۋەش خۇشەم دوۋگيان بووم، ئەۋ كات كە
رۇيشت كرىجى بوۋىن چىتر نەمتوانى كرىي خانوۋەكە بىگرمە
ئەستۇ، ناچار گەرەمەۋە مالى باۋەك، ئىستاش ۋا چەند سالە
لەۋى ژيان دەگوزمىنەم، سەرەمەت كە رۇيشت بە نىيازى گەرەنەۋە
رۇيشت بۇ ماۋەيەكى كەم، بەلام دۋاي چەند سالىك كە لەۋى
بوو، بۇمان دەركەۋەت كە لەۋى ژنى ھىناۋە، ھەر لەۋ كاتەي كە
ژنى ھىناۋە لەۋى، ئىمەي تەۋاۋ پىشتىگۈي خىستوۋە، ئەۋە چەندىن
سالە بە بىبۋونى ئەۋ، لىرە ژيانىكى سەخت بەرئ دەكەين،
سەرەراي ئەۋەدى ئىستاش مىندالەكانەم گەرە كرەۋە، بەلام ئەۋ ھىچ
پىزانىنىكى نەبوۋە، ئىستاش مىندالەكانەم پاش ژانىنى راستىيەكان،
پەيان لىي دەپتەۋەدو ھەز ناكەن بەگەرەتەۋە، ھەر بۇيە منىش
لە دادگا سكالام لەسەر تۆمار كەرد بۇ جىابوۋنەۋەمان؛ چۈنكە
چىدى مىن نامەۋىت لەگەل كەستىكا بۇرەم كە دوور لە مىن،
لەۋەپەرى خۇشەدا بۇرەم ئىدى نامەۋىت جاۋەروانى گەرەنەۋەدى
بەكەم، لە كاتىكە كە ئەۋ ھىچ ۋەفاۋ خۇشەۋىستىيەكى نەۋە
بۇمىن مىندالەكانەم، ھەر جارەۋ بەۋتەيەكى شىرىن فرىوم بەداتو
ژيانى بە درۇ بەرئ بەكات.

ۋا ھەست ناكەم بە جىابوۋنەۋەم لىي، تۈۋشى نارەجەتى
بىم؛ چۈنكە ۋا سالىكە دوورە لىمە لە دوورى ئەۋ راھاتوۋم،
ساتە سەختەكانى ژيانەم، بەمى بۋونى ئەۋ بەرئ كەرد، ئىستاش
دەمەۋىت ژيانى داھاتوۋم لەگەل مىندالەكانەم بە ئاسوۋەدىي
بەختەۋەرى بۇرەم.

لىرەۋە بۇمان دەردەكەۋىت كاتىك ناكۇكى لىكتىنەگەپىشتىن
نازاۋەيەك دەكەۋىتە نىۋان ھاۋسەرەنەۋە، لە پاش پەناپەردنە
بەر چەندىن رىگا بۇ جارەسەرگەردى كىشەكە، بىناكام بۋونى
رېگە چارەكان راستەۋخۇ پەنا دەبەنە بەر جىابوۋنەۋە لە رېگە
داداگانەۋە، ئەمەش نەك بە چارە كىشەكان دانائىرەت، بەلكو
ئالۋىزى دەكات.

بىگومان لە كۆمەلگەي مەۋەفەيەتەدا، كاتىك ناۋى خىزان
دەھىنەت؛ ئەۋا مەبەست لىي خىزانىكى تەندروۋستو
بەختەۋەردە كە بىنچىنەيەكى گرىگە بۇ دروۋستىۋونى كۆمەلگەيەكى
سەھامگىرو خۇشەخت.

كەۋاتە؛ لىرەدا بەۋ چەند دېرە كورەي كە لە سەرەۋە باسما
كەرد، زانىمان خىزان چەند كۆلەكەيەكى گرىگە بۇ دروۋستىۋونى
كۆمەلگەيەكى پىشكەۋتوۋ، ۋا كى سەرگەۋتوۋ، ھۆكارگەلەكى زۇر ھەن
كە دەبىن بەۋى ھەلۋەشاندەنەۋەي خىزانەكان، لىرەدا دەمانەۋىت پەكىك
لەۋ ھاكتەرەنە بەخەينە بەر باسو ناماۋە بە كارىگەرىيە نەرىنىيەكانى
بەكەين، كە ئەۋىش ھەلۋىزاردى رېگە ھەندەرانو كۆچكەندە بۇ
دەردەۋى ۋلات، لە راستىدا كۆچكەندە دىپاردەيەكى گەلەك كۆنەۋە لە
مىژە بۋونى ھەيە، لەگەل بۋونى باشى ھەلۋىزاردى ئەم رېگەيە،
ھاۋكات لايەنى خراپىشى ھەيە، كە بە پەلەي يەكەم ئەم لايەنە خراپە
رەنگەندەۋەدى دەپتە لەسەر خىزانو زۇرجار دەپتە بە ھۆي لىكتىزانى
خىزانى، كە رەنگە كارەساتى دلتەزىن جەرگەپىشى لى بەكەۋىتەۋە،
كە لە كۆتايىدا يەكەك لە ئەندامانى ئەۋ خىزانە؛ چ ژن، ياخود پىۋا،
دەپتە بە ھۆربانى. جا ئەگەر مىندالەش بۋونى ھەيەت؛ ئەۋا زۇر جار
كۆتايەكەي لەۋە خراپەتر دەپتە، كە بىرى لى دەكەينەۋە.

بەھەرچال، لىرەدا دەمانەۋىت پەكىك لەۋ خىزانەي كە
بۋەتە ھۆربانى ئەم ھەلۋىزاردە، ۋەك نەۋەنەيەك باس بەكەين؛
پاش دۋاندىنى ئەم خىزانە، بەم شىۋەيە خوارەۋە باسى
ژيانى خۇي بۇ كەردىن؛

مىن ناۋم (ع. م. ۵)، دانىشتوۋى يەكەك لە شارەكانى كوردستانەۋ
(۱۲) سالە ھاۋسەرەكەم بە جىي ھىشتوۋم، لەۋ ماۋەيەدا (۲)
جار گەرەۋەتەۋە كوردستان، بەلام ۋەك مىۋان مانگىك دوۋ مانگ
لىرە دەپتە دۋاتر دەگەرەتەۋە ھەندەران، ئەۋ درۇۋ فەلەمان لى
دەكات، مىن خاۋەنى (۲) مىندالە، ھىچ كامىيان نازى باۋەكان نەدەۋە
ۋەك ھەتتەۋىك دوور لە ئامىزى باۋەكان گەرەمىۋون، تەننەت
ھىچ كام لە مىندالەكانەم، ھىچ ھەستو سۆزىكان بۇ باۋەكان نىيە،
نەك ھەر مىندالەكان، بەلكو باۋەكشىيان گرىگىيان پى نادەت، ۋەك

كۆچ وشەيەكە كە ھەرچەند سال جاريك لەگەل ناوی (كورد)
يەك دىگرنو ناويتەي يەككى دەبن، دياردمەكە ھەرچەند سال
جاريك بە ھۆكارو ھەلومەرجى تايبەت، دەبیتە ميوانى مالى كوردى،
نەمسالىش ديسان جاريكى ديكە، ناوی كۆچ ھاتەو بەرگوپمان،
بەلام كۆچى ولاتى ئىمە، نە لە شارىكەو بە شارىكى ترە، نە لە
پىناو بىروياومەر، بەلكو كۆچى نەم جارە، ھەلەتەنە لە ھەزارىو
بىكارىو شەرو كوشارو خوینپىزى، لە نارەحتىو تەنگىزگانو
گەران بە شوین داھاتووداو بەدەستەينانى ئايندمەكى گەش!
نەمە وتەي ھەرىكەكە لەوانەي ولاتەكەي بەجى دەھىلتىو
رېگای ھەندەران دىگرتەبەر، جاريكى تر گەنجانى نىشتەمان
ھەلەينو دەرۆن، بېباكن لەودى گەرچى رېگای پۇشتەيان ھەر
چەند سەخت بېت، ئەوان ئاور نادەنەو لەودى كۆچى جى
دەھىلن..

ئەوان لە خەيالىندا بەھەشتىكيان بونىاد ناو، دەرۆن تا
بە چاوەكانى خۇيان بېيىن، ولاتى خۇيان لەبەرچاو بووتە
دۆزەخو ھەموو ھاوارو ھەولتيكيان؛ بۆنەمەيە كە لەم نىشتەمانە
دەرېچىو خۇيان رزگار بکەن لى، تا جىدى بلىسەي نەم ناگرە
جەستەمان نەكاتە خۆلەمىش، ئەوان لايان گرنگ نىيە بۆ كۆي
بېرۆن، چۆن بېرۆن، بە جى بېرۆن، جىيان بەسەر دېت؟! تەنھا
رزگاربوونيان بەسە..

كەواتە: با بېرسىن ئايا نەم خەيالاتو سىنارىيۆيە راستە؟
ئايا جېھېشتى خاكو دووركەتەنەو لە نىشتەمان پەوايە؟ جا خۆ
نەگەر بارودوخ پەو شىو بەيتو ھەروا درېژە بکيشيت، جىگەي
سەرسورمان نابېت، نەگەر پاش چەند سالىكى ديكە، نەم ولاتە
بى گەنجو لاو بېنيتەو!

بەلام ئەي كوا خۆشەويستى نىشتەمان، ئەي وفاقو دلسۆزيمان
بۆ خاكو ئاومان جى بەسەرھات؟

نىشتەمانپەرورمان، وەرەن با ناكۆكىو دووبەرەكى كۆتايى بى
بەينىن، با چىتر نەپۆين بۆ ھەندەران، وەرەن با سەرمەپەكى نوئ
دەست بى بکەين، لاپەنە تاريكەكانى ژيان ھەرامۆش بکەين، با
لە ئىستادە، پەرەپەكى نوئ ھەل بەدەينەو، با ھەرگىز جاريكى
تر رېگە نەدەين تاريكى لە كىلگەي پووناكىماندا چەكەرە بکات،
ئىووش مەرۆن، تا ھەموومان دەست لەناودەست ھەيرانەكان

تېپەرېنن، دايكو باوكو خوشكو براو ئازىزانتان بە تەنيا
جى مەھىلن، واز لە بەرژەومندىيەكانى خۇتان بەين، ھەستى
خۆشەويستى لە خۇتان وەدەرنىن، چىتر با (من) لە رستەكانمان
لاپەرن، با لە جىياتى (ئىمە) بىخەينە گوشتارو كىدارەكانەو، بۆ
خۇتان مەژىن بۆ ئىمە بژىن، ئاخىر پۇشتىن و دووركەوتەنەو،
كەي رېگەچارە بوو؟ كوا پەيامى ئىمە، رېگەي داو وولاتى
خۇمان چۆل بکەين و ھانا بۆ ولاتانى بىگەنە بەرن، نەمە لە
پىناو جى؟ بۆ بەدەستەينانى زانستو زانىارى؟ يان بۆ بانگەشەي
بىروياومەر بلاوكرەنەو بەنەماكانى پەيامى بەرزى مەرفايەتى؟
بىگومان نەخىر تەنھا لە پىناو ھەلبىزاردنى ژيانىكى باشترو لە
پىناو ئاسوودەيى خۇتانە، بىرتان لەو نەكرەوتەو داھاتووى
نەوكانتەن بەردو كۆ دەجىت، باشە ژيانى سەرىمەرزى لە خاكى
خۇتاندا، باشتىر نىيە لەودى لە كۆشكى بىگەنەدا خەزمەتكار بن،
گەر لىرە لە برسان بەرن، باشتىر نىيە، لە سەردى رازاوى
بىگەنە، ئايا شەرو ناكۆكى لىرە بەكسان نىيە بە بېرېزىو ژيانى
پەر نەھامەتى ئەوان. ئىووش مەرۆن ولاتىك كە لەسەر پۇخى
تياجوونو نەمانە دەستى لى بەرمەدەن، لىي مەگەرېن لەو
زىاتىر وىران بېيت، چىتر رېگەي ھەندەران مەگرنەبەر، دلتايان
كىشەكان بە ھەلەتەن لىيان چارە نابن، ھەر لىرە بن لەناو
لانەكەي خۇتاندا، بەردەوامى بە ژيان بەدەن نەوئەك پەرورەدە
بکەن كە نىشتەمانيان خۆش بويت، فەريان بکەن كە يارى بە
خاكيان نەكەن، وا پەرورەدەيان بکەن، كە چاومەرى دەستى
نىشتەمانيان نەبن، بىيەرەمبەر خۇشيان بويتو خەزمەتى بکەن
نەك خەزمەتيان بکات، ئىوە مەھىلن كۆچ چارەنوسى ئەوانىش
بېت، ژيان لە شوپىنكى تر بەدەر لە ولاتى خۇيان، لە مېشكىياندا
تۆمار مەكەن. بىرتان نەجىت ئىوە لىرە خاومەن مالن، بۆجى
دەبەنە ميوانىكى ناخەز؟ تووپىي، يان بىزارىتان لەم ولاتە وای
لى كىردوون پىتان باشتىر بېت، جەستەتان لە ناوى ولاتىكى
بىگەنەدا، بېيتە خۇراكى ماسىيەكان، نەك لە پىناو بەرگى
لە كوردستان، تەرمەكانتەن مەكەن بە ديارى ولاتان و ناگرى
تووپىيتان بە ناوى ھەندەران مەكوژىنەو، ئەو بزانن نە
تاراوگەو دوورە ولات، بەھەشتەكەي خەيالاتانە، نە ئىرەش ئەو
دۆزەخەيە كە لە خەيالاتاندا سىنارىيۆتان بۆ كىردووە.

كۆچ و دووركەوتنەو لە نىشتەمان

شەھىن حسین

* تاوانىك ھەيە، گەورمترە لە تاوانى سوتاندنى كۆتىي.
 ئەويش تاوانى نە خوڭىندىنەومەيتى. (راس بالى بۆل).
 * بۆنەمەى شارسىتانيەتلىك تىك بىدىمىتو وئىرانى بىكىمىت،
 بىلويست ناكات، كۆتەمگانى بىسويىتىت، بەلگە ھەناەت بە
 خەلگەكە بېيەنە، چىدى كۆتە نە خوڭىندىنەومە. (راى براد بورى).
 * ئەمە كۆتە، جىھانى شارسىتانيەت دىمات بەرپۆتە. (دەلەر)
 * كۆمەلگا كاتىك پېش دىمەوئەت، كە خوڭىندىنەومە بىيەت بە
 كارى رۆزانەى ئەمە كۆمەلگەيە. (سوفرات)
 * كۆتە، باخو بىستانى زاناکانە. (ئىمامى على)
 * سىكالا لە نەبوونى كۆتە بىش نىيە، بەلگە لە خوڭىندىنەومە
 كۆتە بىشە. (مەحمود عمقاد).
 * ئىمە دىموانىن بەيى ھىكۆمەت بىيىن، بەلام ھەركىز
 ناتوانىن بە بى كۆتە بىيىن. (ئابراھام لىكۆلن)
 * خوڭىندىنەومە بىيى بىرگىزىنەومە وىكۆ ئەمە خوڭىندىنەومە كە
 قوتى بىدىمىت، بەيى ھەرس نەبىت. (ئىرمۇند بىرك)
 * گەر وىستىت مېزوى نەمەمىكە بىزانىت، تەماشاي
 مۆزەخانەى بىكە، بەلام ئەمە وىستىت مېزوى بىزانىت سەيىرى
 كۆتەخانەكەى بىكە.
 * ئەمە لە رىگەى كۆتە خوڭىندىنەومە گەورە بىيەت، ھەركىز
 بىچووك نابىتەومە.
 * ئەوانەى سەريان شۆرگىزىتەومە بۆسەر كۆتە بۆ
 خوڭىندىنەومە كۆتە سەريان بەرزدەمەنەومە لە كاتى بىرياران.
 * لە كۆتەفرۆشكىيان پىرسى، بازارپ چۆنە؟ وتى، خراپە!
 چۆنكە ئەمەى كۆتە بىخوڭىتەومە، پارەى بىيى، ئەمەى پارەى
 بىيە كۆتە ناخوڭىتەومە.
 * لە گەورمى كۆتە ئەمە، كە خوداي گەورمى كۆتە
 ھەمە ئەمە پىخەمبەرانەى خاومەن كۆتە، شىكۆدارتەن لەوانەى
 كۆتەبىيان بۆ دانەبەزىومە.

- بەرى درەختى خوڭىندىنەومە

* پتەوگىزى بىرو باومى، ناسوودمىوونى بىروھۆش
 لە پىرشو بۆلويوون ھەسەنەمەى دىل و كۆنترۆلگىزى
 كات.
 * ھاكتەرىكە بۆ خۆ تىگەياندىن بىگەياندىن لە گىشت بوارەكانى
 زياندا.
 * كارىكە بۆ زىادگىزى مەرىفەمە بەرھەمى جىا جىا
 دىرمانىكە بۆ تىمارگىزى بىرەنەكان.
 * پىرىكە بۆ پىكەمە گىزىدىن دۆنىو ئەورۆو سەيى.
 * دانەبىران لە زانىستو زانىيارىيە نوپكان، ھەمىشە كراسىكى
 نوئى دىمكەتە بەر بالاي ھىزى مەوۇ.
 * مەوۇ لە چەقەستوى ھىزى زانىستى دۆر دەخاتەومە.
 * ناوئەمەكە بۆ زانىنى كىماسىو ەمەبىو ەارەكان.
 * ھۆكارىكە بۆ زالىوون بەسەر قەيرانو نارايىشەكان.
 * دىرگاپەكە بۆ ناسىنى كەلتوورو شارسىتانيە ھەمەنەكەكان.
 * رىگەى ھەلگىشان بەرەمە لوتكەمە نەيىيەكان بە روى
 خوڭىندىنەومە دىمكەتەومە.
 * دۆلىو پاراي دىرەختىو بىزىر ناھىلىت.
 * ھىزىوونى ھونەرى قەسەگىزىنەومە گىتوگىزى بەمە پىرى زمان
 پاراوى رەوانىيەزى.
 * گىشاوترو بەھىزىزو زاناترو جىوانترو بەرەزىرت دىمكەت،
 مەمانەت بىيى دىمەخىت.
 * بەھەمەندىوون لە ئەزمونى خەلگانو دانايان زانايان.
 * گەشاو دانى زىرو زاخاو دانى بىرو ھىزو مەشتومەلگىزى
 ھەستەنەست.
 * ھەلقولاي زانىيارى ھەمەوونى بىر بىرى ھۆشدارىو
 رۆچون لە كۆكى وشەكانو دىرەختىن بىيەت رەستەو كاراشنايى
 لە زىرى دانايى.

گولزارى كۆتە دۆستان

ئا: ئازاد مەھمەد بەرگىزى

سەرنجراڭىش بە!

۱. لە فارسييەو: زريان مەحمود

گەورەترىن نووسەرى دۇنيا.
جەنەدىن سالى دواتر، كاتىك ئەو بە سەرۆكى شارەوانى شارە
بجووگەكەمان ھەلبۇزىردا، رۆيشتەم بۇ سەردانىو بەبى سەرنجەدان
لە شىۋەى دەرەۋەى، ئىجساسەم كەرد كە بەتەۋاۋى عاشقى بووم...!
پىنج سالى لەمەو پىش كاتىك رۆيشتەم بۇ خوازىنى، ھۆكارى
عاشقوونەكەمەم گىراپەۋە بۇ دىلرەنىيە ئەفسوناۋىيەكەى، ئەۋىش
بەھەمان سادىيىو ۋىقارى ھەمىشەيەۋە ۋتى،
بۇ بىنىنى دىلرەنىيى شتىك، پىۋىستە پىش ئەۋە خۇت
دىلرەنىيەت!
لە ئىستادا مەن كىچىكى سىن سالىم لەو ھەيە. كچەكەم زۇر
جوانەو ھەمەۋان لە جوانى رۇخسارى سەريان سۇرماۋە. رۇزىك
دايەم لە ھاۋسەرەكەمى پەرسى كە نەينى جوانىي كچەكەمان لە
چىداپە؟
ھاۋسەرەكەشم ۋەلامى داپەۋە: مەن بۇ جوانى رۇخسارى
كچەكەم سۇپاسگوزارو قەرزارى خودام. ئەو جوانىيەش لە
خانەۋادەى ھاۋسەرەكەمەۋە بۇى بەجىماۋە...!
رۇزى دواتر، دايەم نىۋەى دارايى مىراتى خانەۋادەكەمى
بەخشى بەنىمە...
ھەمىشە گەشپىن بەو سەربارى ھەموو كىشەۋە ناتەۋاۋىيەكانىش،
پىشت بە خودا بېستەۋ باۋمەت بە خۇت ھەبىستە بۇ دۇنيا
پىكەنە، بە دىنبايەۋە خوداش پىشتىۋانت دەبىت بۇ گەپىشتەن بە
لوتەكى سەركەۋتەن دۇنياش بۇت پىدەكەنەت...
لەم دۇنيامدا زۇر ئەو كە سانەى كە ناتەۋاۋىيە كەموگۇرۇ
كىشەكانىيان ئەك ھەر نەبوۋنەتە بەرپەستە رىگەر لەبەردەم
ھەنگامەكانى سەركەۋتەنپاندا، بەلكو ئەو ناتەۋاۋىيە دىكەنە
پەردىك ھەتا بېرەنەۋە بۇ سەركەۋتەن گەپىشتەن بە ھەموو ئاۋاتو
خۇستەۋ خۇزگەكانىيان...

كچە خۇتەندىكارىكى زانكۇ، رۇخسارىكى زۇر ناشىرىنى ھەبوو.
ددانى ناپىك رۇخسارىكى زۇر ئەسەمەر. رۇزى بەكەم كە ھات
بۇ قۇتابخانەكەمان، ھىچ كچىك ئامادە نەبوو لەلايدا دانىشتەت.
لە بەرامبەرى ئەۋەدا، كچە دەۋلەمەندىكى قەشەنگ دانىشتەبوو،
كە چاۋى ھەموو كۇرپانى لەسەر بوو... لە رۇزى بەكەمى ھاتنى
كچە ناشىرىنەكەدا، رۇيشتە بەردەمىو پىلى گوت: دىزانىت
ناشىرىنەتەن كچى بۇلى!!
ھەموو قۇتابىيەكان داپانە ھاۋاى پىكەنەن...
«بۇ بىنىنى دىلرەنىيى شتىك، پىۋىستە پىش ئەۋە خۇت
دىلرەنىيەت!»
ھەندىك زىاتەر داپانە ھاۋاى پىكەنەن. بەلام كچى تازە بە
رۇخسارىكى سەرىپىز لە عىشقو مىھرىبانى رستەيەكى ۋت كە
بوو بەھۋى ئەۋەى ھەر لەو بەكەم رۇزەۋە رىزىكى تاپەتلى لەناو
ھەموو قۇتابىيەكانو خودى منىشدا پەيدا بىكات. بەردەۋام بوو لە
ۋەلامدەنەۋەى كچى جوانو دەۋلەمەند،
بەلام غەزىزەم، بە پىچەۋانەى مەنەۋە، تۇ زۇر جوانو
دىلرەنىيەت...
ئەو ھەر بەو دۋو رستەيە نىشانى دا، كە جىگەى باۋمەرو
قەبىلى رىزى ھەمەۋانە دىتۋانرەت پىشتى پى بېستەرت. كار
گەپىشتە رادىيەك كە بۇ تىستى پراكتىكى كۇتايى ھەقتە، ھەمەۋان
دەيانۋىست لە گروۋپەكەى ئەۋەدا بىن.
ئەو بۇ ھەركەسەك نازناۋىكى گونجەۋى ھەلبۇزاردىبوو.
بە پەكەك لە خۇتەندىكارەكانى دەۋت چاۋ ھەنگۈپنى، بە
پەكەكى دىكە نازناۋى رەۋىشتەۋانترىن مامۇستەى دۇنيەى دابوو.
بە كارگوزارەكەشى دەۋت، خۇشەۋىستەرتەن ھاۋپى خۇتەندىكارەكان.
تاپەتەندى بەرجەستەى ئەو كچە ستايشو پىياھەلدانى
دەۋرۋەرى بوو، كە بەرپاستى باۋمەرى بە قەسەكانى ھەبوو بە
تەۋاۋى نامازى بە لاپەنە پۇزەتەفەكان دىكەرد. بە منىش دەۋت،

هەلەباوەکانی تازەهاوسەران

لە فارسییەوه: حەمزە مەحمەد کەریم

فەرەبووی ئەو شکستو هەلەبەدەکانەوه....

پێگەی درووست: پارێزگاری لە گەسیتی هاوسەرتان بکەن؛ کاتێک ژن، یان میژد هەلەبەدەکانی بچووک دەکات، لەجێی سەرکۆنەکردن بەرگری لێ بکات، ئەوێش هەست بەوه دەکات هاوسەرەکە خۆشی دەوێت، کاتێک پەکیک لە هاوسەرەکان بەرگری لەوی تریان دەکات بەو مانایە نایەت، کە چاپۆشی لە هەلەبەدەکانی بکات، بەلکو بەو مانایە دێت کە بەرگری لە کەسایەتی بەرامبەری دەکات، ئەم کارەش دەبێتە هۆی ئەوهی هەلەبەدەکانی دووبارە نەکاتەوه....

هەلەبەدەکانی سێیم: ومبیرەتێنەوهی هەلەبەدەکانی رابردوو؛

هەندێ لە هاوسەران هەمیشە سکال لە ژانی خۆیان دەکەن، لە هەموو شوێنێک وای هەموو کەس، کاتێک کەسێک بەردەوام خەریکی سکالکردنە بەشیۆمەکی ناڤاڤانە ژانی خۆی وێران دەکات، کاتێک هەلەبەدەکانی رابردوو ومبیری هاوسەرتان دەهێنەوه، بەدەر لەمەش هەستە نەڕێنییەکانی خۆتان دەرگوازانەوه بۆ بەرامبەر، دواي مامەیک خۆتان ماندوو دەکەن و هاوسەرتان درک بەمە ناگات..

پێگەی درووست: هاوسەران باشتەر وایە لەجێی سکالکردن هانی پەکتی بدن، بۆ هاندانیان پێویستە کارمەشەکانیان ومبیر بەهێنەوه، لەجێی کاردانەوهی خراپ، یان قەسە توند، رێزی تەواوی بەرامبەر بگرن و ئەوێش بزانن کە هیچ شتێک هێندە پێزگرتن هەستی گەورەیی و پێزانین بە بەرامبەرەکی نایەخشیت، کاتێک کە هاوسەرتان هەلەبەدەکانی دەکات، لەوکاتەدا چاپۆشیان لێ بکەن، ئەم چاپۆشیکردنە دەبێتە هۆی ژانێکی ئاسوودە، بۆ پارێزگاریکردن لەو ئاسوودەییەش، گۆرانکاری لە رەفتارە هەلەبەدەکانی دەکات.

هەلەبەدەکانی جوارەم: بەشیۆمەکی بازاری هەلەبەدەکان مەکەن؛ هەندێک لەژان ژانیان بە بازار دەرمان، مامەلە تێدا دەکەن، (ژێک بە میژدەکی دەلێت؛ ئەگەر فلاڤ پۆشاکم بۆ بکڕیت، نانی ئێوارەت بۆ درووست دەکەم)، دەرپێنی جۆرەها قەسە لەم بابەتە کە تەنها لە بازار دەبیستێن، بۆ مانەوهی ژانێکی هاوبەش دەبێتە ژەهرێکی کوشندە....

پێگەی درووست: گفتوگۆی هاودانە هەبێت.. لەجێی بەرتیل و مرگرتن لە هاوسەرتان گفتوگۆیان لەگەڵ بکەن، گفتوگۆی بەردەوام لەسەر خالە ناگۆتەکان ئەگەر بە پەپوێندەبەکی هاودانە گونجاو بێت، ئەمە کاریگەری ئێجگار زۆری دەبێت لە زیادکردنی خۆشەویستی نێوانیان، باشتەر وایە هاوسەران لەبارە سەرچەم خواستەکانیان پێکەوه قەسە بکەن؛ بۆئەوهی باشتەرین بپاریبدن لە بەرەوپێشچونی ژانیان....

سەرچاوه: گۆفاری (پيام سلامتی: ژمارە ٦٦)

بەگشتی هاوسەران لەنێوان خۆیاندا، لەسەر هەرکاریکی سادە، دەمەقەلە ساز دەکەن، هەلەبەدە هەردوو لادە روو دەکات، هەتا دەبێت بەهۆی ناگۆکی، کاتێک کە لە ناوڕۆکی قەسە پەکیک تێناگەن، هەندێ کات دەکات بە سنووری گۆتایی و لەپەکتەر جیا دەبنەوه. نێستا وادابێت کە لە ژورێکدا دانیشتون بێجگە لە تەنها نیومەتر، هەموو پانتایی ژوورەکە پێس بووبێت، هەر مرۆفێکی ژەر بەمەبەستی پاککردنەوهی سەرەتا لە نیومەترە پاکەمەوه دەست پێدەکات دواتر پاشماوهی ژوورەکە پاک دەکاتەوه، چەند جوانە کاتێک هەریەک لە ژن و میژد هەلەبەدەکان بکەن، سەرەتا کارە باش و سوودبەخشەکانی کە گرەویەتی بەرامبەری بەهێنەوه بەرچاوی دواتر کارە نەشیاوەکان باس بکات، سەرئەنجام دەبێت رازی بێن بەوهی کە هەموومان مرۆفین و شایستە هەلەبەدە...

بەلام لەنێوان تازەهاوسەراندا جوار دانە خونەریتی هەلەبەدەکان، کە بوونەتە رەگورێشی ناگۆکییەکانی نێوانیان ئەوانیش: **هەلەبەدەکانی پەکەم:** هەمیشە چاویان بە شوێن **کەمتەر خەمەکانەوه:** هەندێ لە هاوسەران هەمیشە چاویان لەسەر هەلەبەدەکانەوه رەخنە لەپەکتەر دەگرن، ژانی ئەم جۆرە هاوسەرە، بەگشتی ئەم جۆرە رێستانە بەکار دەهێنن (بۆچی کاریکت کرد، هەتا ئەمە روو بدات؟) هۆکاری ئەمەش ئەومەیه کە ئەم هاوسەرە تەنها بەشوێن لایەنی کەمتەر خەمەوه و ناتوانن بێر لە چارە کێشەکان بکەنەوه، لە کاتی رەخنەگرتن هاوسەرە، تەنها لایەنە خراپەکانی بەرامبەر دەبینن، ئەم جۆرە کەسانە، هەمیشە وا هەست دەکەن لایەنی بەرامبەرەیان هەلەبەدەکان، خۆیان هیچ هەلەبەدە نین، بەم کارەش کاریک دەکەن خۆیان بۆ هەلەبەدەکان بەرچاوی خەلک....

پێگەی درووست: تکاپە بەوردی گۆی بگرن؛ هاوسەران باشتەر وایە لەجیاتێ رەخنەگرتن، هەول بەدەن گۆی لە پەکتەر بگرن. هەندێ کات بەهۆکاری ئەوهی ژن، یان میژد بەجوانی گۆی لەقەسەکانی پەکتەر ناگرن، لەوانەیه مەبەستی هەریەکێکیان لە رەخنەکی خراپ نەبووبێت، بەلام لەبەر ئەوهی ئەوهی تریان بەدەل گۆی نەگرتوو، ئەنجامی خراپە هەبووبێت. باشتەرین حاڵەتی گۆیگرتن ئەومەیه زۆر بەلێزانانە، درک بە هەستی بەرامبەر بکەیت، تا زیاتر لە مەبەستەکی تێبگەیت....

هەلەبەدەکانی دووم: خۆدزێنەوه لە بەرپرسیاریتی؛ ئەو هاوسەرەکانی کە بەردەوام پەکتەر بە کەمتەر خەم دەزانن، سەرکۆنەیی بەرامبەر دەکەن، خونەریتی خراپە سەرکۆنەکردنی هاوسەران کاتێک روو دەکات، کە پەکیک لەوان بەرپرسیاریتی خۆی لە شتەکان فەرامۆش دەکات، بەلام کەسانێک کە گرنگی بە بەرپرسیاریتی دەدەن، بەرپرسیاریتی شکست، یان هەلەبەدەکان نەستۆ، دواتر

پېرەپياو سەرى ھەلپىرې گوتى: كاتىك كەسىك لە خۇت
گەورمتر دەدوئىت، فېرى پېزگرتن بېھ؛ چۈنكە تەمەنى من، ۲۵
سالى تېپەراندووه.

گەنجەكە تەرىق بووموو پىي گوت: داواى لىبورن دەكەم،
بەلام بۇجى بەم شېوازە، سەر دەلەقنىت؟

پېرەپياو زەردەخەنەيەكى كىردو گوتى: من گائەت پىي
ناكەم، بەلام رەفتارت، گەنجىتىي خۇم بىر دەخاتەو؛ چۈنكە
۲۰ سالى رەبەق لەمەوبەر، ھاتم بۇ ئەم چايخانە، كە ئەوسا
تەنھا چايخانەبوو لەم ناوودا، ھەمان قەسە تۆم دەكرد، بەردەوام
دەمگوتەو؛ من باشتىرىن شىاوترىن كەسم.. بازار گەورەو
بەرراوانتر بوو، مەنىش ھەر لە جىگەى خۇمدا بووم، باوېرم
بەو ھەبوو، كە من چاكتىرىن كەسمو خەلكى شاپستەى ھىج
شتىك نىيىن.

گەنجەكە گوتى: كەواتە، مەبەستت لەم سەرلەقاندەت جى
بوو؟

پېرەپياو گوتى: چىدى تواناى ئەودەم نەماو، بەمەردەوامى،
قەسە بگەم دەنگ ھەلپىرېم، بەلام سوپاس بۇ خودا، تۆ ھاتىت
بۇ ئىرەو ھەمان شت دەلئىتەو، كە ۲۰ سال پېش ئىستە، من
دەمگوتەو.. ھەرلەبەر ئەوشە. سەرم بۇ قەسەكانت دەلەقنىم، تا
ئەو باوېرە لاى خۇم درووست بگەم، ئەو مەن ئەو قسانە دەكەم
ھىشتا خۇم، بە باشتىرىن كەس، دېتە پېش چا.

بەم قسانەى پېرەمىردەكە، يەك موچوركەى توند، سەرتاپاى
لەشى داگرتو ھاتەو سەر خۇى فېر بوو، كە ئىرمىو چاوجنۇكى،
خراپترىن سىفەتەو ھەرگىز خېر بۇ مەروۇف ناداتەو.. فېر بوو،
گەر بگەوتە ناو تەلەو داواى نەرىنىو ناچۆرىيەو؛ ئەوا وەك
ئەو پېرەپياو، ۲۰ سال، ئەم چايخانە جىگەى دەبىت، ھەمان
قەسەى ئەم پياو، دەبىت بە وېردى سەر زمانىو ھىچىش لە
گۆرئە ناگۆرئە!

گەنجىكى تەمەن ۲۶ سال، پاش ئەووى كارەكەى لە دەست
دا، لە چايخانەيەكى چەقى بازارى شارىكدا دانىشت، دەستى
بە تەماشاكردنى ئەو ئۆتۆمبىلانە كىرد، كە بە شەقامەكەى
بەردەم چايخانەكەدا، ھاتوچۇيان دەكرد، بە دەنگى بەرزىش
دەيگوت: ئااا، خۇزگە ئەو ئۆتۆمبىلە بۇ من بوايە، ئەك بۇ
خاوەنەكەى؛ چۈنكە من زېرەكو بلىمەتو تىگەيشتووم، بەلام
خاوەنەكەى نەزانەو شىاوى ئەو ئامىرە باشە نىيە!

رۆزى يەكەم تېپەرى.. رۆزى دوودەم سىتەمەيش.. گەنجەكە
ھەر لەو جىگەيەدا دادەنىشتو ھەمان قەسەكانى پېشوى دووبارە
دەكردەو.. ھەر كارمەندىك رەت بوايە، دەيگوت، دەبوو من لەجىتى
ئەو بوومايە. ھەر ئۆتۆمبىلنىك تېپەرى يا، دەيگوت، دەبوايە ھى
من بىت. ھەر كەسىكى بە پۇشاكى جوانەو، بىدىبا، دەيگوت، ئەو
پۇشاكە جوانە، بەس من پۇشپام، جوانترىبوو.

كات تېپەرى.. ھەفتەيەك، دوانو سىان.. ئەو گەنجە، سۇراغى
كارىكى نەكرد، بەلكو ھەر رازى بوو بەووى لەو چايخانەدا،
ئىرمىى بە خەلكى بباتو چاوى بە خۇشپىان ھەلئەمەت.. ھەر
لەو چايخانەشدا، پېرەمىردىكى لى بوو، لە جىگەيەكدا دانىشتبوو،
كە لە جىگەى ئەم گەنجەو، نىزىك بوو، ھەر جارنىك كە گەنجەكە
قەسە نەرىنىو ناچۆرەكانى دەكرد، پېرەمىردەكە، سەرى بۇ
رادەوشاندو بەم سەرپاوەشاندەى پەسەندىو پىشتىگرىي خۇى
بۇ قەسەكانى دەردەپرى. لە سەرمەتادا، گەنجە بەرچاوتەنگەكە،
ئاگای لەو نەبوو، كە ئەو پېرەپياو، لەگەل قەسەكانىدا
سەر رادەوشىنىت.. بەلام پاش چەند رۆزنىك پەى پى بردو
بەتوورمىيەو لى دەروانى؛ چۈنكە ھەستى كىرد، سەرپاوەشاندەى
پېرەپياو، بۇ گائەپىكرەنى ئەمە.

لە كۇتاپى ھەفتەى چوارەمدا، گەنجەكە بېرىارى دا، بزانىت
بۇجى ئەم پېرەپياو، ئەم كارە دەكات.. رۆيشتە تەنىشتىيەو
لى پىرسى، ئەمە چىيە... بۇجى بە سەرلەقاندەت، گائەم پى
دەكەپت؟!

ئاكامى چاوپىنۇكى!

ئەسكەندەر رەھىم

لەكەل باراند تۆش وەرە!

جی دمیوو ئەم جاره ژوانمان، ژێر پرووشە ی بارانو رێژنە ی
 بەلە ی پاییزدا بی!
 خۆ ئیدی درەختێک نەماوە، لە ژێریدا بوستین، خەزان پەرچی
 ھەموویانی بێ!
 دەزانی نازیزم خەشی سەر گەلازەردەگان لە جی دەجی!
 کتومت دەلیی دەنگی کسبە ی دلی منە!
 خۆزگە دەهاتی..

ئە ی حوققەبی شەھندو شەکەرەت ئابی جەیاتم
 مردن، بە بەدەن بێنەو بە ئابە، جەیاتم -مەب-
 ھەموو ھاتن..
 باران ھات، تەرە ھات، بەفر ھات....
 ھەورەکان، سینگێ خاکیان ماچ کرد!
 بەلام تۆ ھیشتا ھەر نەھاتوو! جی دمیوو تۆش، وەکو ھەزاران
 دلۆپەباران ھاتبای؟!

ئەم شەۋە درېژانەى پايز نابرىتەۋە!

ھىندە توولانين.. نە بە خەيالۇ ئەندىشە، نە بە گريان، نە بە چاۋەرۋانى، تەۋاۋ نابىن..

دوۋرى لەۋ كەسەى كە ھەر ئەۋ ھى تۆيە ۋ ھەر تۆ ھى ئەۋى، ئەستەمە زۇر!

شەۋانە دوۋرى، تەنبايى، باران، فرمىسك، بۇنى تۆ، ئەمانە ھەموۋ مىۋانى مەن، جگە لە تۆ، ئەى سىرپى ژيانو وجودم!

زامى دىل ۋىيران ۋ مالىئاۋا ئەبىت مالى ۋىرانم، كە مال ئاۋا ئەكا - مەخى -

ناترسى شەۋانە خەۋى ناخۇش بېينم؟! ناترسى شەۋانە سەرمەم بىۋ لە چاۋەرۋانى تۆدا، خەۋ نەچىتە چاۋانم؟!

ناترسى شەۋانە تا بەرەبەيان، بگرىم بۇ نىگايەكت، ئەى سولتانى دىلم؟!

ھەلبەت خەمى ئەۋەت نىيە برسېم بى!

چونكە تۆ دەزانى خواردنو خۇراكم تۆى!

ئىدى باكم بە خۇراك چىيە ئازىزم؟!

بە مەن بى ھەناسەيەك لىت دوۋرنەكەۋمەۋە!

بە مەن بى ھەمىشە لە ژوۋر سەرتېم، بەلاگەردانى بالات بىم!

دەستەم لەنىۋ دەستو باسكم لە گەردنت نەبىتەۋە ھەرگىز!

دەستى مەن تەۋىزە بۇ دەفعى بەلا

با ھەمەيلى بى لە مەلتا بىلەسا

گەر بزانى چەۋرى ھالى ئىحتىياج

دەستى روۋ نانىيتە بەر سىنەى گەدا - سالم -

ھەز دەكەم شەۋان خۇم بىمەۋ دەرگى پەنجەرەى ژوۋرەكت

بۇ كۆۋم بىدەم!

نەۋەك كزەى ساردى ئەم پايىزە، دزە بكا تە نىۋ ژوۋرەكتە!

نەۋەك خەزان دەستى بگاتە جوانىت!

نەۋەك خەم ئەدەرسى مەلەكەتان بىدۆزىتەۋە!

دەمەۋىت پاسەۋانى رۆژو ئىشكىرى شەۋت بىم!

چاۋەكەم زانىۋوتە بۇچى خەۋ لە چاۋم ناكەۋى

چونكە مەن پىشخزمەتم، پىشخزمەتان نانوۋ شەۋى - كوردى -

كە تۆ تەشرىقت دىنى، ئىدى دەرۋازەى فېردەۋس لى

دەكرىتەۋە، ئىدى تارىكى ھەلدۇ نوۋرى پوخسارت دىۋەخانى

دلىم دەكا بە چىراخان!

بۇيە دلىم ھىندە پەيۋەستى تۆيە؛ چونكە ھەرگىز ئەۋ دلىم

نەشكاندوۋە! دلىشام ھەرگىز نايىشكىنىت!

ھۇ، مانگى ئاسمانى مەن، كە تۆ ھاتى ئىدى مەن ئىشەم بە

مانگ چىيە؟!

كە خەندەى تۆم مىۋان بى، ئىدى چ كارم بە جىريۋەى

ئەستىرەكانە؟!

شەۋم ۋەك رۆزى روۋناكە لە شەۋەلى روۋمەتى ئالت

بەلئ يەكبارە با ۋن بى، لە ماھى ئاسمانم چى - تەھىر بەگى جاف -

لەگەل ھەموۋ بارانىكا، چاۋەرۋانم.....

ئەۋىن، واتە؛ چاۋەرۋانى...

دلىم، پەنجەرەى ژوۋرەكەم، دەسمالەكەى دەستەم، چۆرۋاگەى

بارانەكە، يەكە بە يەكەى ئەۋ پىشكۆيانەى لە چاۋەرۋانى تۆدا،

گىان دەسپىرن.. چاۋەرۋانتى!

بۇشاىى ژيانى عاشق، تەنھا بە مەشۋوق پى دەكرىتەۋەۋە بەس!

خودا بە مېھرى خۇى، دلىنەۋايى ئەۋىنداران بكا!

ئەۋانەى ناتۋان جگە لە ئەۋىندارى خۇيان، تەماشى كەسى

دى بىكەن!

ئەۋانەى ناتۋان بە خەيالىش، جگە لە ئەۋىندارى خۇيان،

بىر لە كەسى دى بىكەنەۋە!

ئەۋانەى ناتۋان لە خەۋنەكانىشياندا، مەحبوبىي خۇيان لە

ياد بىكەن!

ژيان لەسەر تەرىقەتى پەرۋانەۋ گريان لەسەر نەزمى بولبول

سوتان لە نىۋ ئاۋرى ئەۋىندا، زاخاۋى رۆخو دلىۋ عاشق ھەرگىز

دەستبەردارى ناپىت!

سەختە مىساقى ئەۋىن، ئەستەمە تەرىقەتى ئاشقان، بە

ئازارە چاۋەرۋانى!

چاۋەرۋانىي مەشۋوق، چاۋەرۋانىي دىدارى رۆخ، نوۋرى دلىۋ

ھەناسەى ژيانە!

بى مەشۋوق دىنيا لە كۈنى دەرۋى تەنگىرو نىۋمېرۇ لە

نىۋمەشەۋ تارىكتەر!

بى مەشۋوق سۇما لىلەۋ بەرەبەيان خەيالەۋ سەعادەت

سەراپە!

ۋەرەۋ چىدى با ئاسمانم بىمانگو شەۋم بىبەيان نەبىۋ

دىۋانى دلى لە تەنبايدا سىاپۇش نەبى!

ۋەرە لەگەل بارانەكەدا، گرى سىنەم خامۇش بىكە، خەرىكە

دەبمە قەقنەس!

كە شەۋ بەيەنى بەردا، گولۋ ۋەنەۋشە بارى

سەلەى بە عاشقاندا باغى گولۋ ھەنارى - ۋەھى -

كەرمىنى

نامە نوورسەكان

نامەى پل وحووت

كوا هەلگرانى چراى تەقواو شەيدايانى لىقاي ئىلاھى؟!
كوا ئەو گۇنا زەردانەى كە داستانى ئەوينىكيان تۆمار كەردوو،
كە تەنھا ﴿يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ المائدة: ۵۴ دەتوانى گوزارشى لىو بەكات!
نازىزم، كابرايەك چوو مالى ئەبوزەرى غىفارى، چاوى بەنىو
مالەكەيدا گىرا، چى وەهاى چاوى پى نەكەوت! پرسى: مالەكەت بۆ
وا جۆلە، كوا شتومەك كەرەسەى مال؟!
ئەبوزەرى لە وەلامدا گوتى: ئىرە، مالى ئىمە نىيە، خاوەنمال
ناپەلەت زۆر تىيدا نىشتەجى بىيىن، ئەگەر هەشتباى، پىرم دەكرد
لە شتومەك، هەر بۆيە، باشتىرەن كەرەسەمان بۆ مالىك دەنيرەن،

كوان ئەو چاوانەى شەوانە تا بەرمەيان، بەرۆكى بەندايەتى،
بە فرمىسكى گەرم تەپ دەكەن؟
كوان ئەو هەنسكانەى ناخ دەهەژىنەو سەداى سكالای رۆح
دەگەيەننە عەرشى ئىلاھى؟!
كوان ئەو لىوانەى لەگەل كزەى دەروونا هەلدەمقرچىنەو كوان
ئەو دلانەى لە ئەسحارا، وەكو مۆم دەتوینەو؟!
كوان ئەو هەناسانەى بە مىسكى تىلاوەى قورئانەو دروودو
سەلاوات، موعەتتەر بوونەو هەموو دەشتودەرى مەحەببەت، بە
گوللوى ئەوينى خودايى گوللەپرژىن دەكەن؟!

كە ھاكا بۆى چووين!

خۆزگە ئىمەش، مالى راستەقىنەى خۇمان دەزانى ئايەتى
(إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَّعَ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ) غەر: ۳۹ مان

دەكرە ملوانكەى ملمان!

ئەۋەى ئەم راستىيەى دركاند، مونمىنى ئالى فىرەئون بوو!
لەنىو نازونىعمەتو كۆشكو تەلارى فىرەئوندا دەژيا! ۋەلى،
ئاۋرى ئەدايەۋە بۇ دونيا، باقوبرىقى ھانىى دونيا فرىوى ئەدا،
دەيزانى ئىرە، مالى كاتىيە!

جىگاي ھەۋانەۋە پىشۋ نىيە، ھاكا كاروانچىي مەرگ، بانگى
كردى دەستت لە ھەموو خۇشى مەتاعى ئەم دنيايە ھەلگرت!!
ۋەلى ئەفسووس، ھەزار ئەفسووس، ئەمىرۇ ئىمە، ھىندە
مەفتوۋنى ئەم دونيا ھانىيە بووين، رۇحمان پىش لاشەمان
مردوۋە بۆتە ھىلانەى بايەقووش!!

خۇ ئىمە دەزانىن، خۇشىيەكانى دونيا ھانىن،
لەزەتەكانى كاتىن، ھەمىشە زەمى دونياۋ ئەھلى دونيا
دەكەين، ئەى بۇچى ئىمەش، لەۋان خراپتر، بە شۆنىدا
پادەكەين؟!

چەندجار چووينەتە خزمەتى ئايەتى (قُلْ مَتَّعَ الدُّنْيَا قَلِيلٌ
وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى) النساء: ۷۷

خوداۋەند بە پىغەمبەر دەفەرەمۆت: كە پىمان پابگەيەنى:
خۇشى لەزەتى ئەم دونيايە، زۆر كەموكورتە، خۇشى لەزەتى
دوايى، زۆر باشتەرە بۇ لە خوداتىران!!

ئەى ھاۋار ئازىزم، دلى ئىمە، چى بەسەر ھاتوۋە، پەيامى
خودايە، پەيامبەر مەمەدە، ھەۋالەكە يەقىنە! بەلام لەگەل
دلى مردوۋاندا، چى دەلئىت؟!

ھەر كاتىك خۇشەۋىستىيى دونيا، پەگى گلاۋى لە دىدا داکوتا،
ئىتر ئىمان، بەيداخى خۇى، لەنىو ئەۋ دىدا ھەلئاكات ئەۋىنى
خودايى، ئەۋ شۆنە جىدىللى!

ئىبنولجەۋزى دەلئىت: «دونيا مىرى ئەۋ كەسەيە داۋاي دەكات،
نۆكەرى ئەۋ كەسەيە، ھەرامۇشى دەكات! دونيا داۋاكارو داۋاكارو،
ئەۋەى داۋاي بىكات، پەفرى دەكات. ئەۋەشى پەفرى بىكات، داۋاي
دەكات! دونيا پەدىكە بۇ ئاخىرەت، بەسەرىدا گوزمى بىكەن، نەك
ئاۋەدانى بىكەنەۋە بۇ ھەتاهەتايى، ژىرى نىيە، دروستكردىنى
كۆشكو تەلار لەسەر پەردو پىگا»!

ئىمە دەزانىن، بۇ ئەۋە دروست نەبووين، كە ھەر لىرە بىن،
ھاكا بارگەۋ بىنەمان پىچايەۋەۋە كەشكۆلى سەفەرمان كەردەشان، بەلام
كوا ئالەى سەھەرى پىشەۋا ەلى «پەزاي خوداي لى بىت» كە
شەۋان دەيگوت: ئاى لە كەشكۆلى خالىۋ پىگاي دوۋرو تەنبايى پىگا!

ئەم دونيايە، ھەرچەندە خۇشى لەزەتى تىدا بىن، ھەموو
نازونىعمەتەكانى ناگاتە دەنكە زىخىكى كانىيەكى فىرەدەۋس!
ھەموو پەروپاتالى دونيا، ناگەنە داۋىك لە ئاۋرىشى
بەھەشت!

ھەموو خۋاردىن خۋاردنەۋەى دونيا، ناگەنە دىۋىك لە
گولاۋى سەرمۇرا!
ھەموو جوانانى دونيا، ناگەن بە نىگايەى خۇرىيەكى
بەلەكچاۋى جەننەت!!

لەگەل يەكەم تەكانى دەرچوۋنى رۇچىشدا، ھەموو خۇشى
لەزەتى دونيات لەبىر دەجى!
پاشاكان لە سەرمەرگا، بە ئاۋاتى ئەۋەبوۋن، جىشۇرى مالان
بوۋنايە!

ئەى ھاۋار جەندە زەھمەتە، بە دەستى بەتال پىۋىۋى
دنىايەك جى بىلى، كە لە پىناۋىدا، ھەرچى خودا پىى ناخۇش
بى، كەروۋتە!

ئاتوانىت لەگەل خۇتا، دەرەمىك بەرى! ئەۋ رۆۋە داماوترىن
كەس، ئەھلى پارەموۋىك دەسەلاتە؛ چۈنكە ئەۋانە، دەسكەلاى
دەستى دونيا بوۋن پاش يارى پىكردىكى زۆر، ئەۋرۇ دنيا،
داماۋو رەنجبەخەسارىان دەكات.

عەبدولمەلىكى كورى مەروان،

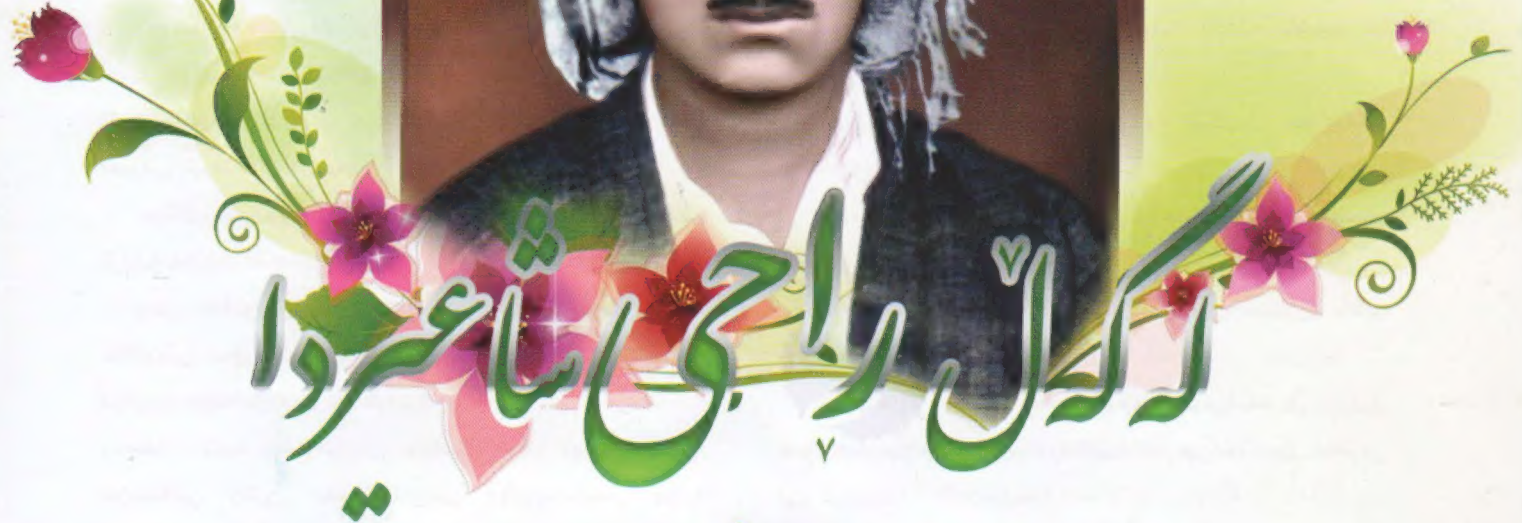
لە سەرمەرگا دەگىراۋ دەيگوت: خۆزگە جىشۇرى مالان بامو
بە رەنجى شانى خۇم، قوۋتى رۇۋانەم پەيدا دەكرەۋ كاروبارى
كەسەم لە ئەستۇ نەبا!

سەلەمەى كورى عەبدولرەھمانىش دەلى: سوپاس بۇ خودا،
ئەۋان لە كاتى مردنا، خۆزگە بە ژيانى ئىمە دەخۋازن، بەلام
ئىمە لەسەرمەرگا، خۆزگە بە ژيانى ئەۋان ناخۋازىن!

ھاروۋنە پىشىد دەگىراۋ دەيگوت: "يا من لا يَزُولُ مُلْكُكَ اِزْجَمَ
مَنْ رَأَى مُلْكُكَ" ئەى ئەۋ كەسەى ھەرگىز مولى ناۋەۋىتو ھەر
دەمىن، بەزەمىت بە كەسكىدا بىتەۋە، كە مولىك دەسەلاتى
فەۋتاۋ نەما!

نازانم دلىك بە خوداي گەۋرە ئاشنا بوۋىۋى بەتاسەى مەزىد
بى، ئىدى چى داۋە لە پارەۋ مولىكى دونيا!
كە سىك (عَنْ عَنِ النَّبِيِّ) ناسىبى، ئىدى چاۋەرى
دەستى كى دەكا؟!

ئازىزم، دىلەكەت پاك بىكەرمەۋە لە ژەنگى دونياۋىستى، تا
لەبرى زىلدانى دونيا، پەروانەى دورى ەمرشى كەركار بى!
تا ئەۋ كاتەى دەۋلەمەندەكان ئابروۋيان دەجىۋ پاشاۋ
سەرۋەكان رىسۋا دەبن، تۆ بە كەشكۆلى پىر لە كەردارى چاكەۋە،
بەرەۋ دىدارى پەروەردگار، رۇحە پاكەكەت بىدات لە شەھەى بال..

كىراسى مىرگ، گەر كىردى خەلاتىم
لە پىش كۈشتىن، بە قىدىمىن مەن قىدىم
لەشەتەمى مەي، ئەمەي بىمەي قەرامۇش
دەمەن قەرمۇ، لەسەر چاۋم مەكان كە
دلى پىرم، بە پەك، لەنچە چوان كە
لە سۆزىم، دەشتەمى عىشقىم رەوان كە
دەخىلىت بىم، سونالى بىكەمسان كە
لە سۆزەي مەي، ئەمەي بىمەي قەرامۇش

رېم نىيە، ساتىك ئاسوودە دابنىشم بى خەيال
دەستىرازاندىن لە عىشقت، بۆتە فېكرىكى مەحال
مەن بە دىدەي نىرگىسى، گەردن كەچم، دەستەم نەزەر
تۆ بە شوعەي خەندە، سەندووتە لە عالمەدا كەمال
گول روخى، دەم خۇنچەيى، نەم عارەقى، قەد ياسەمەن
لالە گەردن، سىنە مېنا، زولف موشكىن، دانە خال
كاكۇلۇ ئەگرىچە داۋە، تىرو كەوانە دوو برۆي
چاۋەكەي نىچىرەوانە، بۆ دلو گيانى غەزال
مەن لە دەرياي بىكەسىدا غەرقەم، گىزى فېراق
تۆ بەغەمەۋەسى، دەخىلىت بىم، ۋەدە سوۋىيى وىصال
شېۋە حۆرى، مەست ساقى، لەنچە كەپكۇ، پەر پەرى
كۆيدە دىدەي دل لە ۋووتە، خېرە ماۋن غەقلىۋ حال؟!

لەناۋ بەحرى فېراقىت، با نەخنىكىم
كەنارىكىم لە دەستە بىگرە، دەربىم
غولامىكىم لە دەرگانەيى وىسال
لە شۆرا، گەر تۆ نازانى ئەمەن كىم!
لە مېخنەتدا، لەبەر پەنھانى كۆلمەت
بە چاۋى زاھىرو باتىن، دەگرىم
كە ئاگرخانەيى عىشقت بەگىرەت
لە دەۋرى عالمەمە ھەر مەن دەسوۋىم

"راجى" ناۋى مەلا عەبدولرەحمانى كوردى مەلا ئىبراھىمە ۋە
تېرەي مەكايەلىي ھۆزى جافى شارەزۋورىيە، سالى ۱۹۱۲ لە شارى كۆيە
لەدايك بوۋە.

شاعىر، زانايەكى شارەزاۋ شەرئەنسىكى گەۋرەبوۋە، سالى ۱۹۲۷
بىرونامەي مەلەيتى لەسەر دەستى مەجلىسىك لە زانايانى كۆيە
ۋەرگرتوۋە.

شاعىر جگە لە دىۋانىكى گەۋرەي شىعەر، خاۋنى كۆمەلىك
نوۋسراۋە.

بىرمەندى كورد "مەسعود مەمەد" لە پىشەكى دىۋانەكەيدا،
زۆر ۋەسقى شاعىر دەكاتو بە ھونەرمەندى لىتاتوۋىي شاعىر سەرسام
بوۋە.

لە پىكەۋى ۱۹۶۹/۱۲/۶ بە نەخۇشى، لە بەكرەجۆ، كۆچى دۋايى
دەكات و لە كۆرستانى بەكرەجۆ، بەخاك دەسپىردى.

لەسەر مولكى دلا، سەيرو سەفا بەس
بە مېدراجى رجا، جەنگو جەفا بەس
بەگۈنەرى عايشقان، دەستى تەرەجەم
لە گەردن، قەمەدى ئازارو خەتە بەس
بىرىنەدارە دلى پىرناھو گىريان
بە يەك مەيلى تەمەۋى كە، دەۋا بەس
مەكەن لۆمەي ھەۋاداران بە تەمەنە
لە زانينى خەبەر، يەك مەجرە بەس
كە مەن غەرقەم لەناۋ دەرياي غەرىبى
بە پاپۇرى تەۋەتتون، ئىلتىجا بەس

ئەمەۋا پىرپىۋو دلى عالمە لە چاۋت
جەمەۋو مەستانە ھەستان، چوۋنە داۋت
عەجىب ئازادى كىردن قەدەدى لاۋتا
ئەگەر ئىمەش جەفاكەشەين بە ناۋت
لە گىرەي مەي، ئەمەي بىمەي قەرامۇش
لە رېگەي عىشقىدا، دەرجەۋو جەياتەم
تەمام ھەر تۆ بوۋ، بۆ قەۋزۋ نەجاتەم